

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

TAMPERELAISTEN KORKEAKOULUJEN TAMPERE3-YHDISTYMISHANKE

—

MITÄ TAVOITELLAAN?

Korkeakouluhallinnon ja -johtamisen
maisteriohjelma

Pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2015

Ohjaaja: Vuokko Kohtamäki

Timo Perälä

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamiskorkeakoulu
Tekijä:	Timo Perälä
Tutkielman nimi:	Tamperelaisten korkeakoulujen Tampere3-yhdistymishanke – Mitä tavoitellaan?
Pro gradu –tutkielma:	77 sivua ja liitteet 8 sivua
Aika:	Marraskuu 2015
Avainsanat:	Duaalimalli, fuusio, korkeakoulu, rahoitus, resurssiriippuvuus

Tutkielma tarkastelee tapaustutkimuksen keinoin Tampere3-prosessia. Tutkielmassa osoitetaan millaisia tavoitteita Tampere3-prosessille on asetettu ja miten uusi Tampere3-korkeakoulu pystyy vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuskysymykseen pyritään vastaamaan muodostamalla kolmesta tamperelaisesta korkeakoulusta hypoteettisesti uusi Tampere3-korkeakoulu.

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana yhdistymisistä on tullut verrattain yleinen ilmiö kansainvälisessä korkeakoulukentässä eikä Suomi ole poikkeus tässä suhteessa. Suomalaisen korkeakoulusektorin duaalimalli on kuitenkin jakanut korkeakoulusektorimme kahteen osaan. Tampere3-prosessi on ensimmäistä kertaa Suomessa yhdistämässä kahden korkeakoulusektorin korkeakouluja.

Laadullinen tutkimus perustuu aineiston sisällönanalyysiin. Tutkielman viitekehys on korkeakoulututkimuksessa ja hallintotieteissä. Tutkielmassa käytetään resurssiriippuvuusteoriaa tarkasteltaessa uuden Tampere3-korkeakoulun mahdollisuuksia vastata asetettuihin tavoitteisiin. Tutkielma on rajattu koulutuksen rahoituksen tarkasteluun.

Tutkimustulosten mukaan uudelle Tampere3-korkeakoululle on asetettu tavoitteita liittyen tutkimukseen, koulutukseen, resursseihin ja toimintaympäristöön. Näistä resursseihin, erityisesti taloudelliseen toimintakykyyn on asetettu määrällisesti eniten tavoitteita. Tutkimustulokset osoittavat, ettei mekaanisella yhdistämisellä saavuteta asetettuja taloustavoitteita. Yhdistämiseen voi kuitenkin liittyä esimerkiksi päällekkäisyyksien karsimista, jonka kautta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa.

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	5
1.1 Tampere3-prosessista.....	10
2 Tutkimusasetelma.....	12
2.1 Rajaous.....	13
2.2 Tutkimuskysymys.....	16
3 Resurssiriippuvuusteoria.....	16
3.1 Keskinäisriippuvuus.....	18
3.2 Vallan epätasapaino.....	19
3.3 Keinoja hallita keskinäisriippuvuuksia.....	20
3.4 Resurssiriippuvuusteorian kritiikki.....	21
3.5 Resurssiriippuvuusteoria ja korkeakoulusektori.....	23
4 Kirjallisuuskatsaus.....	23
4.1 Duaalimalli.....	24
4.2 Korkeakoulufuusiot.....	27
4.2.1 Korkeakoulusektorin yhdistymisten historiaa.....	28
4.2.2 Korkeakoulujen yhdistymisen tavoitteita.....	30
4.2.3 Fuusioiden tyypittelyä.....	32
4.2.4 Korkeakoulufuusioiden tutkimuksesta.....	34
5 Kolme tamperelaista korkeakoulua.....	36
5.1 Aiemmat yhteistyöhankkeet.....	38
6 Aineisto.....	40
7 Metodologia.....	46
8 Aineistoanalyysi.....	48
8.1 Aineiston teemoittelua.....	49
8.2 Uuden Tampere3-korkeakoulun tunnusluvut.....	53
8.3 Uusi Tampere3-korkeakoulu ja koulutuksen rahoitus.....	57
9 Keskustelu.....	61
10 Johtopäätökset.....	67
10.1 Kritiikki.....	69
10.2 Jatkotutkimusaiheita.....	70
Lähteet.....	73

Kuvat

Kuva 1. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli vuodesta 2014 lähtien (Opetus- ja kulttuuriministeriö).....	42
Kuva 2. Yliopistojen rahoitusmalli vuodesta 2015 lähtien (Opetus- ja kulttuuriministeriö).	43
Kuva 3. Yliopistojen rahoitusmallista huomioitavat osat.....	55
Kuva 4. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallista huomioitavat osat.....	56

Taulukot

Taulukko 1. Tamperelaisten korkeakoulujen tunnuslukuja vuodelta 2014.....	37
Taulukko 2. Aineiston teemoittelua sisällönanalyysiin.....	52
Taulukko 3. Uuden Tampere3-korkeakoulun hypoteettisia tunnuslukuja.....	54
Taulukko 4. Tampere3:n koulutuksen rahoitus vuoden 2014 rahoituslaskelmilla.....	57
Taulukko 5. Tampere3:n koulutuksen rahoitus vuoden 2015 rahoituslaskelmilla.....	58
Taulukko 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset sopimukset 2010- 2012.....	59
Taulukko 7. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset sopimukset 2013- 2016.....	60

1 Johdanto

Suomen korkeakoulukentässä vain muutos tuntuu pysyvältä asiantilalta, eikä kotimainen korkeajärjestelmämme liene tässä suhteessa kovinkaan erilainen kansainvälisessä vertailussa.

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana korkeakoulujen yhdistymisistä on tullut verrattain yleinen ilmiö kansainvälisessä korkeakoulukentässä. Valtioiden hallitukset ovat käyttäneet yhdistymisiä vastatakseen erilaisiin haasteisiin, muun muassa korkeakoulukentän rakenteelliseksi kehittämiseksi, taloudellisen ja akateemisen riippumattomuuden lisäämiseksi sekä tehokkuuden ja laadun parantamiseksi. Myös korkeakoulujen omasta aloitteesta on yhdistytty vastauksena taloudellisiin haasteisiin ja toimintaympäristön uhkiin, kuten kilpailun kovenemiseen. (Harman & Harman, 2003)

Joidenkin arvioiden mukaan maailmalla on menossa jako, jossa yliopistot profiloituvat opetusyliopistoiksi ja (huippu)tutkimusyliopistoiksi (Tampereen korkeakoulujen yhteistyö-paneeli, 2014). Kaikkien yliopistojen oletetaan kuitenkin tekevän sekä tutkimusta että opetusta riippumatta profiloitumisesta. Jos tutkimusyliopistoja arvostetaan opetusyliopistoja enemmän, on vaikea kuvitella yhdenkään yliopiston haluavan tietoisesti profiloitua juuri opetusyliopistoksi. Tällaista jakoa tutkimus- ja opetusyliopistoiksi voi toki tapahtua, mutta mahdollisesti jaon mekanismeina on ennemminkin erilaisten yliopistojen arviointien ja rankingien tulokset kuin tietoinen ja oma-aloitteinen profiloituminen. Kotimaisesti voitaisiin ehkä ajatella, että kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna ammattikorkeakoulut edustaisivat suomalaisia opetusyliopistoja ja yliopistot ns. tutkimusyliopistoja.

Tietyn Suomen korkeakouluihin kohdistuvan rakennepoliittisen uudistustahdon voidaan katsoa käynnistyneen valtioneuvoston periaatepäätöksen (Valtioneuvosto, 2005) poliittisista linjauksista. Siinä aiemman korkeakoulujen laajentamisen sijaan nostettiin keskeiseksi tavoitteeksi rakenteiden vahvistaminen ja toimintojen keskittäminen entistä suurempiin yksiköihin ja kokonaisuuksiin (Opetusministeriö, 2010). Keskittämisen arvioitiin parantavan sekä toiminnan tieteellistä laatua että korkeakoulujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Rakenteiden vahvistamista haettiin sekä laaja-alaisella yhteistyöllä

mukaanlukien yhteenliittymät ja allianssit että toiminnan profiloinnilla, eli vahvuus- ja painoalueiden määrittelyllä. Profiloinnilla tavoitellaan työnjakoa korkeakoulujen ja yksiköiden välille sekä hajanaisuuden ja päällekkäisyyksien vähentämistä.

Myös Opetusministeriön Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma (Opetusministeriö, 2008) vuosille 2007-2012 mainitsee korkeakoulujen profiloitumisen ja painoalojen vahvistamisen yhdeksi tavoitteekseen. Lisäksi korkeakouluverkkoa pyritään kehittämään karsimalla päällekkäistä koulutustarjontaa ja kokoamalla hallinto- ja tukipalveluita. Asetetut päämäärät ovat näkyneet Ursinin, Aittolan ja Välimaan (2010a) mukaan myös yliopistojen toiminnassa, jossa muun muassa tavoitellaan kansainvälistymistä, laadun parantamista, kilpailukyvyyn lisäämistä, profiloitumista ja päällekkäisyyksien karsimista.

Suomen korkeakoulukentällä on toteutunut viime vuosina useita yhdistymisiä sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Tähän mennessä toteutetut yhdistymiset ovat olleet valtaosaltaan lainsäädännöllä määriteltyjä (vrt. Aalto-yliopisto) eikä aiemmin muun muassa lainsäädännön vuoksi ole suunniteltu tai toteutettu yhtään korkeakoulusektorit ylittävää yhdistymistä. Tampereen kolmen korkeakoulun (Tampereen yliopisto (TAY), Tampereen teknillinen yliopisto (TTY) ja Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK)) suunnittelema uusi Tampere3-korkeakoulu olisi tässä mielessä ainutlaatuinen korkeakoulu, sillä se toimisi sekä ammattikorkeakoulusektorilla että yliopistosektorilla.

Suomen korkeakoulukenttä on edelleen hyvin riippuvainen julkisesta rahoituksesta, jota ohjaa ensikädessä Opetus- ja kulttuuriministeriö. Vuonna 2009 Opetusministeriön perusrahoituksen osuus kaikkien yliopistojen kokonaismenoista oli 64,5 prosenttia (Kaukonen & Välimaa, 2010). Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman (Valtioneuvosto, 2015) mukaan koko julkisen sektorin menoja pyritään karsimaan edelleen. Tällä olisi vaikutusta myös korkeakoulujen rahoitukseen. Kaikkien kolmen tamperelaisen korkeakoulun johdot vaikuttavat jakavan käsityksen, että valtion rahoitus korkeakouluille ei missään nimessä parane tulevina vuosina. Päinvastoin sen arvioidaan usein heikkenevän, jopa merkittävästi. Talous vaikuttaisi olevan ainakin yhtenä syynä siihen, että kolme tamperelaista korkeakoulua on käynnistänyt konkreettiset suunnitelmat uuden yhteisen korkeakoulun perustamiseksi. Taloudellisen itsenäisyyden parantaminen nähdään selkeänä tavoitteena suunnitelmissa uudeksi Tampere3-korkeakouluksi. Edelleen uuden

korkeakoulun tulisi pyrkiä parantamaan osuuttaan kilpaillusta tutkimusrahoituksesta, jonka senkin kokonaismäärän nähdään kehittyvän hitaasti jos ollenkaan tulevaisuudessa. Näistä edellisistä toimista huolimatta myös tehokkuusvaatimukset ja päällekkäisyyksien karsiminen mainitaan usein uuden korkeakoulun yhteydessä. (Minne menet yliopisto -paneeli, 2015; Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli, 2014)

Uuden Tampere3-korkeakoulun asemoiminen on juridisesti haastavaa eikä tämän opinnäytetyön tavoitteena ole syventyä uuden Tampere3-korkeakoulun hallinnolliseen ja juridiseen asemaan Suomen korkeakoulukentässä. Opinnäytetyön kannalta riittävänä asemointina voitaneen pitää yliopistolain ja ammattikorkeakoululain määrittelemiä erilaisia tehtäviä kullekin korkeakoulusektorille.

”Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.”

(Yliopistolaki, 558/2009)

”Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on lisäksi harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä edistävää ja alueen elinkeinorakennetta uudistavaa soveltavaa tutkimustoimintaa, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulun tulee edistää elinikäistä oppimista.”

(Ammattikorkeakoululaki, 932/2014)

Opetus- ja kulttuuriministeriön tämänhetkinen tulkinta Perustuslain 124§ (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731) on, ettei korkeakoulujen koulutustehtävää voida antaa

kyseisen korkeakoulun ulkopuoliselle taholle, ei siis myöskään toiselle korkeakoululle. Tästä syystä korkeakoulujen välinen koulutusyhteistyö on hyvin vaikeaa toteuttaa erillisinä yksiköinä.

Tutkielmassa käytetään termiä Tampere3 tarkoittaen sillä sekä yhdistymisen ja yhteistyön selvitysprosessia vuosien 2014 ja 2015 aikana, erityisesti vuorineuvos Stig Gustavssonin selvitystyötä sekä kolmen korkeakoulun vararehtoreista muodostetun työryhmän selvitystyötä, että Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun muodostamaa uutta korkeakoulua, jonka perustamista vararehtorien työryhmän loppuraportti (Hannula, Melin ja Naukkarinen, 2015) päätyi suosittelemaan. Suunnitellun uuden korkeakoulun käsittely nimellä Tampere3 on puhtaasti kirjoitustekninen keino selkiyttää ja helpottaa asian käsittelyä eikä tutkielmassa oteta kantaa mahdollisen uuden korkeakoulun nimeen tai oikeushenkilömuotoon.

Tampere3-prosessissa on kaikkien selvitysten aikana erityisesti painotettu, että selvitystä tehdään tutkimuksen ja opetuksen sisältönäkökulmasta ja oma-aloitteisesti eikä hankkeen motivaattoreina ole arvioitu korkeakoulutuksen rahoituksen väheneminen. Kuitenkin keskusteluissa on noussut esiin päällekkäisyyksien karsiminen, joka viittaisi juuri resurssien käytön tehostamiseen. Lisäksi ensimmäisen selvityksen tehnyt vuorineuvos Stig Gustavson ja yliopistojen hallitusten puheenjohtajat ovat korostaneet vahvan taseen merkitystä uudelle korkeakoululle. Yhteenlaskettu tase kolmella korkeakoululla olisi noin 400 miljoonaa euroa (vrt. Aalto-yliopiston tase ~1mrd €). Tampereen teknillisen yliopiston taustayhteisönä toimivan TTY-säätiön hallituksen puheenjohtaja Tero Ojanperä visioi uudelle korkeakoululle suurta talousharppausta ja taseen tuplaamista perustellen ensimmäisen toimijan selkeästi muita suuremmalla mahdollisuudella kerätä uutta ulkopuolista rahoitusta. (Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli, 2014)

Koulutuksen huomioimisen vähäisyys ja epämääräisyys nousevat esiin huomattavana heikkoutena korkeakoulujen yhdistymisen suunnittelussa. Merkittävä osa suunnitteluasiakirjoista keskittyy hallinnon yhdistämiseen ja tutkimusmahdollisuuksien kehittämiseen opetuksen jäädessä vähemmälle huomiolle. Erityisesti koulutuksen rahoitusta ei yleensä ole käsitelty juuri ollenkaan. (Ursin, Aittola, Henderson ja Välimaa, 2010b) Tämä tutkielma pyrkii kohdistamaan korkeakoulututkimusta koulutuksen rahoituksen alueelle ja siten vahvistamaan korkeakoulututkimuksen kokonaisvaltaisuutta.

Korkeakouluissa monimutkaiset sisäiset mekanismit muokkaavat järjestelmään syötetyistä panoksista tuotoksia. Näitä korkeakoulujen sisäisiä järjestelmiä ovat esimerkiksi henkilökunta, säädökset, akateeminen vapaus ja tutkimusyksiköt. Panoksina toimivat muun muassa opiskelijat, raha, arvovalta, yhteiskunnan odotukset ja kirjat, joiden kautta muodostuu tuotoksina esimerkiksi tutkintoja, tietoa ja palveluita. Nämä panokset ovat korkeakouluille tärkeitä resursseja. (Birnbau, 1988)

Tämän Pro gradu -tutkielman tarkoitus on osoittaa millaisia tavoitteita Tampere3-prosessille on asetettu ja miten uusi Tampere3-korkeakoulu pystyy vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin. Tarkastelun ytimeen on valikoitunut koulutuksen rahoitus, sillä se on käytännössä yksikanavaisena valtionrahoituksena verrattaen selkeä kokonaisuus muodostaen yli puolet kunkin korkeakoulun perusrahoituksesta. Uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoituksen muodostumista voidaan pyrkiä rajatuin oletuksin johtamaan nykyisten kolmen korkeakoulun koulutuksen rahoituksesta. Resurssiriippuvuusteorian mukaisesti korkeakouluja voidaan pitää riippuvaisina Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksesta erityisesti korkeakoulujen koulutustehtävän toteuttamisen osalta. Tutkielmassa käytetään resurssiriippuvuusteoriaa tapaustutkimuksen keinoin keskittyen uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitukseen.

Kahden korkeakoulusektorin hallinnon vertailevaa tutkimusta voidaan pitää erittäin haastavana tutkimusalueena. Toimintaa ohjaavien lakien erot, tieteenalojen erot, erot resurssien kohdentamisessa tutkimukseen ja opetukseen, erilaiset rahoitusmallit ja rahoituslähteet sekä eroavat käytännöt talousraportoinnissa muodostavat haastavan kokonaisuuden. Tutkielmassa pyritään yksinkertaiseen ja selkeään kokonaisuuteen, jonka vuoksi tutkimuskohteen voimakas rajaaminen on nähty välttämättömäksi.

Tässä johdantoluvussa esitellään pro gradu -tutkielma ja tarkastellaan kolmen tamperelaisen korkeakoulun käynnistämää Tampere3-prosessia, jonka tavoitteena on muodostaa kolmesta nykyisestä korkeakoulusta uusi Tampere3-korkeakoulu ja pyrkiä näin vastaamaan nykyisiin ja tuleviin korkeakoulutuksen haasteisiin. Toisessa luvussa tutkielma asemoidaan korkeakoulututkimuksen ja hallintotieteen tutkimuksen kenttään, määritellään ja perustellaan tutkielman rajaukset, muodostetaan tutkielman viitekehys ja esitellään selvitettävä tutkimuskysymys. Kolmannessa luvussa perehdytään resurssiriippuvuusteoriaan, joka toimii tämän tutkimuksen teoreettisena kehyksenä.

Neljännän luvun kirjallisuuskatsauksessa pureudutaan aiempiin tutkimuksiin, jotka käsittelevät tämän tutkielman kannalta oleellisia aiheita, kuten duaalimallia ja sekä kansainvälisiä että kotimaisia yhdistymishankkeita erityisesti korkeakoulusektorilta. Viidennen luvun tarkoitus on perehdyttää lukija lyhyesti käsiteltäviin korkeakouluihin ja erityisesti niiden taloudellisesti merkittäviin lukuihin. Lisäksi luvussa käsitellään tamperelaisten korkeakoulujen aiempia yhteistyöhankkeita. Kuudennessa luvussa esitellään, perustellaan ja kritisoidaan tässä tutkielmassa käytettäviä aineistoja. Seitsemäs luku käsittelee tutkielman metodologiaa tavoitteena perustella pitävästi tapaustutkimuksen käyttäminen tutkimusmenetelmänä. Kahdeksannessa luvussa pureudutaan aineistoon tutkimusmenetelmän keinoin ja pyritään nostamaan esiin tutkielman kannalta relevantteja löydöksiä. Luvussa tehdään myös joitain oletuksia, joiden perusteella pyritään määrittelemään uuden Tampere3-korkeakoulun mahdolliset koulutuksen resurssit muodostamalla hypoteettinen uusi Tampere3-korkeakoulu perustuen nykyisiin kolmeen tamperelaiseen korkeakouluun. Luvussa yhdeksän keskustellaan aineistoanalyysin löydöksistä suhteessa resurssiriippuvuusteoriaan ja kirjallisuuskatsaukseen. Viimeisessä luvussa esitellään aineiston ja teorian perusteella havaitut johtopäätökset, tarkastellaan tutkielmakokonaisuutta kriittisesti ja esitetään näkemyksiä mahdollisista jatkotutkimuskohteista.

1.1 Tampere3-prosessista

Nykyisen Tampere3-prosessin voidaan katsoa käynnistyneen, kun Tampereen kolme korkeakoulua kutsuivat vuorineuvos Stig Gustavsonin tarkastelemaan millä tieteenaloilla korkeakoulut voisivat saavuttaa kansainvälisesti johtavan aseman ja mitä uudistuksia tähän tarvittaisiin (Tampereen yliopisto, 2015). Vuorineuvos Gustavsonin selvityksen julkaisun jälkeen kolme korkeakoulua julkaisivat 15.10.2014 yhteisen tiedotteen uuden korkeakoulun rakentamisesta:

”Tampereelle luodaan uusi, monialainen ja kansainvälisen tason korkeakoulu, joka vastaa tutkimuksen ja opetuksen keinoin yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja työelämän tarpeisiin. Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen yliopisto tähtäävät yhdessä uudenlaisen korkeakoulun rakentamiseen.”

(Tampereen yliopisto, 2014a)

Gustavsonin selvityksen pohjalta korkeakoulujen rehtorit nimesivät syksyllä 2014 kolmesta vararehtorista muodostuneen työryhmän jatkamaan vuorineuvos Stig Gustavsonin aloittamaa prosessia (Tampereen yliopisto, 2014b). Vararehtoreiden työryhmän tehtävänä oli tuottaa ehdotus korkeakouluyhteisön profiilista, tutkimusalueista ja -mahdollisuuksista, tutkintorakenteesta, raja-aidat ylittävistä tutkinto-ohjelmista ja niiden toteuttamismalleista, toimintamallista, jolla tutkimus ja opetus sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen toteutetaan sekä toimenpiteistä ja aikataulusta hankkeen toteuttamiseksi. Työryhmään nimettiin vararehtorit Harri Melin (Tampereen yliopisto), Mikko Naukkarinen (Tampereen ammattikorkeakoulu) ja Jaakko Puhakka (Tampereen teknillinen yliopisto). Vararehtoryöryhmä perusti työnsä tueksi kolme valmisteluryhmää, aiheina 1) tutkintorakenne- ja ohjelmat, 2) profiili ja tutkimusalueet ja 3) tuki- ja hallintopalvelut. Nämä valmisteluryhmät perustivat omia alaryhmiä emergenttien aiheiden käsittelemiseksi.

Vararehtorit päätyvät raportissaan loppukeväästä 2015 ehdottamaan, että Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu jatkaisivat Tampere3-prosessia tavoitteena uudenlaisen yliopiston perustaminen Tampereelle. Uusi yliopisto perustuisi uudelle, kaikkien kolmen korkeakoulun tutkintokoulutuksen yhdistävälle koulutusrakenteelle, oikeudelle myöntää sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja sekä tutkimusprofiilille, joka poikkeaisi muista suomalaisista yliopistoista. Vararehtoryöryhmän mukaan tutkintojärjestelmän kehittämisen tulee kuitenkin tapahtua valtakunnallisena ratkaisuna, johon Tampereelle perustettavaksi suunniteltu uusi yliopisto aktiivisesti vaikuttaisi. (Hannula et al., 2015)

Työryhmän loppuraportti suosittelee yhteistoiminnan suunnittelu- ja toteutusvaiheiden käynnistämistä käytettävissä olevista resursseista riippuen niiltä osin, kuin yhteistoiminta ei edellytä muutoksia lainsäädännössä. Työryhmän mukaan uusi yliopisto voisi aloittaa aikaisintaan vuonna 2019, jos suunnittelu käynnistyy tehokkaasti jo vuonna 2015 ja jos tarvittavat lakimuutokset toteutetaan vuoden 2016 aikana. (Hannula et al., 2015)

Uuden yliopiston tavoitteena on pystyä tuottamaan sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja. Tämä edellyttäisi merkittäviä muutoksia esimerkiksi koulutusvastuuseen

eikä tällainen ammattikorkeakoulututkintoja ja yliopistotutkintoja tuottava uusi yliopisto sovellu nykyisen lainsäädännön (Ammattikorkeakoululaki, 2014; Yliopistolaki, 2009) mukaisesti ammattikorkeakouluksi tai yliopistoksi, vaan kyseessä olisi täysin uusi korkeakoulumuoto. Tästä syystä merkittävä osa nykyistä korkeakoulujärjestelmää ohjaavaa lainsäädäntöä tulisi uudistaa, jotta uuden korkeakoulun perustaminen olisi mahdollista.

2 Tutkimusasetelma

Tässä Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan kolmesta korkeakoulusta muodostettavaa uutta Tampere3-korkeakoulua, sille asetettuja tavoitteita ja niiden saavuttamista. Tampere3-korkeakoulua ei ole perustettu eikä sitä voida nykyisen lainsäädännön voimassaoloaikana määritellynmuotoisena kahta korkeakoulusektoria yhdistävänä korkeakouluna muodostaa, joten tässä tutkielmassa tarkasteltava Tampere3-korkeakoulu muodostetaan hypoteettisena uutena korkeakouluna. Uuden Tampere3-korkeakoulun lähtötilanteena käytetään kolmen tamperelaisen korkeakoulun tasekirjojen, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisten sopimusten ja rahoituslaskelmien tarjoamaa tilannetta soveltuvien osien vuosilta 2010-2015, käytännössä vuoden 2014 tilinpäätöksiä ja toimintakertomuksia, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisiä sopimuskausia vuosilta 2010-2012 ja 2013-2016 sekä rahoituslaskelmia vuosilta 2014 ja 2015. Näitä tietoja verrataan tilanteeseen, jossa kolme korkeakoulua yhdistettäisiin yhdeksi organisaatioksi. Tutkielmassa tarkastellaan mitä Tampere3-yhteistyöllä tavoitellaan ja miten uusi Tampere3-korkeakoulu pystyy vastaamaan näihin tavoitteisiin. Tutkielmassa käytetään resurssiriippuvuusteoriaa, jonka avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen tarkastelemalla uuden Tampere3-korkeakoulun riippuvuutta suurimpaan rahoittajaan, Opetus- ja kulttuuriministeriöön. Tämä tutkielma soveltaa resurssiriippuvuusteoriaa julkisella sektorilla ja tilanteessa, jossa toimijat (Tampere3:n korkeakoulut) voisivat pyrkiä vähentämään keskinäisriippuvuutta kolmannesta osapuolesta (Opetus- ja kulttuuriministeriö) yhdistymällä.

Tutkimuksen kohteena olevana tapauksena käytetään kolmen tamperelaisen korkeakoulun hypoteettista yhdistymistä, fuusiota. Tutkimuksen pääasiallisina aineistolähteinä käytetään asiakirja-aineistoa ja tallennetta keskustelupaneelista. Aineisto esitellään luvussa kuusi ja tutkimuksen metodologiaan perehdytään tarkemmin luvussa

seitsemän.

Tutkielmassa kolmesta korkeakoulusta muodostetaan yksi organisaatio, Tampere3-korkeakoulu, jonka resurssiriippuvuutta koulutuksen rahoittajaan selvitetään. Käytännössä kolmen korkeakoulun yhdistäminen tehdään mekaanisesti yhdistämällä kunkin korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön väliset sopimukset vuosilta 2010-2012 ja 2013-2016 soveltuvien osien, kunkin korkeakoulun tilinpäätöstiedot vuodelta 2014 sekä kunkin korkeakoulun rahoituslaskelmat Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta korkeakouluille vuosina 2014 ja 2015. Tätä mekaanista yhdistämistä kuvaillaan ja perustellaan tarkemmin luvussa kahdeksan ja hypoteettisen yhdistämisen ongelmakohtia tarkastellaan kriittisesti luvussa kymmenen.

Tutkielman viitekehys on metodologisesta näkökulmasta tapaustutkimuksen ja teoreettisesta näkökulmasta resurssiriippuvuusteorian piirissä. Viitekehys on lisäksi tiiviisti yhteydessä korkeakoulututkimuksen kenttään ja toisaalta hallintotieteen tutkimukseen, erityisesti organisaatiotutkimukseen ja fuusioihin. Tutkielman relevanssia ja ajankohtaisuutta voidaan pitää sekä kansallisesti että kansainvälisesti korkeana, mutta tutkimuskohteen (uusi Tampere3-korkeakoulu) teoreettisuuden vuoksi tutkimusaihetta voidaan pitää haastavana erityisesti sen vuoksi, että valmiin materiaalin puuttuessa tehdään tiettyjä taustaoletuksia uudesta Tampere3-korkeakoulusta ja toimimaan niiden perusteella ratkaistaessa tutkimuskysymyksiä.

2.1 Rajaus

Tamperelaisten korkeakoulujen yhteistyöhanke Tampere3 on hedelmällinen tutkimusaihe. Hanketta voisi lähestyä ja tutkia useasta erilaisesta näkökulmasta. Perustelen tässä lyhyesti miksi tutkielman aiheeksi valikoitui selittää eri toimijoiden tavoitteita Tampere3-prosessissa ja millaisia vaihtoehtoisia tutkimusaiheita on tästä syystä rajattu pois.

Resurssien, erityisesti taloudellisten resurssien tarkastelun näkökulma on ajankohtainen, sillä valtakunnallisesti nykyistä pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaa (Valtioneuvosto, 2015) myöten on ennustettu julkisen sektorin tulevaa rahoituksen supistumista. Tämä koskee myös molempia korkeakoulusektoreita ja sitä kautta korkeakoulujen rahoituksen tarkastelu on perusteltua. Korkeakoulujen rahoitus muodostuu ministeriön kunkin korkeakoulusektorin rahoitusmallin kautta myöntämästä perusrahoituksesta ja muusta

täydentävästä rahoituksesta. Molemmilla korkeakoulusektoreilla valtaosa rahoituksesta tulee ministeriön perusrahoituksen kautta. Tähän tutkielmaan on valittu tarkastelun kohteeksi koulutuksen rahoitus, joka muodostuu molemmilla korkeakoulusektoreilla tosiasiallisesti yksikanavaisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksen kattaessa käytännössä kaiken koulutuksen rahoituksen. Perustutkintoihin tähtäävää koulutusta (alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot) ei juuri kustanneta täydentävän rahoituksen kautta, vaikka korkeakoulujen saamaa rahoitusta ja sen käytön kohdistumista ei varsinaisesti eritellä korkeakoulujen taloudenpidossa. Näin koulutuksen rahoituksen tarkastelu muodostaa melko selkeän toimijaparin uudesta Tampere3-korkeakoulusta ja Opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Resurssiriippuvuusteoriaa on kehittämisestään lähtien käytetty melko laajasti eri toimijoiden teoreettiseen ja empiiriseen keskinäisriippuvuuksien (kts. luku kolme) tarkasteluun ja arviointiin. Yksi resurssiriippuvuusteorian ydinkohdista on toimijoiden välisten riippuvuuksien havainnointi ja ulkopuolisen toimijan mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon ja toimintaan epätasapainoisen keskinäisriippuvuussuhteen perusteella. Resurssiriippuvuusteorian mukaan toimijat pyrkivät erilaisin keinoin vähentämään tai tasapainottamaan ulkoisia riippuvuuksia pystyäkseen itse kontrolloimaan omaa toimintaansa ilman voimakkaita ulkoisia vaikuttimia (Pfeffer & Salancik, 1978). Edellisen perusteella resurssiriippuvuusteoria soveltuu hyvin teoreettiseksi lähtökohdaksi tutkielmaan, jonka tavoitteena on selittää tavoitteita Tampere3-prosessissa ja tutkia selittääkö teoria uuden Tampere3-korkeakoulun muodostamista.

Tutkielmassa ei keskitytä kolmen nykyisen korkeakoulun (Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen ammattikorkeakoulu) keskinäiseen vertailuun, vaan tarkastellaan resurssiriippuvuusteorian avulla näistä kolmesta korkeakoulusta muodostettavan uuden Tampere3-korkeakoulun riippuvuutta päärahoittajaan, Opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Tutkielmassa pyritään osoittamaan aineistosta asetettuja tavoitteita uuden Tampere3-korkeakoulun suhteen. Näitä tavoitteita voidaan teemoitella usealla eri tavalla, mutta tässä tutkielmassa keskitytään uuden korkeakoulun resursseihin, erityisesti rahoitukseen, liittyviin tavoitteisiin. Rahoitus on yksinkertaisin ja selkein resurssi ja soveltuu siten

parhaiten opinnäytetyön laajuisen tutkimuksen kohteeksi. Tutkimuksen kohde rajataan edelleen vain koulutuksen rahoitukseen eikä tutkimuksen rahoitusta tai muuta täydentävää rahoitusta käsitellä. Koulutuksen rahoitus muodostuu korkeakouluille käytännössä yksikanavaisena valtionrahoituksena ja on siten selkeä yksittäinen kokonaisuus.

Tässä tutkielmassa keskitytään käytännössä vain yksisuuntaiseen uuden Tampere3-korkeakoulun riippuvuuteen Opetus- ja kulttuuriministeriöstä eikä erityisesti syvennyttä molemminpuoliseen riippuvuuteen. Tutkimuskysymyksen ratkaisun kannalta juuri uuden Tampere3-korkeakoulun riippuvuutta päärahoittajasta voidaan pitää olennaisimpana osana keskinäisriippuvuutta.

Yhteistyöhanketta voisi tutkia myös muista näkökulmista. Esimerkiksi uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen järjestäminen olisi kokonaisuutena varmasti kattava aihe, sillä erilaisia tarkasteltavia kohteita voisivat olla esimerkiksi tutkintorakenteet, vastuunjako, valinnaiset opinnot, siirtymät ja sisäännotot. Korkeakoulujen tutkimuksesta voisi tarkastella yhteisiä ja kilpailevia tutkimusalueita ja pohtia mahdollisia painopisteitä tutkimusrahoituksen parantamiseksi. Kolmen korkeakoulun hallinnossa olisi myös paljon tutkittavaa. Erilaiset hallinto- ja organisaatiokulttuurit, tilat ja kampusalueet sekä organisaatiomallit ja hallintohenkilökunta tarjoaisivat monipuolisia tutkimusaiheita.

Erityisen mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi yhteistyöhankkeen mahdollisten lopputulosten juridinen tarkastelu. Ammattikorkeakoulun, säätiöyliopiston ja julkisoikeudellisen yliopiston yhdistyminen vaatisi merkittävää lainsäädäntötyötä. Tutkimuksen aiheena voisi olla myös itse prosessin tarkastelu, esimerkiksi johtamisen tai joukkoistamisen näkökulmasta tai tiedotus- ja viestintänäkökulmasta. Riippuen valitusta tutkimuskysymyksestä Tampere3-yhteistyöhanketta voisi tutkia useiden eri teorioiden näkökulmasta. Teoriataustana voisi olla ainakin erilaiset valtateoriat, organisaatioteoriat, poliittinen teoria tai institutionaalinen teoria. Edelleen voisi olla mielenkiintoista tutkia vaihtoehtoisia yhdistymismalleja, esimerkiksi huomattavasti Tampere3-prosessia maltillisempaa Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston mahdollista yhdistymistä. Muita tutkimusvaihtoehtoja käsitellään luvussa kymmenen.

2.2 Tutkimuskysymys

Tavoitteena on tutkia pystyykö uusi Tampere3-korkeakoulu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on oleellista pystyä osoittamaan millaisia tavoitteita Tampere3-prosessille on asetettu. Tutkielmassa osoitetaan asetettuja tavoitteita laajasti, mutta keskitytään erityisesti selittämään koulutuksen rahoituksen näkökulmaa. Varsinaiseen tutkimuskysymykseen vastataan tukeutuen resurssiriippuvuusteoriaan ja korkeakoulufuusioita käsittelevään aiempaan tutkimuskirjallisuuteen.

Tutkielman varsinainen tutkimuskysymys on

Miten uusi Tampere3-korkeakoulu vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin?

3 Resurssiriippuvuusteoria

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä käytetään resurssiriippuvuusteoriaa (Resource Dependency Theory, RDT). Teorian muotoilivat alunperin vuonna 1978 julkaistussa kirjassaan *The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective* yhdysvaltalaiset tutkijat Jeffrey Pfeffer ja Gerald Salancik. Julkistamisen jälkeen resurssiriippuvuusteoriasta on kymmenien vuosien aikana kasvanut yksi vaikutusvaltaisimmista organisaatioita ja strategista johtamista käsittelevistä teorioista (Hillman, Withers & Collins, 2009). Resurssiriippuvuusteoria tarkastelee organisaatiota avoimena järjestelmänä, jolla on riippuvuuksia toimintaympäristöönsä (Pfeffer & Salancik, 1978; Hillman et al., 2009). Teoria tunnistaa ulkoisten tekijöiden vaikutuksen organisaation toimintaan ja toisaalta tunnistaa organisaation johdon mahdollisuudet vähentää ympäristön epävarmuustekijöitä ja riippuvuuksia (Hillman et al., 2009). Pfefferin ja Salancikin alkuperäinen resurssiriippuvuusteoria vuodelta 1978 ei ole erityisesti suunnattu yksityiselle sektorille, julkiselle sektorille tai kolmannelle sektorille. Teoriaa on kuitenkin sovellettu ja tutkittu ylivoimaisesti laajimmin yksityisellä sektorilla ja sekä julkisen että kolmannen sektorin sovellutukset ovat olleet vähemmistössä, joskin viime vuosina yhä enemmän tutkittuja myös resurssiriippuvuusteorian viitekehksessä.

Emersonin (1962) teorian valtariippuvuussuhteista voidaan katsoa toimineen lähtökohtana resurssiriippuvuusteorian synnylle. Emersonin yksinkertainen ajatus oli, että toimijan A

valta suhteessa toimijaan B riippuu niistä toimija B:lle tärkeistä resursseista, joita A hallitsee eikä B voi hankkia muualta. B voi olla niin riippuvainen A:n resursseista että A:lla on valtaa suhteessa B:hen. Resurssiriippuvuusteorian voidaan katsoa toimineen vedenjakajana organisaatiotutkimuksessa sen tarjotessa yhtenä ensimmäisistä teorioista yhtenäisen käsityksen vallasta organisaatioiden välillä (Casciaro & Piskorski, 2005).

Resurssiriippuvuusteoria kuuluu organisaatioteorioiden ja valtateorioiden kenttään ja sitä on koko olemassaolon ajan käytetty usein tutkimuksissa yhdessä muiden teorioiden kanssa. Resurssiriippuvuusteoriaa käytetään melko usein yhdessä esimerkiksi transaktiokustannusten, agenttiteorian, institutionaalisen teorian ja populaatioekologian kanssa (mm. Hillman et al., 2009; Casciaro & Piskorski, 2005).

Resurssiriippuvuusteoriaan oleellisesti liittyvää terminologiaa ovat resurssiriippuvuus (resource dependence), vallan epätasapaino (power imbalance) ja keskinäisriippuvuus (mutual dependence). Lisäksi teoriassa avainasemassa ovat ns. kriittiset resurssit, joilla tarkoitetaan resursseja, joita ilman organisaation toiminta vaikeutuisi huomattavasti tai jopa päättyisi. Resurssiriippuvuusteoria keskittyy niihin kriittisiin resursseihin, joita organisaatio ei pääsääntöisesti pysty itse tuottamaan, vaan joiden hankkimiseksi se joutuu turvautumaan organisaation ulkopuolisiin toimijoihin. Tässä luvussa resurssiriippuvuusteoriaan perehdytään tämän edellä mainitun terminologian kautta ja lopuksi mukaan tuodaan elementtejä korkeakoulufuusioista ja suomalaisesta korkeakoulukentästä.

Tutkielman teoriaksi valikoitui monesta vaihtoehdosta juuri resurssiriippuvuusteoria. Vaihtoehtoisia teoreettisia lähestymistapoja olisivat olleet ainakin erilaiset valtateoriat, organisaatioteoriat, poliittinen teoria tai institutionaalinen teoria sekä resurssiriippuvuusteorian kanssa usein käytettävät transaktiokustannukset, agenttiteoria ja populaatioekologia. Resurssiriippuvuusteoria keskittyy kahden toimijan keskinäisriippuvuuteen, vallan epätasapainoon ja keinoihin hallita keskinäisriippuvuuksia. Näistä syistä sitä voidaan pitää sopivana teoriana pyrittäessä vastaamaan tämän tutkielman tutkimuskysymykseen. Myös muiden teoreettisten lähestymistapojen käyttämistä harkittiin tutkielman edetessä.

3.1 Keskinäisriippuvuus

Organisaatiot tekevät vaihtoja keskenään. Vaihdot voivat sisältää esimerkiksi rahaa tai muita resursseja, tietoa, palveluita tai muita yhteisesti sovittuja tuotannon tuloksia. Toimintaympäristön kanssa totutetaan vaihtoja, koska usein organisaatiot eivät ole itsenäisesti toimeentulevia ja toteuttaakseen tavoitteensa organisaatio tarvitsee muiden organisaatioiden tuotannon tuloksia. Koska kyseessä on nimenomaisesti vaihto, toinen organisaatio vaatii resurssien toimittamisen vastineeksi jotain toiselta organisaatiolta. Näin syntyy keskinäisriippuvuus, jonka kautta toimijan ulkopuolinen taho voi pystyä rajoittamaan ja ohjaamaan ainakin osittain toimintaa haluamaansa suuntaan. Ulkopuolisen toimijan vaatimukset toiminnan ohjaamisesta voivat kuitenkin olla ristiriidassa joko toimijan itsensä asettamien tavoitteiden ja päämäärien suhteen tai toisen ulkopuolisen toimijan asettamien vaatimusten kanssa. Tällöin toimija ei välttämättä pysty toteuttamaan keskinäisriippuvuussuhteen toisen osapuolen vaatimuksia kokonaisuudessaan. On mielenkiintoista tarkastella missä laajuudessa toimijan tulisi missäkin tilanteessa pyrkiä toteuttamaan keskinäisriippuvuussuhteen toisen osapuolen vaatimuksia. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Keskinäisriippuvuudeksi kutsutaan sitä mekanismia, jonka vuoksi tapahtumat eivät kulje kuten haluttaisiin; mikä tahansa tapahtuma, joka on riippuvainen useammasta kuin yhdestä toimijasta, on keskinäisriippuvainen. Keskinäisriippuvuutta esiintyy aina kun yksi toimija ei kokonaisuudessaan hallitse kaikkia muuttujia tietyn tapahtuman tai tuloksen saavuttamiseksi. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Keskinäisriippuvuussuhteessa olevat toimijat voivat olla joko kilpailutilanteessa tai symbioottisessa riippuvuussuhteessa. Kilpailutilanteessa puhutaan peliteoreettisesti nollasummamelistä: toisen tilanne voi parantua vain jos toisen tilanne huononee, esimerkkinä kahden kilpailevan yrityksen markkinaosuus myytävästä tuotteesta. Kilpailutilanne syntyy yleensä, jos molemmat toimijat tarvitsevat samoja resursseja selviytyäkseen. Symbioottisessa suhteessa toisen toimijan tuotos voi toimia toisen toimijan resurssina. Keskinäisriippuvuus ei välttämättä ole symmetristä tai tasapainossa kahden toimijan välillä molempiin suuntiin. Lisäksi keskinäisriippuvuus voi olla samanaikaisesti sekä kilpailullista että symbioottista samojen toimijoiden välillä. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Korkeakoulumaailmassa hyvin yksinkertaistettuina esimerkkeinä kilpailutilanteesta voi

pitää yliopistojen kilpailua samoista resursseista ja symbioottisena suhteena ministeriön tuomaa rahoitusta ja yliopistojen tuottamia tutkintoja.

Keskinäisriippuvuus vaihtelee toimijalta toiselle siirrettävien resurssien saatavuuden mukaan. Keskinäisriippuvuus on pienempi, jos siirrettäviä resursseja on saatavilla runsaasti ja päinvastoin. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Erityisesti kolmea tekijää voidaan käyttää arvioitaessa toimijan riippuvuutta toisesta, ulkopuolisesta toimijasta: ulkopuolisen toimijan toimittamien resurssien kriittisyys, mahdollisuudet saada kriittisiä resursseja muista lähteistä ja vaihtoehtoisten toimintatapojen puute. Keskinäisriippuvuudessa on epäsuhta kun toisen toimijan tuotokset ovat vastaanottavalle toimijalle tärkeämpiä kuin toisen (Pfeffer & Salancik, 1978).

3.2 Vallan epätasapaino

Monilla organisaatioilla on sekä tarve että mahdollisuus pyrkiä kontrolloimaan toisten organisaatioiden toimintaa. Organisaatioiden välinen keskinäisriippuvuus ei ole vakio, vaan voi muuttua toimijoiden itsenäisyyden kasvaessa tai vähentyessä. Keskinäisriippuvuus voi aiheuttaa toimijoille epävarmuutta, jos esimerkiksi toiselle toimijalle välttämättömien resurssien tasaisesta ja jatkuvasta saatavuudesta ei ole varmuutta. Tällöin ongelmia pyritään usein ratkaisemaan lisäämällä toimijoiden välistä koordinaatiota ja kasvattamalla molemminpuolista mahdollisuutta hallita toisen toimijan toimintoja, eli kasvattamalla toimijoiden keskinäisriippuvuutta. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Yleisellä tasolla tarkasteltuna toimijaan vaikuttavat ulkopuolisista tahoista suurimmin ne, jotka kontrolloivat toimijan kriittisesti tarvitsevia resursseja. Toimijan halukkuuteen ja laajuuteen toteuttaa ulkopuolisen toimijan vaateita vaikuttavat useat tekijät, kuten tieto ulkopuolisista vaatimuksista, resurssien saaminen vaateita tekevältä, resurssien kriittisyys toimijalle, vaihtoehtoisten resurssilähteiden vähyyys tai puute, vastavuoroisuuden puute resurssien tarpeessa, ulkopuolisen toimijan mahdollisuus valvoa vaatimusten toteutumista, vähäinen tai olematon ristiriita ulkopuolisen toimijan vaatimuksista suhteessa omiin tai toisen ulkopuolisen toimijan vaatimukseen, toimijan kyky toteuttaa ulkopuolisen toimijan vaatimukset ja toimijan halu selviytyä. (Pfeffer & Salancik, 1978)

Keskinäisriippuvuuden epäsuhtatilanteessa toimijan päätökset eivät välttämättä tule oman organisaation sisältä, vaan ulkopuolisen toimijan vaatimuksista (Pfeffer & Salancik, 1978). Mitä suurempi riippuvuus ulkopuolisesta toimijasta, sitä suuremmat vaikutusmahdollisuudet ulkopuolisella toimijalla on organisaatioon.

Tiivistettynä ulkoisen toimijan vaikutusmahdollisuudet toimijaan riippuu ulkoisen toimijan hallinnoimista resursseista, niiden tärkeydestä toimijalle ja toimijan mahdollisuuksista hankkia tarvittavia resursseja muista lähteistä (Pfeffer & Salancik, 1978).

3.3 Keinoja hallita keskinäisriippuvuuksia

Resurssiriippuvuusteorian ydin on näkemys, jonka mukaan organisaatioiden selviytyminen riippuu niiden kyvystä hankkia kriittisiä resursseja toimintaympäristöstään. Kriittisten resurssien hankkimisen epävarmuutta vähentääkseen organisaatiot pyrkivät muokkaamaan riippuvuuksiaan monin tavoin, muun muassa hankkimalla useita kriittisiä resursseja toimittavia tahoja, sitouttamalla kriittisiä resursseja toimittavia ulkoisia toimittajia organisaatioon esimerkiksi hallituksen jäsenyyden kautta, rakentamalla molemminpuolista riippuvuutta kriittisen resurssin toimittajan kanssa, laajentamalla toimintaansa vähentääkseen yksittäisen resurssin kriittisyyttä ja yhdistymällä tai valtaamalla kriittisten resurssien toimittajia tai samoista resursseista kilpailevia toimijoita. (Casciaro & Piskorski, 2005)

Drees & Heugens (2013) vahvistavat yhteensä 157 resurssiriippuvuusteoriaa käyttävää tutkimusta arvioivassa meta-analyysissään, että organisaatiot pyrkivät vastaamaan resurssiriippuvuuksiinsa muun muassa muodostamalla liittoumia, alliansseja ja yhteisiä yrityksiä sekä yhdistymällä ja valtaamalla muita toimijoita. Tällaiset järjestelyt lisäävät organisaation autonomiaa ja legitimiyyttä. Toimijat voivat myös pyrkiä vähentämään keskinäisriippuvuuksia vaikuttamalla säädöksiin, jotka aiheuttavat riippuvuutta (Pfeffer & Salancik, 1978).

Usein esimerkiksi hallitusten kokoonpano heijastelee niitä riippuvuuksia, joita organisaatiolla on toimintaympäristöönsä. Voimakkaasti säädellyillä aloilla hallituksissa on melko usein entisiä poliitikkoja, yksittäisestä toimittajasta tai ostajasta riippuvaisilla organisaatioilla on muita useammin tämän kyseisen ulkopuolisen toimijan edustaja hallituksen jäsenenä ja esimerkiksi naisvaltaisilla aloilla toimivien organisaatioiden kanssa

keskinäisriippuvuussuhteessa olevien toimijoiden hallituksissa on muita useammin naisjäseniä. (Davis & Cobb, 2009)

Hillmanin ja muiden (2009) mukaan yhdistymiset ovat melko yleinen keino hallita riippuvuutta toisesta toimijasta ja laajentaa omaa toimintaa vähentääkseen riippuvuutta ulkopuolisista toimijoista. Empiirinen aiempi tutkimus osoittaa (Hillman et al., 2009), että yritykset voivat yhdistymisellä hallita keskinäisriippuvuutta. Aiempi tutkimus ei kuitenkaan näytä selittäneen voisiko yhdistyminen vähentää riippuvuutta kolmannesta osapuolesta ja miten keskinäisriippuvuuksien hallinta yhdistymisillä toimii julkisella- tai korkeakoulusektorilla.

Keskinäisriippuvuus ohjaa toimijoita yhdistymisiin ja valtauksiin, mutta toisaalta vallan epätasapaino toimii yhdistymisten esteenä (mm. Davis & Cobb, 2009; Casciaro & Piskorski, 2005). Vallan epätasapainotilanteessa suurempaa valtaa käyttävällä ei usein ole riittävästi insentiiviä toteuttaa yhdistymistä ja toisaalta heikommassa asemassa olevalla ei usein ole keinoja toteuttaa tavoiteltua yhdistymistä keskinäisriippuvuuden poistamiseksi.

Horisontaalisilla yhdistymisillä tarkoitetaan tilannetta, jossa kaksi samalla sektorilla toimivaa organisaatiota yhdistyvät. Horisontaaliset yhdistymiset pyrkivät Pfefferin ja Salancikin (1978) mukaan joko parantamaan organisaation asemaa vaihtosuhteissa tai vähentämään kilpailun tuomaa epävarmuutta. Usein tällaisessa yhdistymisessä on kyse aseman parantamisesta kilpailtaessa muiden toimijoiden kanssa samoista resursseista.

3.4 Resurssiriippuvuusteorian kritiikki

Resurssiriippuvuusteorian yhä jatkuva suosio organisaatiotutkimuksessa osoittaa, että vallan, riippuvuuden, autonomian ja rajoitteiden käsitteet ovat yhä edelleen organisaatiotutkimuksen keskiössä (Casciaro & Piskorski, 2005). Tästä syystä voidaankin pitää erikoisena, että resurssiriippuvuusteoriaa ei ole edelleenkään käytetty kattavasti empiirisissä tutkimuksissa eikä teorian rajoitteita ole laajasti testattu. Casciaro & Piskorski (2005) kritisoivat artikkelissaan resurssiriippuvuusteorian mahdollisuuksia toimia testattavan empiirisen tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä. Heidän mukaansa teoriaa voidaan ennemminkin pitää viehättävänä metaforana kuin varsinaisen empiirisen tutkimuksen tukena.

Davis & Cobb (2009) pitävät resurssiriippuvuusteoriaa sinänsä yhä edelleen erittäin toimivana organisaatioteorian ja sen näkemyksiä toimintaympäristön sidonnaisuuksista hyvin käyttökelpoisina. Sen sijaan Pfefferin ja Salancikin reseptejä keskinäisriippuvuuden vähentämiseksi Davis ja Cobb pitävät jossain määrin aikansa eläneinä. Heidän mukaansa esimerkiksi kriittisen toimittajan hankinta oman organisaation sisälle vaikkapa hallituksen jäsenyyden kautta voisi nykyään aiheuttaa organisaatiolle enemmän haittaa kuin hyötyä.

Casciaro & Piskorski (2005) näkevät neljä ongelmaa resurssiriippuvuusteoriassa. Ensimmäiseksi Pfefferin & Salancikin (1978) resurssiriippuvuusteoriassa kaksi erillistä resurssiriippuvuuden ulottuvuutta, vallan epätasapaino ja toimijoiden keskinäisriippuvuuksien summa, on yhdistetty yhdeksi muuttujaksi, keskinäisriippuvuudeksi. Casciaron & Piskorskin (2005) mukaan näitä muuttujia tulisi käsitellä erillisinä eikä yhdistää. Toiseksi resurssiriippuvuusteoria nostaa esiin keinoja, joilla toimija voi pyrkiä vähentämään riippuvuuttaan ulkoisesta toimijasta, mutta teoriassa ei huomioida toimijan mahdollista kykyä toteuttaa näitä keinoja kokonaisvaltaisesti tai panos-tuotosuhteen näkökulmasta. Kolmanneksi resurssiriippuvuusteoria jättää epäselväksi miten vallan epätasapaino ja keskinäisriippuvuudet rajoittavat erilaisten teorian esittelemien keinojen käyttöä riippuvuuksien muokkaamiseksi. Neljänneksi vaikka resurssiriippuvuusteoria on kaksisuuntainen, empiiriset tutkimukset keskittyvät usein ainoastaan yhden toimijan riippuvuuteen toisesta eikä vastavuoroisia riippuvuuksia huomioida riittävästi.

Kritiikistä huolimatta resurssiriippuvuusteoriaa on käytetty ja käytetään edelleen verrattaen laajasti organisaatiotutkimuksessa erityisesti selvittäessä organisaation ja sen toimintaympäristön vuorovaikutussuhteita. Teoriaa käytetään sekä alkuperäisessä Pfefferin ja Salancikin vuonna 1978 esittelemässä muodossa ja toisaalta ajoin myös sisällyttäen teoriaan kritiikin kautta tulleita kehitysehdotuksia. Tässä tutkielmassa pyritään mahdollisuuksien mukaan käyttämään teoreettisena viitekehyksenä nimenomaisesti alkuperäistä Jeffrey Pfefferin ja Gerald Salancikin julkaisussaan esittelemää resurssiriippuvuusteoriaa.

3.5 Resurssiriippuvuusteoria ja korkeakoulusektori

Yliopistot tuottavat yhteiskunnalle erilaisia korkeakoulutukseen ja tutkimukseen liittyviä palveluja ja saavat vastineeksi resursseja, tietyn institutionaalisen aseman sekä toimintavapautta. Tätä keskinäisriippuvutta toisintavat muun muassa lainsäädäntö, yliopisto- ja tiedepolitiikka ja yliopistojen kilpailu resursseista. Näin yliopistojen voidaan katsoa elävän taloudellisessa ja poliittisessa vaihtosuhteessa muun yhteiskunnan kanssa. (Kaukonen & Välimaa, 2010)

Korkeakouluilla on toki sekä monenlaisia tavoitteita että monenlaisia resurssilähteitä. Tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti taloudellisiin resursseihin. Lisäksi tässä tutkielmassa keskitytään erityisesti koulutuksen rahoitukseen, joka tulee korkeakouluille käytännössä yksinomaan Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksena. Ministeriö on myös riippuvainen korkeakoulujen tuottamista resursseista, kuten tutkinnoista ja tutkimuksesta. Vaikka tutkielmassa tarkastellaan erilaisia asetettuja tavoitteita Tampere3-prosessille, päähuomio suunnataan koulutuksen rahoitukseen ja sitä kautta uuden Tampere3-korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön väliseen keskinäisriippuvuuteen ja sen hallitsemiseen.

Resurssiriippuvuusteoria muodostaa paradigman, joka soveltuu hyvin tämän tutkielman tutkimuskysymysten ratkaisemiseen. Keskinäisriippuvuus, vallan epätasapaino ja keinot hallita keskinäisriippuvuuksia ovat sellaisia tekijöitä, joiden avulla eri toimijoiden tavoitteita Tampere3-prosessiin voidaan selittää resurssien, rahoituksen ja erityisesti koulutuksen rahoituksen näkökulmasta.

4 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on kaksiosainen. Ensimmäiseksi tarkastellaan suomalaisen korkeakoulusektorin duaalirakennetta eli ammattikorkeakoulusektoria ja yliopistosektoria, perehdytään tähän sektorijakoon ja sen historiaan ja asemoidaan kotimainen duaalimalli kansainväliseen korkeakoulukenttään tarkastelemalla lyhyesti muita maita, joiden korkeakoulusektori on jakautunut kahteen erilliseen osaan. Toinen osa sisältää katsauksen korkeakoulufuusoiden tyypittelymahdollisuuksiin sekä erilaisiin tapoihin tarkastella yhdistymisiin vaikuttavia ja niistä seuraavia tekijöitä. Lisäksi perehdytään

korkeakoulufuusioiden määrään ja syihin sekä kotimaisten että kansainvälisten esimerkkien avulla.

Voidaan pitää selvänä, että suunnitellun kolmen korkeakoulun muodostaman uuden Tampere3-korkeakoulun luominen vaatii monenlaisia, muun muassa lainsäädännöllisiä muutoksia. Erilliset ammattikorkeakoululaki ja yliopistolaki eivät kumpikaan tunnista organisaatiota, joka pystyy antamaan sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja (Ammattikorkeakoululaki 2014; Yliopistolaki 2009). Lisäksi uuden yliopiston rahoitus ei olisi toteutettavissa nykyisillä ammattikorkeakouluille ja toisaalta yliopistoille suunnatuilla rahoitusmalleilla. Merkittäviäkin säädöksiä olisi muutettava, jotta yhdistyminen mahdollistuisi. On myös ilmeistä, että minkäänlaista paikallista kokeilulainsäädäntöä eivät halua niin ministeriö kuin korkeakoulutkaan, vaan tavoitteena olisi eheä valtakunnallinen lainsäädäntö, joka täten mahdollistaisi vastaavanlaisten yhdistymisten toteutumisen myös muualla. Näistä syistä on hyvä perehtyä sekä duaalimalliin että aiempiin korkeakoulufuusioihin, jolloin tämä tutkielma voidaan asemoida korkeakoulututkimuksen kenttään.

4.1 Duaalimalli

Duaalimallilla tarkoitetaan yleisesti Suomen korkeakoululainsäädäntöä ja rakennetta, jossa korkeakoulututkintoja antaa kaksi erillistä, eri lainsäädännön puitteissa toimivaa ja eri tehtäviä toteuttavaa korkeakoululaitosta, yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Kansanvälisesti puhutaan binäärijärjestelmästä. Binäärijärjestelmällä tarkoitetaan korkeakoulujärjestelmää, jolla on kaksi erilliseksi nähtävää sektoria, jotka kukin omalla alueellaan vastaavat korkeakoulututkintojen ja tutkimuksen tuottamisesta (mm. Kyvik, 2004). Toinen on poikkeuksetta yliopistosektori, jonka rinnalla on maasta riippuen erilaisia college- tai polytechnic-järjestelmiä. Yliopistosektori vastaa yleensä valtaosasta tutkimusta ja esimerkiksi tohtorin tutkintojen tuottamisesta alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lisäksi, binäärijärjestelmän toinen sektori tuottaa ensisijaisesti joko alempia tai ylempiä korkeakoulututkintoja. Tirrosen (2013) mukaan yliopisto voidaan määritellä korkea-asteen instituutioksi, joka eroaa muista korkeakouluista kolmella tavalla: ensimmäiseksi yliopiston toimintaa ja tuloksia arvioi tiedeyhteisö, toiseksi yliopisto on tunnustettu lainsäädännön tai muun hallintomenettelyn kautta ja kolmanneksi yliopisto on historiallinen instituutio ja tämä historiallisuus näkyy esimerkiksi arvoissa, autonomiana ja akateemisena vapautena.

Suomessakin käytössä oleva binäärijärjestelmä on länsi-Euroopassa yleisin tapa järjestää korkeakoulusektoreita. Suomen kanssa samankaltaista korkeakoulutuksen binäärijärjestelmää ylläpitävät mm. Hollanti, Saksa, Belgia, Ruotsi, Norja, Irlanti, Kreikka, Portugali, Tanska ja Sveitsi. Italiassa on lähes yksinomaan yliopistoja, Itävallassa yliopistojen rinnalla on useita pieniä yhden alan tutkintoja antavia yksiköitä ja Iso-Britanniassa sekä Espanjassa yliopistoja, joiden hallinnollisessa alaisuudessa toimii muita kolmannen asteen koulutusta antavia yksiköitä. (Kyvik, 2004)

Tampere3-prosessin myötä valtakunnallinen keskustelu duaalimallista on käynnistynyt jälleen kiivaana vuodesta 2014 lähtien ja Tampereen kolmen korkeakoulun yhdistymisselvitysten myötä. Useat tahot poliittisista toimijoista korkeakoulu yhteisöihin ovat kommentoineet duaalimallia suuntaan tai toiseen.

Suomalainen korkeakoulujen duaalimalli on tällä hetkellä melko voimakkaasti säädelty. Ammattikorkeakoulut ja yliopistot voivat kuitenkin tehdä monenlaista yhteistyötä jo nykyisellä lainsäädännöllä. Erityisesti tutkimuksessa ei ole merkittäviä juridisia esteitä tehdä yhteistyötä, jos substanssi ja intressit ammattikorkeakoulun ja yliopiston välillä kohtaavat. Korkeakoulusektoreiden välistä tutkimusyhteistyötä on kuitenkin koko ammattikorkeakoululaitoksen olemassaoloajan ajan tehty varsin niukasti lainsäädännön rajoittamattomuudesta huolimatta.

Koulutuksen osalta juridiset esteet ovat merkittävämpiä. Yliopistot eivät voi myöntää ammattikorkeakoulututkintoja ja päinvastoin. Opetus- ja kulttuuriministeriön tämänhetkinen tulkinta perustuslain 124§ (Suomen perustuslaki, 1999) on, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut eivät voi siirtää lakisääteisiä tehtäviään (esimerkiksi tutkintokoulutuksen tai sen osan järjestämistä) toisilleen tai muille ulkopuolisille ilman, että tällaisesta siirrosta on säädetty lailla. Tämä ministeriön tulkinta lienee duaalimallin ydin – korkeakoulut eivät voi hyväksyä tutkintoonsa suoraan esimerkiksi toisen yliopiston opintosuorituksia, vaan tämän tulee aina tapahtua korvaamismenettelyn kautta ja muualla tuotetun opintosuorituksen tulee korvata joku tutkintorakenteeseen sisältyvä pakollinen tai vapaaehtoinen kurssi. Mikään ei kuitenkaan estäisi yliopistoja ja ammattikorkeakouluja tekemästä pysyväispäätöstä esimerkiksi tiettyjen kurssien automaattisesta hyväksiluvusta ristiin. Esimerkiksi ammattikorkeakoulun kurssi a voitaisiin aina hyväksilukea yliopiston kurssi b:n tilalle ja toisinpäin. Tällöin korkeakoulujen oma päätös kiertäisi ministeriön

tulkintaa perustuslaista ja käytännössä mahdollistaisi yhteiset opinnot. Toisaalta säädökset ja tulkinnat eivät myöskään estä molempia korkeakouluja järjestämästä molempien omien opetussuunnitelmien mukaista kurssia, jossa vierailevat luennoitsijat ovat samat, tila ja aika on sama, mutta vastuuopettajat ovat kultakin osallistuvalla korkeakoululta omat.¹

Kun monet Euroopan maat vastasivat tarpeisiin laajentaa korkeakoulutukseen osallistumista perustamalla ammatillisesti suuntautuneita korkeakouluja 1960- ja 1970-luvuilla, Suomen ammattikorkeakoulujärjestelmä luotiin eurooppalaisesti tarkasteltuna varsin myöhään, vasta 1990-luvulla (Opetusministeriö, 2007b). Kansainvälisesti 1980-luvun puolivälistä aina 1990-luvulle saakka elettiin korkeakoulusektorin voimakkaan yhdistymisen aikaa, kun eri maiden korkeakoulusektoreille tehtiin yhdistymisten kautta laajoja muutoksia muun muassa Hollannissa, Australiassa, Norjassa ja Belgiassa (Skodvin, 1999). Samaan ajanjaksoon sijoittuu myös suomalaisen ammattikorkeakoulujärjestelmän luominen. Suomen ammattikorkeakoulukokeilu aloitettiin vuonna 1991 ja onnistuneiden kokeilujen myötä ensimmäiset vakituiset ammattikorkeakoulut perustettiin vuonna 1995 (Kyvik, 2004). Ammattikorkeakoulujen juridinen ja hallinnollinen asema muuttui vuonna 2003. Ammattikorkeakoulujen taustalla hallinnoi monenlaisia organisaatioita kuntayhtymistä osakeyhtiöihin.

Poikkeuksena moniin muihin länsi-Euroopan maiden korkeakoulukentän muutoksiin Suomen ammattikorkeakoulujärjestelmä rakennettiin yliopistojen rinnalle verrattaen myöhään ja nopeasti sekä ohittaen muissa maissa yleinen vaihe (Dual system), jossa muut kuin yliopistotutkintoja antavat korkeakoulut olivat usein keskittyneet vain yhteen tieteenalaan tai ammattiin ja ei-yliopistosektorin sääntely oli usein monipolvisempaa kuin binäärijärjestelmässä (Kyvik, 2004).

¹Tampereen yliopistolle, Tampereen teknilliselle yliopistolle ja Tampereen ammattikorkeakoululle yhteisiä projektikursseja tarjoava Demola on osoitus koulutuksen yhteistyömahdollisuuksista nykyiselläkin lainsäädännöllä. Demolassa tehdään kolmannen osapuolen toimeksiannosta lyhyitä muutaman kuukauden projektitöitä, joita tekemään muodostetaan projektiryhmä mahdollisuuksien mukaan kaikissa kolmessa korkeakoulussa tutkintoja, mahdollisuuksien mukaan eri aloilla opiskelevista osallistujista. Toimeksiantaja päättää projektin valmistuttua haluaako se lisensoida projektin tulokset käyttöönsä suoraan projektiin osallistuneille opiskelijoille annettavaa rahallista korvausta vastaan. Kukin korkeakoulu on päättänyt Demola-kurssin korvaavan jonkin osan opiskelijoiden tutkinnoista, esimerkiksi projektityökurssin. Vastuuopettajat seuraavat projektityön etenemistä ja arvioivat suorituksen seurannan sekä osallistuneen opiskelijan tekemän loppuraportin perusteella.

Nykyään Suomalaisen korkeakoulujärjestelmän ammattikorkeakoulut ovat yliopistoihin nähden erilaisia, mutta luonteeltaan ja tasoltaan korkeakoulutusta (Ahola, 2008). Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman (KESU) vuosille 2011-2016 (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2012) mukaan ammattikorkeakouluja ja yliopistoja pyritään edelleen kehittämään toisiaan täydentävinä kokonaisuuksina huomioiden korkeakoulusektoreiden erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet sekä erilaiset tutkinnot, tutkintonimikkeet ja tehtävät. Ammattikorkeakoulujen valmistuneista valtaosa suorittaa alemman korkeakoulututkinnon, kun yliopistojen perustutkintona on säilynyt valtaosin ylempi korkeakoulututkinto, molemminpuolisin poikkeuksin. Ammattikorkeakoulujen tohtoritutkinnoista on keskusteltu, mutta varsinaisia suunnitelmia tai pyrkimyksiä ammattikorkeakoulujen tieteellisiin jatkotutkintoihin ei ole vielä ollut (Ahola, 2008). Aholan (2008) mukaan Suomen korkeakoulusektorit kuitenkin lähestyvät toisiaan, kun akateeminen imu vetää ammattikorkeakouluja kohti laajempaa tutkimusta ja toisaalta yliopistot suuntaavat katsettaan yhä enemmän soveltavan tutkimuksen suuntaan tutkimusrahoituksen kovenevan kilpailun vuoksi.

4.2 Korkeakoulufuusiot

Yliopistot pyrkivät ennakoimaan tulevia muutoksia kasvattamalla yksikkökokoja ja yhdistymällä muiden yliopistojen kanssa. Yhdistymisellä haetaan tutkimuksen ja koulutuksen parempaa laatua, näkyvyyttä ja resurssien tehokkaampaa käyttöä. Se voi olla myös henkiinjäämisstrategia yhä kovenevassa kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailutilanteessa.

(Aittola & Marttila, 2010, 4.)

Viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana eurooppalaiset korkeakoulujärjestelmät ovat käyneet läpi useita rakenteellisia muutoksia, jotka ovat liittyneet korkeakoulutuksen massoittumiseen, järjestelmien diversifikaation laajentamiseen sekä tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen (Opetusministeriö, 2007b). Pinheiron, Aarveaaran, Bergin, Geschwindin & Torjesenin (2015) mukaan korkeakoulusektorilla vaikuttaisi globaalisti olevan jälleen ”yhdistymiskuumetta”.

Tirronen (2013) kuvailee yliopiston kehittyvän ja uusiutuvan murroksissa. Valtio on irrottautumassa yliopistojen suorasta ohjauksesta ja rahoittamisesta ja tämä kehitys liittyy Tirrosen mukaan muun muassa hyvinvointivaltion murenemiseen, joka voidaan tunnistaa muun muassa nykyisen hallitusohjelman (Valtioneuvosto, 2015) tavoitteista vähentää julkisen sektorin menoja. Yliopistojen muutos on kuitenkin usein luonteeltaan prosessimaista ja inkrementaalista (Kuoppala, Näppilä & Hölttä, 2010).

Yliopistot muuttuvat hitaasti oman yksilöllisen historiansa, tieteenalakoostumuksensa sekä toiminta-ajatuksensa vuoksi. Yliopistot käynnistävät vain harvoin oma-aloitteisesti korkeakoulujärjestelmää koskevia rakenteellisia muutoksia. Lähes poikkeuksetta Euroopan korkeakoulujärjestelmien rakenteelliset uudistukset on toteutettu keskitetysti ja ministeriövetoisesti. (Opetusministeriö, 2007b)

Selvitysten mukaan laadukasta koulutusta ei aina pystytä järjestämään ainoastaan budjettivaroin, vaikka julkinen budjettirahoitus kanavoidaankin lähes poikkeuksetta juuri koulutukseen. Ulkopuolista rahoitusta voidaan joutua käyttämään koulutukseen mm. opetuksen järjestämiseksi ja laitehankintoihin. Osin pienen koon vuoksi koulutusyksiköt voivat olla haavoittuvaisia budjettiratkaisujen suhteen. Korkeakoulujen yhdistyminen voidaan nähdä tällaisessa tilanteessa uhkatekijäksi yksikön koulutuksen rahoituksen jatkuvuuden suhteen. (Kuoppala et al., 2010)

4.2.1 Korkeakoulusektorin yhdistymisten historiaa

Korkeakoulujen yhdistyminen ei ole kansallisesti tai kansainvälisesti mitenkään poikkeuksellista. Suomessa esimerkiksi uusi yliopistolaki (2009) säätö yliopistojen aseman muutoksen lisäksi kolmesta uudesta, aiempia korkeakouluja yhdistämällä muodostetuista yliopistoista. Itä-Suomen yliopisto perustettiin yhdistämällä Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto, uusi Turun yliopisto yhdistämällä Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu sekä Aalto-yliopisto yhdistämällä Teknillinen korkeakoulu, Taideteollinen korkeakoulu ja Helsingin kauppakorkeakoulu. Myös ammattikorkeakoulusektorilla on viime vuosina nähty yhdistymisiä, esimerkiksi Pirkanmaan ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun yhdistymisen vuonna 2010 lisäksi osapuolet ovat jo sopineet Mikkelin ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulujen fuusiosta 1.1.2017 alkaen.

Kansainvälisesti korkeakoulujen yhdistymisiä on tehty laajasti erilaisin perustein. Iso-Britanniassa vuosina 1992-1997 toteutui noin 25 korkeakoulujen välistä yhdistymistä, Australiassa yhdistettiin 26 korkeakoulua 1970-luvulla, Kiinassa yhdistettiin 1990-luvulla 207 yliopistoa muodostamaan 84 uutta yliopistoa, Yhdysvalloissa korkeakoulujen yhdistymisiä on tehty julkisellakin sektorilla laajasti ja esimerkiksi Norjassa 1990-luvulla 98 korkeakoulua yhdistettiin muodostamaan 26 uutta korkeakoulua (Harman & Harman, 2003; Harman & Harman, 2008).

Vaikka ulkomailla on tapahtunut yhdistymisiä myös korkeakoulusektorien välillä, Suomessa ei ole ammattikorkeakoulusektorin noin 25-vuotisen historian aikana tapahtunut yhtään ammattikorkeakoulusektorin ja yliopistosektorin välistä yhdistymistä, johtuen kotimaisen duaalimallin muodostavasta lainsäädännöstä. Sen sijaan viime vuosinakin on nähty useita yhdistymisiä yliopistosektorin ja toisaalta ammattikorkeakoulusektorin sisällä. Yhdistymishankkeet ovat olleet hyvinkin erilaisia sekä suunnittelun ja valmistelun osalta että toteutuksen ja seurannan näkökulmista.

Itä-Suomen yliopistohanke toteutettiin pitkäjänteisenä prosessina, jossa ensin selvitettiin yhteistyömuotoja, rakennettiin liittoyliopistomallia ja lopulta päädyttiin täydelliseen yhteensulattamiseen. Yksi ensimmäisistä hanke-esittelyistä tehtiin Opetusministeriölle vuonna 2006, mutta uusi yliopisto aloitti toimintansa vasta uuden yliopistolain voimaantulon jälkeen 1.1.2010. Pitkäjänteisen suunnittelun lisäksi hanketta valmisteltiin laajapohjaisesti ja alhaalta ylöspäin. (Tirronen, 2008)

Joensuun yliopiston ja Kuopion yliopiston yhdistyessä uudeksi Itä-Suomen yliopistoksi vuoden 2010 alusta lähtien suunnittelu- ja toteuttamisasiakirjoissa keskityttiin hyvin vähän koulutuksen rahoituksen kehitykseen. Pääpaino koulutusrakenteen kehittämisessä oli päällekkäisyyksien poistamisessa ja pienien hakukohteiden karsimisessa ja sitä kautta saavutettavissa synergiaeduissa (Tirronen, 2011).

Yksi Tirrosen (2011) esiin nostama näkökulma Joensuun yliopiston ja Kuopion yliopiston yhdistymisestä Itä-Suomen yliopistoksi on yhdistyneiden yliopistojen akateemisten

profiilien erilaisuus, jonka vuoksi oppiaineiden välillä ei ollut merkittäviä päällekkäisyyksiä. Päällekkäisyyksien puuttuminen on voinut helpottaa yhdistymistä, sillä molemmissa yliopistoissa on ollut verrattaen vähän koulutusaloja, joihin on kohdistunut lopettamispaineita.

4.2.2 Korkeakoulujen yhdistymisen tavoitteita

Kansainvälisesti kilpailtu korkeakoulutuksen toimintaympäristö ei ainoastaan tarjoa vahvoja kannustimia kilpailukyvyyn parantamiselle, vaan houkuttelee myös monenkaltaisiin kumppanuuksiin yliopistojen ja korkeakoulujen kesken. Yksi selkeä suuntaus on ollut kehittää suurempia ja vahvempia koulutuspalveluiden ja tutkimuksen tuottajia. Monessa maassa myös kahden tai useamman yhtä suuren korkeakoulun yhdistymistä harkitaan edelleen vakavasti. Aiemmin valtionhallinnon aloitteesta tehdyistä yhdistymisistä painopiste on siirtymässä korkeakoulujen oma-aloitteisiin yhdistymisiin, joiden pyrkimyksenä on vahvistaa strategista kilpailukykyä. (Harman & Harman, 2008)

Korkeakoulujen yhdistymisillä pyritään erilaisiin tavoitteisiin riippuen intressiryhmästä. Valtioilla ja ministeriöillä voi olla yhdistymisistä omia näkemyksiä, jotka liittyvät usein korkeakouluverkkoon ja koulutusmääriin. Suomessa tällaista korkeakoulutuksen rakenteellista kehittämistä on tehty eri muodoissaan jo vuosia. Myös korkeakouluilla itsellään on erilaisia intressejä yhdistymiseen. Tällöin voidaan tavoitella esimerkiksi parempaa kilpailuasemaa tai tehokkuuden parantamista.

Valtakunnallisesta näkökulmasta käynnissä olevalla suomalaisten yliopistojen rakenteellisella kehittämisellä tavoitellaan muun muassa kilpailukyvyyn ja innovaatiojärjestelmän vahvistamista sekä yliopistojen profiloitumista, jotta yliopistot pärjäisivät paremmin kiristyvässä kansallisessa ja kansainvälisessä kilpailussa (Kohtamäki, 2014). Yhdistymisissä tavoitellaan usein parempaa hallinnon toimivuutta ja pyritään purkamaan koulutuksen ja tutkimuksen sisäisiä päällekkäisyyksiä yksiköiden välillä (Ursin et al, 2010a). Kyvikin & Stensakerin (2013) mukaan strategisilla yhdistymisillä voidaan tavoitella kansallisen tai kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamista ja tehokkuuden lisäämistä, jolloin yhdistymisillä tavoitellaan tehokkaampaa mukautumista toimintaympäristön muutoksiin ja mahdollisuuksiin. Korkeakouluja hallinnoivien

ministeriöiden (vast.) näkökulmasta yhdistymisillä tavoitellaan korkeakoulujärjestelmän selkiyttämistä, opetuksen ja tutkimuksen laadun parantamista, yhdenvertaisuuden parantamista esimerkiksi sisäänotoissa sekä korkeakoulujärjestelmän kustannustehokkuuden parantamista (Pinheiro et al., 2015).

Suomessa viimeisimpiä yliopistofuusioita tuottaneen valtakunnallisen yliopistojen rakenteellisen kehittämisen hankkeen keskeisimpinä tavoitteina voidaan pitää toimintaympäristön muutoksiin, erityisesti globalisaatioon, väestörakenteen ja työelämän muutoksiin vastaamista. Rakenteellista kehittämistä päätettiin toteuttaa tarkastelemalla yliopistojen toimintamahdollisuuksia, toimintakapasiteettia ja kansainvälistä kilpailukykyä. Rakenteelliseen kehittämiseen liittyi vahvasti myös tehokkuuden ja tuottavuuden lisääminen ja perusvoimavarojen kohdistaminen aiempaa voimakkaammin yliopiston perustehtäviin, opetukseen ja tutkimukseen. Myös yliopistojen painoalueiden määrittäminen ja erikoistuminen nähtiin ministeriössä keinoiksi toteuttaa rakenteellista kehittämistä. (Tirronen, 2008)

Korkeakouluille itselleen yhteistyöstä ja jopa yhdistymisistä on tullut tärkeä erottautumiskeino korkeakoulutusmarkkinoilla ja kilpailussa globaalisti tunnustetusta korkeasta laadusta ja asemasta. Korkeakoulut reagoivat yhteistyötään tiivistämällä niin kansallisen korkeakoulupolitiikan ohjauskeinoihin, kuten kilpailtuun tutkimusrahoitukseen ja laadunarviointimekanismeihin, kuin kansainväliseen korkeakoulujen väliseen kilpailuunkin. (Opetusministeriö, 2007b)

Pietilä (2013) huomioi korkeakoulututkimuksessa usein oletettavan, että korkeakoulujen, korkeakoulutuksen tai akateemisen tutkimuksen tulisi muuttua tiettyjen ulkoisten paineiden vuoksi. Tällaisiksi ulkoisiksi tekijöiksi määritellään esimerkiksi valtion budjettirahoituksen väheneminen, opiskelijamäärien kasvaminen ja yliopistoille asetetut tavoitteet valtion talouskasvun kehittämiseksi sekä esimerkiksi tieteellisen tiedon sovellettavuuden parantamisen vaatimukset.

Skodvinin (1999) mukaan yleisesti tarkasteltuna korkeakoulujen yhdistymiset kehittävät johtamista, organisaatiota ja hallintoa. Erityisesti hallinto kehittyi ammattimaisemmaksi ja tehokkaammaksi. Skodvin (1999) kuitenkin huomauttaa, ettei suuruuden ekonomia

niinkään vaikuttaisi pätevän hallintotehtävien määrässä. Vaikka suurissa yksiköissä voidaan vähentää joitain päällekkäisiä hallinnollisia tehtäviä, yhdistymiset eivät ole saavuttaneet hallinnon pienentämistä kokonaisuudessaan, ennemminkin päinvastoin.

Korkeakoulujen yhdistyminen ei kuitenkaan vaikuttaisi tuottavan aina haluttuja tai edes positiiviseksi koettuja lopputuloksia ja usein muutosprosessikin koetaan raskaaksi. Ursinin ja muiden (2010a) mukaan erityisesti koulutuksen päällekkäisyyksien karsiminen ja oppiaineiden yhdistäminen koetaan usein haasteelliseksi ja vaikeaksi toteuttaa. Korkeakoulujen yhdistymisissä usein tavoitteiden, erityisesti taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen epäonnistuu ja kokonaisuudessaan korkeakoulujen yhdistymisten tuloksista on hyvin vaihtelevia ja ristiriitaisia tuloksia (Kyvik & Stensaker, 2013; Skodvin, 1999).

4.2.3 Fuusioiden tyypittelyä

Korkeakoulujen yhdistymisiä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Yksi näkökulma on institutionaalisen yhteistyön aste tai syvyys. Yhteistyö voi olla epäformaalia tai formaalia yhteistoimintaa, osittaista yhdistymistä tai täysin yhdistymistä yhteisellä yllärakenteella tai kokonaan uudeksi organisaatioksi. Yhteistyömuodot voivat olla yhteisiä tutkimushankkeita tai kalliiden tai erikoisvälineiden yhteishankintaa ja -käyttöä. Tällainen yhteistyö voi olla epäformaalia yksittäisten henkilökunnan jäsenten tai formaalia laitosten välistä yhteistyötä. Osittainen yhdistyminen voi olla keveimmillään konsortioyhteistyötä, jonka kautta hallinnoidaan yhteistä toimintoja, yksiköitä tai yhteisomistettuja yrityksiä. Yhdistyminen voidaan määritellä kahden tai useamman erillisen korkeakouluyksikön yhdistämiseksi niin, että vähintään uuden instituution ylin johto hallinnoi koko uutta korkeakoulua. Yhdistyminen voidaan toteuttaa niin, että kaksi korkeakoulua säilyttävät suuren osan omista organisaatorakenteistaan ja siirtyvät hallinnollisesti samaan uuteen organisaatioon tai niin, että korkeakoulujen välillä on selkeästi yhdistymistä myös muualla kuin korkeimmissa hallinnollisissa elimissä. Usein korkeakoulujen rakenne uudistuu kokonaisuudessaan. (Harman & Harman, 2003)

Korkeakoulujen yhdistymisiä voidaan tyypittää erilaisilla määreillä. Näillä erilaisilla määrittelyillä voidaan nähdä olevan merkitystä muun muassa yhdistymisen onnistumisen ja yhdistymiseen liittyvien haasteiden suhteen. Merkittäviä määreitä ovat yhdistymisen

vapaaehtoisuus tai pakko, saman kokoisten tai merkittävästi eri kokoisten korkeakoulujen yhdistyminen, yhden korkeakoulusektorin sisäinen tai sektorirajat ylittävä yhdistyminen, kahden korkeakoulun tai useampia korkeakouluja sisältävä yhdistyminen sekä samankaltaisten tai erilaisten akateemisten profiilien yhdistyminen. Yhdistymisen vapaaehtoisuus tai pakko vaikuttaisi olevan merkittävä erottava tekijä yhdistymisen onnistumisen suhteen. Yleisesti vapaaehtoisuuteen perustuvat yhdistymiset ovat helpompia hallinnoida ja onnistuvat todennäköisemmin, sillä vapaaehtoisessa yhdistymisessä henkilökunnan osallistaminen neuvotteluissa ja toteuttamisessa toteutuu paremmin. Kahden tai useamman samankokoisen korkeakoulun yhdistyminen vaatii yleisesti enemmän työtä ja aikaa kuin pienemmän korkeakoulun liittäminen suurempaan. Samankokoisten korkeakoulujen yhdistymisessä tekijät kuten uuden korkeakoulun nimi, ylimmän johdon valitseminen, akateemisen rakenteen valikoituminen ja koulutustarjonnasta ja mahdollisista päällekkäisyyksien karsimisesta päättäminen vaikeuttavat yhdistymistä. Yhden korkeakoulusektorin sisällä toteutettavat yhdistymiset ovat selkeästi yksinkertaisempia ja toteutuvat todennäköisemmin kuin kahden korkeakoulusektorin väliset yhdistymiset. Sektorirajat ylittävät yhdistymiset sisältävät usein ongelmia muun muassa korkeakoulujen tehtävien, roolien, toimintakulttuurien ja rahoituksen suhteen. Kahden korkeakoulun yhdistyminen ovat luonteeltaan hyvin erilaisia kuin useamman korkeakoulun yhdistymiset. Samankaltaiset akateemiset profiilit sisältävien korkeakoulujen yhdistyminen on usein organisaatiokulttuurien läheisyyden näkökulmasta selkeämpää, mutta usein tällaisessa tilanteessa tavoitellaan merkittävää päällekkäisyyden karsimista, säästöjä ja tehokkuuden parantamista. (Harman & Harman, 2003; Skodvin, 1999)

Kyvikin & Stensakerin (2013) tutkimuksessa norjalaisten korkeakoulujen yhdistymisestä onnistuneissa tapauksissa oli vain kaksi kaikille yhteistä ominaisuutta: aloite yhdistymiseen tuli korkeakouluilta itseltään ja kaikissa onnistuneissa yhdistymisissä kyse oli kahden yksikön yhdistymisestä. Lisäksi kahdeksasta tapauksesta, joissa pyrittiin yhdistämään norjalaista collegea ja yliopistoa, vain kaksi onnistui. Collegen ja yliopiston yhdistäminen vaikuttaisi hankalalta toteuttaa onnistuneesti.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan onnistuneen yliopistojen fuusion perustana on yhteinen toimintakulttuuri. Tämän vuoksi yhdistymisen tavoitteeksi ei voida asettaa

pelkästään uusien rakenteiden tai toimintatapojen kehittämistä tai materiaalistien tai inhimillisten voimavarojen yhdistämistä, vaan tärkeää on erityisesti yhteisöllisesti hyväksytyyn arvopohjan luominen. Minkä tahansa kahden erillisen organisaation yhdistäminen voi aiheuttaa tietynlaisen kulttuurishokin, kun aiemmin erilaiset toimintakulttuurit ja kulttuurisymbolit yhdistyvät hitaasti ja joskus vaikeasti yhdeksi uudeksi organisaatiokulttuuriksi. Sama pätee useamman organisaation yhdistymisessä, mutta aikaisempia organisaatiokulttuureja on tällöin enemmän. Kaikki toimintakulttuuri ei välttämättä ole erilaista eikä uusi organisaatiokulttuuri kaikilta osin aina muutu aiemmasta. Esimerkiksi fyysisesti toisiaan lähellä olevien organisaatioiden yhdistämisessä sijaintiin perustuvien organisaatiokulttuurin osien ei välttämättä tarvitse muuttua, ne voivat olla olleet jo aiemminkin samanlaiset molemmissa organisaatioissa. (Ursin et al., 2010a)

Erot organisaatiokulttuurissa kuitenkin kehittyvät, joko tiedostetusti tai tiedostamatta, hiljalleen yhdeksi yhtenäiseksi toimintatavaksi. Aiempien organisaatioiden toimintakulttuurien välillä saatetaan jopa käydä hiljaista taistelua, jotta uuden organisaation vallitseva toimintakulttuuri selviäisi. Uudeksi organisaatiokulttuurin osaksi voi nousta joku aiempien organisaatiokulttuurien toimintatavoista tai toimintakulttuurien yhdistyminen voi luoda uuteen organisaatioon kokonaan uuden tavan toimia. Toimintakulttuurin lisäksi uuden organisaatiokulttuurin kehittämisessä voivat muuttua erilaiset symbolit ja rituaalit. (Hofstede & Hofstede, 2005)

4.2.4 Korkeakoulufuusioiden tutkimuksesta

Kirjallisuuskatsauksen perusteella näyttäisi siltä, että korkeakoulufuusioita on tutkittu sekä kokonaisuutena että monesta eri yksittäisestä näkökulmasta. Tutkimuksen kohteina on ollut esimerkiksi suuruuden ekonomia, yhdistymissuunnitelmien omatoiminen käynnistäminen ja kahden tai useamman korkeakoulun yhdistyminen. Vaikka näistä näkökulmista on tutkittu korkeakoulufuusioita, näyttäisi että korkeakoulujen yhdistymisiä ei ole tutkittu ainakaan merkittävässä määrin koulutuksen rahoituksen näkökulmasta, joka on valikoitunut tässä tutkielmassa käytettäväksi näkökulmaksi yhdistymisen tarkasteluun.

Syiksi koulutuksen rahoituksen verrattaen vähäiseen tutkimukseen yhdistymisissä voidaan nähdä ainakin kunkin maan korkeakoulujen rahoitusmallien poikkeavuus toisistaan. Vaikka maiden korkeakoulut olisivatkin samankaltaisesti merkittävässä määrin valtiollisen

rahoituksen ja/tai lukukausimaksurahoituksen varassa, maat ovat usein niin erilaisia että niiden vertailtavuus on huonoa. Oletettavasti osin tämän vertailun vaikeuden vuoksi koulutuksen rahoituksen kattavaa vertailua fuusiotilanteissa ei ole tehty.

Korkeakoulujen tutkimussektoreilla rahoitus on merkittävässä määrin kilpailtua kansainvälistä rahoitusta, jolloin rahoitusmekanismit ovat maiden välillä melko samankaltaiset, kun korkeakoulut kilpailevat samoista tutkimusrahoituksen lähteistä. Korkeakoulujen tekemä tutkimus on siis helpommin vertailtavissa eri maiden välillä riippumatta maiden sisäisten hallintokulttuurien eroista. Fuusioiden vaikuttavuus kilpailun tutkimusrahoituksen hankkimiseen voi täten olla helpommin todennettavissa. Koulutuksen rahoitusta yhdistymisissä on tutkittu vähemmän, sillä kattavan vertailevan hallinnon tutkimuksen tekeminen maiden eri korkeakoulujärjestelmistä ja niiden rahoitusmalleista on haastavaa, kuten vertaileva hallinnon tutkimus yleensäkin.

Tietyt näkökulmat ja kysymykset nousevat esiin myös kotimaisissa, tosin usein ylhäältä-alas johdetuissa korkeakoulufuusioissa, kuten Aalto-yliopiston yhdistämiselvityksestä (Opetusministeriö, 2007a) käy ilmi. Näitä tutkimuskohteita ja -kysymyksiä ovat muun muassa oikeushenkilömuoto, organisaatorakenne, johtaminen ja hallinto, kampusrakenteen tiivistäminen, opiskelijoiden vapaavalintaisten opintojen tarjonnan laajeneminen, kansainvälistyminen, tutkimuksen kehittäminen ja rahoituslähteiden monipuolistaminen.

Ursin ja muut (2010b) päättelivät, että koulutuksen huomioimisen vähäisyys ja epämääräisyys nousevat esiin huomattavana heikkoutena korkeakoulujen yhdistymisen suunnittelussa. Merkittävä osa suunnitteluasiakirjoista keskittyy hallinnon yhdistämiseen ja tutkimusmahdollisuuksien kehittämiseen opetuksen jäädessä vähemmälle huomiolle. Erityisesti koulutuksen rahoitusta ei yleensä ole käsitelty juuri ollenkaan.

5 Kolme tamperelaista korkeakoulua

Tässä tutkielmassa keskitytään suunnitelmiin luoda kolmesta nykyisestä korkeakoulusta, Tampereen yliopistosta, Tampereen teknillisestä yliopistosta ja Tampereen ammattikorkeakoulusta kokonaan uudenvuorokorkeakoulu, jota tässä tutkielmassa kutsutaan nimellä Tampere3 tai Tampere3-korkeakoulu (kts. myös Johdantoluku). Tampere3:n tarkastelun perustaksi on hyödyllistä tutustua edellä mainittuihin kolmeen korkeakouluun, niiden nykytilanteeseen ja historiaan.

Tampereen yliopisto (nimeltään Kansalaiskorkeakoulu vuosina 1925-1930 ja Yhteiskunnallinen Korkeakoulu vuosina 1930-1955) perustettiin alunperin Helsinkiin vuonna 1925. Se siirrettiin Tampereelle värikkäiden vaiheiden jälkeen lopulta vuonna 1960. Tampereen yliopistossa opiskelee noin 15000 tutkinto-opiskelijaa ja yliopisto työllistää noin 2000 henkilötyövuotta. Yliopiston budjetti oli vuonna 2014 noin 180 miljoonaa euroa, ja tase vuonna 2014 noin 153 miljoonaa euroa. Tampereen yliopisto toimii yliopistolain mukaisena julkisoikeudellisena yhteisönä.

Tampereen teknillinen yliopisto (Teknillisen korkeakoulun sivukorkeakouluna 1965-1972 ja Tampereen teknillisenä korkeakouluna 1972-2003) aloitti toimintansa Tampereella vuonna 1965 ensin Teknillisen korkeakoulun alaisuudessa ja vuodesta 1972 lähtien itsenäisenä korkeakouluna. Tampereen teknillisessä yliopistossa opiskelee noin 9000 tutkinto-opiskelijaa ja yliopisto työllistää noin 1800 henkilötyövuotta. Yliopiston budjetti oli vuonna 2014 noin 143 miljoonaa euroa, ja tase vuonna 2014 noin 284 miljoonaa euroa. Tampereen teknillinen yliopisto toimii yliopistolain mukaisena säätiöyliopistona, jota hallinnoi tätä varten perustettu TTY-säätiö.

Tampereen ammattikorkeakoulu perustettiin vuonna 1996, kun vuonna 1992 haetun väliaikaisen toimiluvan tilalle haettiin vakinainen toimintalupa. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun väliaikainen toimilupa haettiin vuonna 1997 ja vakinainen toimilupa astui voimaan vuodesta 2000. Kaksi hyvin samalla toimialueella toimivaa ammattikorkeakoulua yhdistettiin Tampereen ammattikorkeakouluksi vuoden 2010 alusta. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun yhdistyessä yhtiön nimeksi tuli Pirkanmaan ammattikorkeakoulu Oy, vaikka koulutusta toteuttavan yksikön

nimeksi jäi Tampereen ammattikorkeakoulu. Myös yhtiön nimeksi muutettiin Tampereen ammattikorkeakoulu Oy 1.1.2015 lähtien. Tampereen ammattikorkeakoulussa on kirjoilla noin 9500 tutkinto-opiskelijaa ja ammattikorkeakoulussa työskentelee noin 850 henkilöä. Ammattikorkeakoulun budjetti vuodelle 2014 oli noin 72 miljoonaa euroa ja vuoden 2014 tase oli noin 80 miljoonaa euroa. Osakeyhtiöstä valtaosan, 87 prosenttia, omistaa Tampereen kaupunki (Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli, 2014).

Taulukko 1. Tamperelaisten korkeakoulujen tunnuslukuja vuodelta 2014.

Vuoden 2014 tunnuslukuja	TAY	TTY	TAMK
Henkilökunta (htv)	2000	1781	842*
Tutkinto-opiskelijat (kirjoilla)	10083	7927	9495
Alemmat korkeakoulututkinnot	1105	687	1653
Ylemmät korkeakoulututkinnot	1184	812	203
Tohtorintutkinnot	142	91	-
Budjetti (M€)	180,0	143,3	71,7
Tulos (M€)	6,3	6,0	4,0
Tase (M€)	152,6	284,4	78,2
Valtion perusrahoitus (M€)	125,4	89,4	65
Valtion perusrahoitus 2015 (M€)	124,5	87,8	65,7

* 31.12.2014 palveluksessa vakituisia 681 henkilöä ja määräaikaista 161 henkilöä.

Oheisesta kolmen tamperelaisen korkeakoulun tunnuslukujen vertailusta (Taulukko 1) saadaan melko hyvä yleiskuva korkeakoulujen yhteneväisyyksistä ja eroista. Erityisesti tutkimustoiminnan vuoksi molemmat yliopistot ovat sekä budjetin että henkilötövuosien näkökulmasta Tampereen ammattikorkeakoulua suurempia. Vaikka Tampereen teknillinen yliopisto jää Tampereen ammattikorkeakoulusta suoritetuissa tutkinnoissa yhteensä (vuonna 2014 Tampereen teknillinen yliopisto 1499 tutkintoa ja Tampereen ammattikorkeakoulu 1806 tutkintoa), tuottaa Tampereen teknillinen yliopisto kuitenkin yhdessä Tampereen yliopiston kanssa merkittävän osuuden ylempiä korkeakoulututkintoja. Tampereen yliopiston suoritettujen tutkintojen määrä on vertailtujen korkeakoulujen korkein, vuonna 2014 yhteensä 2289. Kaikki kolme korkeakoulua ovat tehneet viime vuosina hyvän taloudellisen tuloksen, vuonna 2014 yhteensä 16,3 miljoonaa euroa.

5.1 Aiemmat yhteistyöhankkeet

Tamperelaiset korkeakoulut ovat lähes koko yhteisen historiansa ajan suunnitelleet ja tehneet erilaisia yhteistyöhankkeita ja kaksi ammattikorkeakoulua (Tampereen ammattikorkeakoulu ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulu) on jopa yhdistynyt viime vuosina. Nämä historialliset hankkeet eivät toki ole yhteismitallisia, vaan syntyneet oman aikakautensa viitekehyksessä ja motivaattorit kuhunkin hankkeeseen ovat olleet erilaiset. Esimerkiksi Allianssiyhteistyötä ajoi merkittävästi taloudelliset motivaattorit, kun valtiolta oli mahdollista saada erillisrahoitusta yliopistojen välisiin yhteistyöhankkeisiin. Vaikka osa näistä yhteistyöhankkeista toteutui suunnitelmien mukaisesti ja saavutti tavoitteet, on varsinkin viime aikoina moni suunniteltu yhteistyöhanke päätynyt ennen toteuttamista osapuolten eriävien intressien tai epäonnistuneiden neuvotteluiden vuoksi. Esimerkiksi Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen yliopiston hanke yhteisen koulutusta ja tutkimusta antavan yksikön perustamiseksi oli pitkälle suunniteltu ja valmisteltu ja jopa kirjattu Tampereen yliopiston strategiaan vuosille 2010-2015, mutta neuvottelut päättyivät tuloksettomina ja eikä yhteinen yksikkö toteutunut.

Aiemmat yhteistyöhankkeet korkeakoulujen välillä ovat tuottaneet hyvin vaihtelevia lopputuloksia. Vaikka kolmen korkeakoulun yhdistäminen on mittakaavaltaan valtava hanke, on monenlaista pienmimuotoisempaa yhteistyötä näiden kolmen, tai niistä kahden korkeakoulun välillä suunniteltu tai toteutettu jo aiemminkin. Valtaosa yhteistyöstä on tehty kahden yliopiston välillä. Yhteisiä tutkimushankkeita on valmisteltu ja toteutettu, mutta myös koulutuksessa ja hallinnossa on haettu yhteistyötä jo aiemminkin. Yksi toteutunut ja toimiva hanke on kahden yliopiston välinen yhteinen koulutus- ja tutkimusyksikkö BioMediTech. Yksikössä koulutetaan molempien yliopistojen opiskelijoita kandi-maisteri-tohtorikoulutusohjelmissa. Molemmilla yliopistoilla on oma sisäänotto ja omat tutkinnot, mutta tietyin ehdoin opiskelija voi myös vaihtaa alaa yksikön sisällä.

Vaihtoehtoisena kehityslinjana muiden yliopistojen ja korkeakoulujen yhdistymiselle vuonna 2007 käynnistettiin Sisä-Suomen yliopistoallianssiyhteistyö Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Jyväskylän yliopiston välillä. Poikkeuksellista verrattuna edellä mainittuihin yhdistämisiin oli tutkimus- ja opetusyhteistyön kehittäminen rakenteiden yhdistämisen sijaan. Opetusministeriö kuitenkin lakkautti taloudellisen tukensa hankkeelle syksyn 2009 tulosneuvotteluissa. (Kaukonen & Välimaa, 2010)

Kolmen yliopiston (Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Jyväskylän yliopisto) Allianssiyliopistohanke oli motivaattoreiltaan erilainen verrattuna yliopistofuusioihin. Aalto-yliopiston, Turun yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston yhdistyessä valtio rahoitti yhdistymishankkeita ja Allianssiyliopistohanke tähtäsi erityisesti tuon lisärahoituksen saamiseen. Sitä kautta kehittyi useita yhteisiä määräaikaista tutkimusprojekteja, mutta varsinaista yhdistymistä ei suunniteltu. Kahden tamperelaisen yliopiston hallinnon yhteistyötä suunniteltiin ja osin toteutettiin mm. liikuntapalveluiden, kirjastopalveluiden ja kielikeskusten alueilla Allianssiyhteistyön puitteissa.

Taxell, Silipä, Sallinen, Varantola, Eriksson, Tuunanen, Lahti, Äijälä, Nieminen, Liimatainen, Liinavuori & Pimiä (2007) julkaisivat suunnitteluryhmän loppuraportin Allianssiyliopistoyhteistyön käynnistämisestä. Se kuvaa hyvin muotoiluja, joita suositaan uutta yhteistyötä suunnittelevissa jukisissa asiakirjoissa. Raportissa tavoiteltiin kansainvälisesti kiinnostavaa ja kärkialoillaan maailman huipulle yltävää kokonaisuutta, joka on Suomen suosituin ja kansainvälisesti vetovoimaisin akateeminen työpaikka. Sekä Taxell (2007) että Heimonen (2011) näkivät globalisaation kasvattaneen merkittävästi rahoituksellista kilpailua ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta. Yliopistojen vastaaminen haasteisiin yksin nähtiin hankalana ja yhteistyön koettiin luovan mahdollisuuksia resurssien joustavampaan käyttöön ja toiminnan rationalisointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön palautteessa Tampereen yliopistolle (2014) todetaan, että Sisä-Suomen yliopistoallianssi ei pystynyt merkittävästä taloudellisista panostuksista huolimatta toteuttamaan tavoiteltuja pysyviä yhteistyörakenteita Gerontologian tutkimuskeskusta lukuunottamatta. Nämä kaikki aiemmat yhteistyöhankkeet ovat kuitenkin olleet joko rajoittuneita tiettyyn osaan korkeakouluja, kohdistuneet vain kahteen korkeakouluun tai olleet tiettyyn tilanteeseen liittyviä ja korkeakoulujen ulkopuolelta motivoituneita hankkeita. Niiden perusteella ei voitane tehdä johtopäätöksiä Tampere3-hankkeen mahdollisuuksista.

6 Aineisto

Tutkimuksen varsinaisen aineiston muodostavat Tamperelaisten korkeakoulujen yhteistyö -hankkeen asiakirjat, kolmen korkeakoulun tilinpäätöstiedot vuodelta 2014, kolmen korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön väliset sopimukset vuosilta 2010-2012 ja 2013-2016, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen perusrahoituksen määrittelemisessä käytettävät Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmallit kullekin korkeakoulusektorille sekä kunkin korkeakoulun rahoituslaskelmat Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksesta korkeakouluille vuosina 2014 ja 2015. Aineistona toimii myös Tampereen yliopiston hallituksen pöytäkirjat vuodelta 2014 soveltuvien osin. Edelleen varsinaisena tutkimusaineistona käytetään tallennetta Tampere3-aiheisesta paneelistä syksyiltä 2014 (Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli) sekä Tampereen yliopiston julkaisemia tiedotteita Tampere3-prosessista.

Edellä mainittujen varsinaisena aineistona käytettävien asiakirjojen ja tallenteiden lisäksi tausta-aineistona tutkimuksen edetessä on käytetty Opetusministeriön (2008) julkaisemaa Koulutus ja tutkimus 2007-2012 -kehittämissuunnitelmaa (KESU) sekä kolmen tamperelaisen korkeakoulun tasekirjoja vuosilta 2012-2013. Tausta-aineisto on tukenut perehtymistä ja syventymistä tutkimuskohteeseen ja tarjonnut kokonaisvaltaisemman näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä.

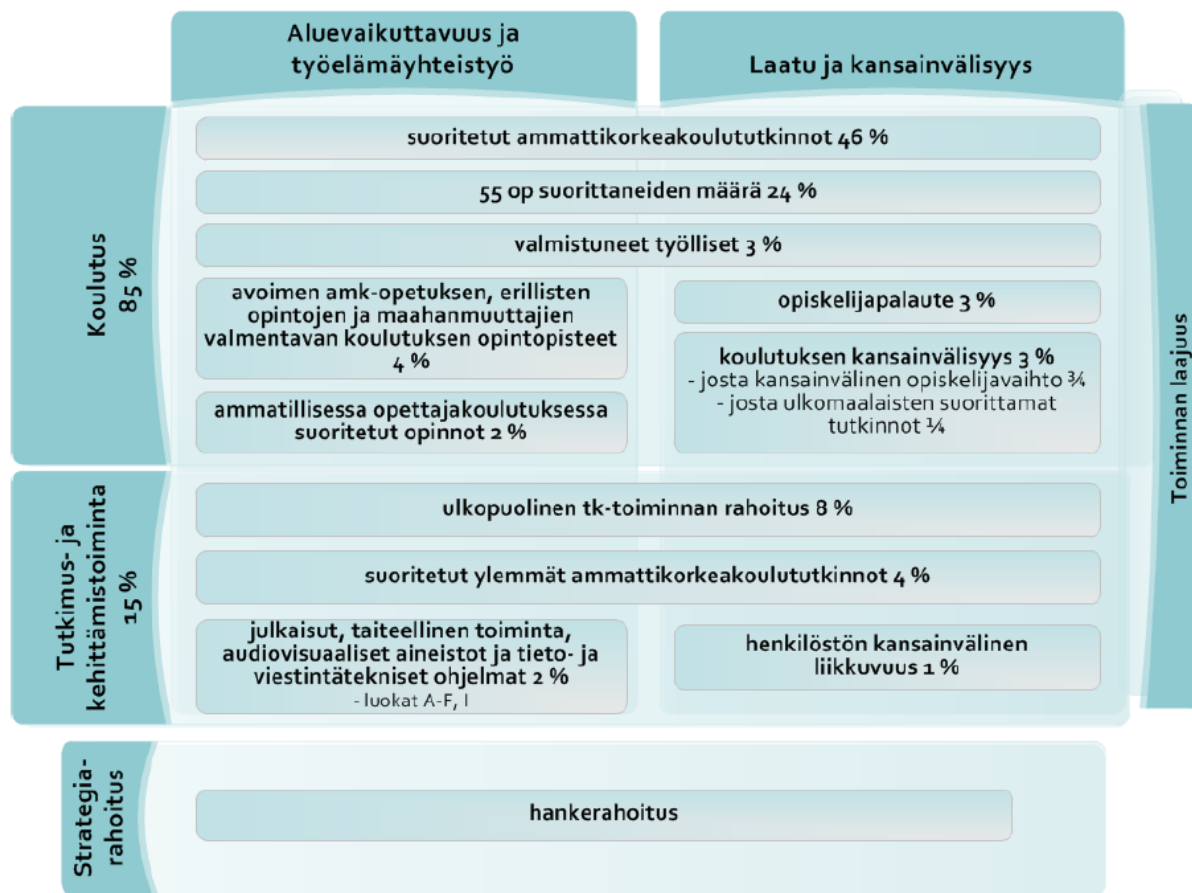
Aineisto kerättiin korkeakoulujen omista asiakirjakokoelmista sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön asiakirjatietokannasta. Tässä luvussa kuvaillaan aineistoa ja sen hankintaa sekä arvioidaan aineiston sopivuutta tutkimuskysymyksen ratkaisemiseksi. Varsinainen aineistoanalyysi tehdään luvussa kahdeksan tutkimusmetodologiaan perehtymisen jälkeen.

Kaikkien kolmen korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön väliset sopimukset on julkisesti saatavilla Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilta. Tässä tutkielmassa käytetään kuluvan sopimuskauden vuosien 2013-2016 lisäksi vuosien 2010-2012 sopimuskautta tarkastelun kohteena. Kunkin korkeakoulun sopimuksissa ministeriön kanssa määritellään sopimuskauden tavoitteet (esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnot kolmivuotiskautena keskimäärin), tunnuslukutavoitteet (esimerkiksi tohtoritutkinnot /

professorit), keskeiset kehittämiskohteet, korkeakoulun rahoitus kolmivuotiskeudella sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi.

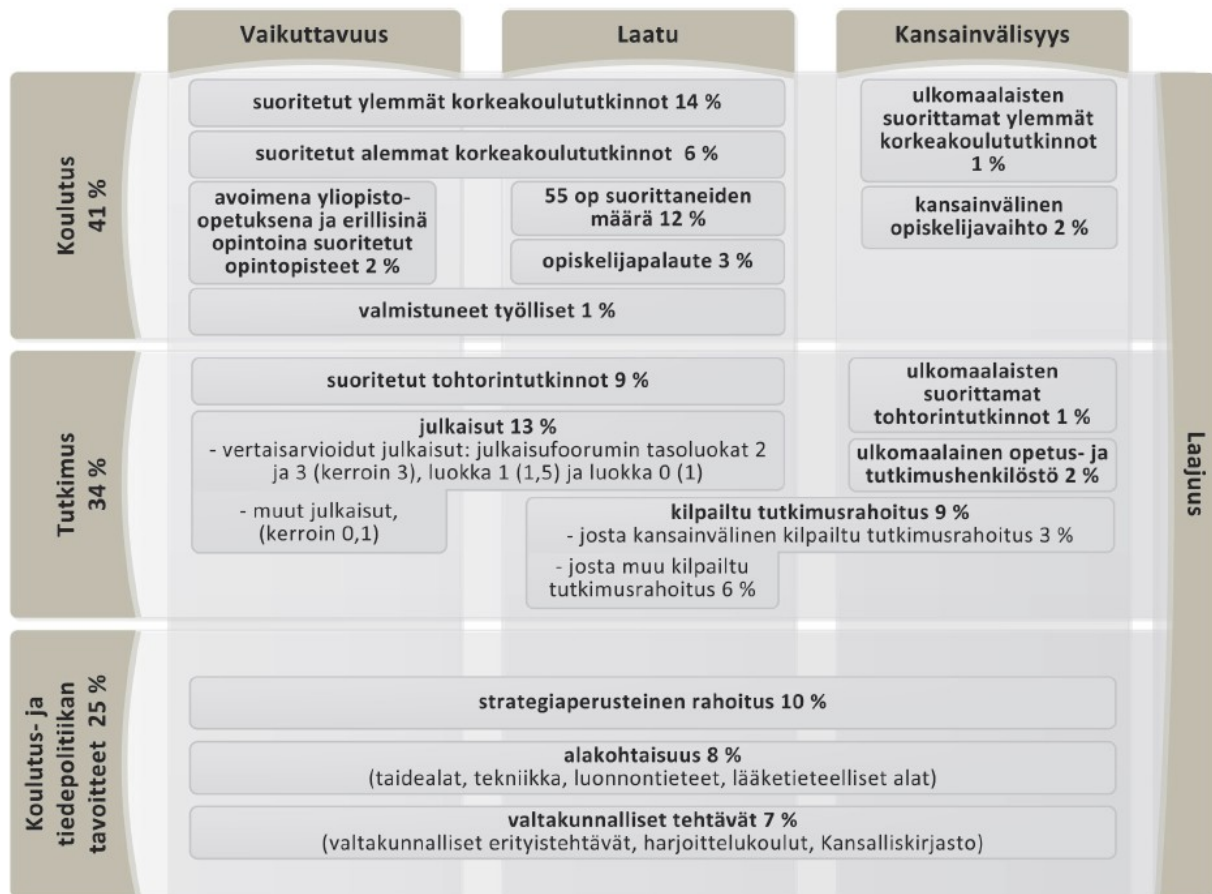
Myös kunkin korkeakoulun tasekirjat (vuosilta 2012-2014) ovat julkisia. Asiakirjat hankittiin kunkin korkeakoulun asiakirjahallinnolta sähköisinä tiedostoina. Yliopistojen tasekirjan muotoilu vapautui aiemmasta tarkemmin määritellystä yhdenmukaisesta muodosta Yliopistolain muuttumisen myötä 1.1.2010, joten kunkin korkeakoulun tasekirjojen muotoilua ja sisältöä säätelevät käytännössä kirjanpitolaki ja vastaavat ohjeet ja säädökset. Kaikkien korkeakoulujen tasekirjoista on kuitenkin saatavilla vähintään sanallinen taloudellinen tulos, tilinpäätöstiedot ja tase.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimitaa korkeakouluille vuosittain laskelman kunkin korkeakoulusektorin rahoitusmallin mukaisesti saatavasta perusrahoituksesta jaettuna indikaattorikohtaisesti (liitteet 2-7). Ministeriö toimittaa vain kunkin indikaattorin kautta tulevan rahoituksen loppusumman eikä asiakirjoissa eritellä laskentatapaa. Nämä rahoituslaskelmat ovat julkisia ja ne on saatu sähköisenä kunkin korkeakoulun asiakirjahallinnosta pyytämällä tutkimustarkoituksiin, tätä tutkielmaa varten vuosilta 2014 ja 2015.

Kuva 1. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli vuodesta 2014 lähtien (Opetus- ja kulttuuriministeriö).

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallit (kuva 1 ja 2) ovat julkisesti saatavilla Opetus- ja kulttuuriministeriön asiakirjahallinnosta ja verkkosivuilta. Nykyinen ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli on otettu käyttöön vuoden 2014 alusta lähtien ja nykyinen yliopistojen rahoitusmalli on otettu käyttöön vuoden 2015 alusta. Yliopistojen valtion perusrahoitus on laskennallinen tulosperustainen rahoitusjärjestelmä, joka sitoo rahoituksen yliopiston tutkimuksen ja opetuksen suoritteeseen sekä erillisiin koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteisiin (Kohtamäki, 2014). Näitä malleja käytetään määriteltäessä millainen ministeriön rahoitusosuus olisi käytettävissä uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitukseen.

Kuva 2. Yliopistojen rahoitusmalli vuodesta 2015 lähtien (Opetus- ja kulttuuriministeriö).

Rahoitusmallien on ennakoitavuuden vuoksi suunniteltu olevan suhteellisen vakaita ja hitaasti muuttuvia, mutta silti nykyiset rahoitusmallit ovat erittäin tuoreita. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli (kuva 1) on otettu käyttöön vuonna 2014 ja yliopistojen nykyinen rahoitusmalli (kuva 2) vuonna 2015. Nykyisinkiiin rahoitusmalleihin on eri tahojen toimesta jo ehdotettu muutoksia, esimerkiksi entinen Korkeakoulujen arviointineuvosto (KKA, nyk. Karvi) on esittänyt yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja alueellisen vaikuttavuuden nostamista erillisiksi rahoituskriteereiksi korkeakoulujen osaamisrakenteen, erityisluonteen ja aluekehittämisestä johtuvien erityistehtävien mukaan (Ilmavirta, Salminen, Ikävalko, Kaisto, Myllykangas, Pekkarinen, Seppälä ja Apajalahti, 2013).

Aineistona käytettävät Tampereen yliopiston tiedotteet on hankittu sähköisenä yliopiston omista arkistoista, kuten myös Tampere3-hankkeen asiakirjat mukaanlukien vararehtorityöryhmän asettamispäätös ja loppuraportti sekä Tampereen yliopiston

hallituksen pöytäkirjat vuodelta 2014. Aineistona käytettävä tallenne Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneelista on julkisesti saatavilla Youtube-videopalvelussa ja sen on jakanut käyttöön ”Tampere University of Technology” -niminen käyttäjä (kts. myös lähteet). Yliopiston sähköisistä arkistoista saadut aineistot ovat luotettavia. Tutkija oli henkilökohtaisesti paikalla Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneelissa ja tallenteen katsotaan toistavan tilaisuuden sisällön luotettavasti.

Tutkielman tavoitteena on osoittaa aineistoon tukeutuen pystyykö uusi Tampere3-korkeakoulu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin. Tilanteen arvioimiseksi aineiston kautta voidaan tarkastella muuttuisiko uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitus hypoteettisella yhdistymisellä olennaisesti nykytilanteesta, jolloin rahoitusta Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saa kolme erillistä korkeakoulua. Tutkielmassa keskitytään erityisesti koulutuksen rahoitukseen, sillä se on yksikanavaisena ministeriön perusrahoituksena selkeä kokonaisuus ja muodostaa osaltaan korkeakoulujen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön välisten sopimusten kautta keskinäisriippuvuuden korkeakoulujen ja ministeriön välille. Kansainvälisesti korkeakoulujen rahoitus ryhmitellään yleensä kolmeen kategoriaan: perusrahoitukseen, opiskelijamaksuihin ja kolmannen tahon lähteisiin, kotimaisesti yleensä perusrahoitukseen ja ulkoiseen täydentävään rahoitukseen (Kohtamäki, 2014). Tässä tutkielmassa ei selvitetä mahdollisten opiskelijamaksujen tai muun täydentävän rahoituksen vaikutusta koulutuksen rahoitukseen.

Yksikanavaisuudesta huolimatta koulutuksen rahoituksen erittelemisen korkeakoulujen saamasta kokonaisrahoituksesta ei ole yksinkertainen ja selkeä tehtävä. Yliopistoissa harjoitettavat opetus ja tutkimus eivät ole Kohtamäen (2014) mukaan kaksi selvärajaista kokonaisuutta. Erityisesti rahoituksen kohdentumisen näkökulmasta voi olla tarpeellista tehdä tiettyjä oletuksia tarkasteltaessa ainoastaan koulutuksen rahoitusta. Sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen tulosohjauksen välineenä käytetyt rahoitusmallit tarjoavat keinon tarkastella koulutuksen rahoitusta erillisenä kokonaisuutena. Molemmissa malleissa on erikseen määritellyt koulutuksen indikaattoreiden perusteella määrittyvät rahoitusosuudet, yliopistojen rahoitusmallissa 41 prosenttia perusrahoituksesta ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa 85 prosenttia rahoitusmallista, sekä lisäksi molemmissa rahoitusmalleissa osin neuvottelutuloksena ja harkinnanvaraisena määrittyvät strategia-, koulutus- ja tiedepolitiikan rahoitusosuudet, joista osa on selkeästi sisällytettävä koulutuksen rahoitukseen. Myös rahoitusmallien perusteella määräytyviä koulutuksen

rahoituksen osuuksia ja eri indikaattorien sisällyttämistä mukaan tai jättämistä pois tarkastelusta perustellaan aineistoanalyysissä luvussa kahdeksan.

Kokonaisuudessaan aineiston voidaan katsoa antavan hyvin kattavan kuvan kolmen korkeakoulun taloudellisesta tilanteesta vuosilta 2012-2014 sekä korkeakoulujen sitoumuksista Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sopimuskausina 2010-2012 ja 2013-2016. Tutkielmassa käytettävä aineisto on hyvin tuoretta ja ajankohtaista. Kolmen korkeakoulun tarkastelun osalta aineiston reliabiliteetin ja validiteetin voidaan katsoa olevan korkea. Sen sijaan kolmesta korkeakoulusta kerätyn aineiston käyttäminen mekaanisesti uuden Tampere3-korkeakoulun taloudelliseen asemoimiseen sekä riippuvuuksien tarkasteluun Opetus- ja kulttuuriministeriöstä voidaan katsoa olevan epäselvempää. Mekaaninen kolmen korkeakoulun talous- ja sopimusaineiston yhdistäminen uudeksi Tampere3-korkeakouluksi ei ota huomioon mahdollisia koulutusalojen yhdistämissä, suuruuden ekonomian mahdollisia etuja, keskittämisen tai hallinnon yhdistämisen mahdollisia säästöjä, mahdollisesti uudelleen neuvoteltavia sopimuksia koulutustavoitteista ja niiden rahoittamisesta Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa eikä myöskään välttämätöntä uudistunutta lainsäädäntöä uuden korkeakoulun perustamisen mahdollistamiseksi.

Vaikka edellä mainituista syistä aineiston reliabiliteetin ja validiteetin uuden Tampere3-korkeakoulun tarkastelemiseksi voidaan katsoa olevan hieman heikompi, edustaa käytettävissä oleva aineisto kuitenkin konkreettisuutta mahdollisuutta tarkastella uuden Tampere3-korkeakoulun taloudellista tilannetta ja sopimuksia ministeriön kanssa. Parempaan validiteettiin voitaisiin päästä tekemällä useita valistuneita arvauksia tai arviointeja mahdollisista koulutuksen kustannuksiin vaikuttavista yhdistymisen kautta tehtävistä sisällöllisistä muutoksista tai uudesta sopimusneuvottelusta ministeriön kanssa uuden korkeakoulun perusrahoituksen parantamiseksi kolmen korkeakoulun nykytilanteesta. Tällainen menettely heikentäisi kuitenkin tutkielman reliabiliteettiä, sillä oletusten osoittautuessa vääriksi myös analyysin tulosten kestävyys heikkenisi. Näistä syistä tässä tutkielmassa yhdistetään kolmen korkeakoulun taloudellinen ja sopimuksellinen tilanne mekaanisesti yhteen arvioitaessa uuden Tampere3-korkeakoulun tilannetta ja ratkaistaessa tämän tutkielman tutkimuskysymystä.

Kahden eri lainsäädännön puitteissa toimivan korkeakoulusektorin aineiston kerääminen ja vertailu on haastavaa. Ammattikorkeakoulusektori tuottaa ensisijaisesti alempia korkeakoulututkintoja ja yliopisto ensisijaisesti ylempiä korkeakoulututkintoja. Molemmat korkeakoulusektorit tuottavat kuitenkin molempia korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulusektori tuottaa hyvin vähän ylempiä korkeakoulututkintoja verrattuna alempiin korkeakoulututkintoihin, kun yliopistot tuottavat lähes yhtä paljon molempia keskimääräisen opiskelijan suorittaessa ensin alemman ja sitten ylempään korkeakoulututkintoon. Lisäksi yliopistojen laaja tutkimustoiminta ja siihen liittyvät rahoitus- ja henkilöstömäärät vaikeuttavat eri korkeakoulusektoreiden koulutuksen tunnuslukujen vertailua. Korkeakoulujen koulutukseen ja tutkimukseen käytettävää rahoitusta ei ole mahdollista eritellä selvärajaisesti. Esimerkiksi hallinto- ja tukipalveluhenkilöstö toimii usein sekä koulutuksen että tutkimuksen parissa. Lisäksi periaate ”opettajat tutkivat ja tutkijat opettavat” tekee kustannusten erottelun haastavaksi. Edelleen ammattikorkeakoulututkinnot ja yliopistojen alemmat korkeakoulututkinnot ovat haastavia verrattavia muun muassa tutkintojen erilaisten viitteellisten suoritusaikojen vuoksi. Kahden eri korkeakoulusektorin aineiston haasteellisen vertailtavuuden vuoksi tutkielman reliabiliteetti voidaan nähdä matalampana. Tutkielman validiteettia ja reliabiliteettia käsitellään tarkemmin luvussa kymmenen.

7 Metodologia

Tutkielman tarkoituksena on tapaustutkimuksen keinoin pystyä vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen kohteena olevana tapauksena käytetään kolmen tamperelaisen korkeakoulun hypoteettista yhdistymistä, fuusiota. Tutkimuksen pääasiallisina tiedonhankintatapoina käytetään havainnointia ja arkistomateriaalien käyttöä. Kyseessä on Cunninghamin (1997) määrittelemä tulkitseva case-metodi, jota pidetään vähemmän täsmällisenä ja enemmän provokatiivisena sen tarjotessa kuvauksia tai esimerkkejä uusista lähestymistavoista. Tämän case-tutkimuksen on tarkoitus vastata myös Yinin (1989) määritelmää mukaillen kysymyksiin ”miten” ja ”miksi” ja täten selittämään syy-seuraussuhteita ja tapahtumaketjuja.

Tapaustutkimus ei ole yksinkertainen ja helppo tapa tehdä tutkielmaa. Tutkijan tulee kyetä esittämään hyviä kysymyksiä ja tulkitsemaan vastauksia. Vaikeaksi tämän tekee kysymysten luominen ja muokkaaminen tutkimuksen aikana. Tästä syystä tutkijan tulisi

hallita tapaustutkimusaiheensa verrattaen hyvin. Tutkijan tulisi pystyä välttämään ennakkoluuloja ja tulisi olla valmis tunnistamaan ja vastaanottamaan myös vastakkaista ja ristiriitaista tietoa. (Järvinen & Järvinen, 2011)

Tapaustutkimuksessa on tärkeää pystyä koko tutkimuksen tekemisen ajan ylläpitämään perusteluketjuja, jolloin lukijan on mahdollista kulkea eteen- tai taaksepäin askel askeleelta ja lukija pystyy seuraamaan tutkimuksen loogista päättelyä empirian ja teorian välillä.

Case-tutkimukseen kohdistuva kritiikki on syytä myös huomioida. Tapaustutkimuksen tieteellistä kurinalaisuutta ja yleistämistä yhden tapauksen perusteella on erityisesti kritisoitu. Tapaustutkimuksen on kuitenkin katsottu pystyvän tilastollisen yleistämisen sijaan analyttiseen yleistykseen. (Järvinen & Järvinen, 2011)

Tutkijan taustaoletukset saattavat kuvataunkaltaisessa tapaustutkimuksessa vaikuttaa tutkielman lopputulokseen. Tutkielman reliabiliteetin ja validiteetin kannalta on tärkeää todeta jo ennakkoon tutkijan omat mahdolliset taustaoletukset ja työhypoteesit tutkielman aiheeseen liittyen. Tutkimuksen tekijä on toiminut Tampereen yliopiston hallinnossa melko aktiivisesti vuosina 2009-2014, muun muassa yliopiston hallituksessa ja useissa pysyvissä ja määräaikaisissa monijäsenisissä toimielimissä, joita on asettanut sekä yliopiston hallitus että rehtori. Näiden kokemusten perusteella on muodostunut ennakkoon käsitys, että pelkkä mekaaninen nykyisten kolmen korkeakoulun koulutusta antavien osien yhdistäminen ei ehkä lisäisi riippumattomuutta taloudelliset resurssit mahdollistavasta Opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Tautaoletusten mukaan riippumattomuutta voisivat lisätä erilaiset yhdistymisen kautta tehtävät toimenpiteet, jotka voisivat vähentää koulutuksen kustannuksia, esimerkiksi yksikkökustannuksiltaan korkeiden koulutusalojen vähentäminen tai yhdistäminen. Lisäksi yksittäisenä yhdistymisestä erillisenä korkeakoulujen riippumattomuutta lisäävänä tekijänä on syytä mainita mahdolliset lukukausimaksut, jotka voisivat lisätä merkittävästi korkeakoulujen riippumattomuutta Opetus- ja kulttuuriministeriön perusrahoituksesta. Lukukausimaksuihin resurssiriippuvuutta vähentävänä tekijänä ei kuitenkaan syvennytä tämän tutkielman puitteissa.

Tutkielman analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia. Analyysimenetelmänä sisällönanalyysi vaatii Metsämuurosen (2008) mukaan aiheen ja oman aineiston

perinpohjaista tuntemista. Sisällönanalyysin työvaiheisiin luetaan kuuluvaksi mm. aineiston sisäistäminen ja teoretisointi, aineiston luokittelu, käsitteiden täsmennys, iterointi, ristiinvalidointi sekä johtopäätökset ja tulkinta. Sisällönanalyysi vaatii usein iterointikierroksia yhdessä tutkimuskysymyksen ja aineiston kanssa. Aineistoon perehtyminen sisällönanalyysin keinoin usein tarkentaa ja kehittää tutkijan työtettä. Erityisesti tapaustutkimusta tehtäessä voi todeta sisällönanalyysin tukeneen iteroivaa työtettä ja tutkimuskysymyksen tarkentumista tutkielmatyön edetessä.

Tämän tutkielman aiheena on koko työvaiheen ollut tapaustutkimus uudesta Tampere3-korkeakoulusta, mutta tarkka tutkimuskysymys, käytettävä aineisto ja valitun metodologian soveltaminen aineistoon kehittyi ja muuttui useiden iteraatiokierrosten aikana. Tutkijalla on verrattaen hyvä tieto tapaustutkimuksen kohteesta, mutta aiheen rajaaminen ja kohdistuminen iteroimalla on edelleen parantanut tutkielman loogisen päättelyn ketjua. Tavoitteena on, että lukija pystyy helposti seuraamaan osoitettuja syy-seuraussuhteita ja kulkemaan tarvittaessa takaisinpäin aineistoanalyysia.

8 Aineistoanalyysi

Tutkielman aineistona uuteen Tampere3-korkeakouluun kohdistettujen tavoitteiden osoittamiseksi käytetään Tampere3-prosessin aikana tuotettuja asiakirjoja, joista aineistoanalyysin kohteina Tampere3-hankkeen asiakirjat mukaanlukien vararehtoryöryhmän asettamispäätös ja loppuraportti, Tampere3-prosessista julkaistut tiedotteet, Tampereen yliopiston hallituksen pöytäkirjat vuodelta 2014 soveltuvin osin sekä Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneelin tallennetta. Aineistoista erotellaan ne lähteet, joissa selkeästi kerrotaan yksi tai useampi tavoite Tampere3-prosessille. Tulkinnassa keskitytään erityisesti erottelemaan kirjatut tai lausutut tavoitteet niistä keinovalikoimista, joita luetellaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä tutkielmassa keskitytään uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettuihin tavoitteisiin eikä keinoihin, joilla tavoitteet pyritään saavuttamaan.

Luvun neljä kirjallisuuskatsauksessa ja muissa kohdissa tätä tutkielmaa on lueteltu joitain yleisiä tavoitteita, joita eri toimijat asettavat korkeakoulufuusioille. Tiivistän ensin näitä yleisiä tavoitteita kahdesta näkökulmasta, toisaalta valtioiden hallitusten ja ministeriöiden näkökulmasta ja toisaalta korkeakoulujen omista näkökulmista. Koostan ja teemoittelen

sen jälkeen tämän tutkielman aineiston osoittaen millaisia tavoitteita prosessin eri vaiheissa uudelle Tampere3-korkeakoululle on asetettu. Tämän jälkeen pyritään osoittamaan miten Tampere3 pystyy vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin, tämän tutkielman puitteissa keskittyen koulutuksen rahoitukseen.

Valtioiden hallitukset ja asianomaiset ministeriöt tavoittelevat korkeakoulufuusioissa usein korkeakoulukentän rakenteellista kehittämistä valtion sisällä, taloudellisen ja akateemisen riippumattomuuden lisäämistä sekä tehokkuuden ja laadun parantamista (mm. Harman & Harman, 2003; Kohtamäki, 2014; Pinheiro et al., 2015; Tirronen, 2008). Korkeakoulufuusioilla voidaan tavoitella myös rakenteiden vahvistamista, toimintojen keskittämistä entistä suurempiin yksiköihin, tieteellisen laadun parantamista sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden parantamista (Valtioneuvosto, 2005). Asetettuihin tavoitteisiin voi sisältyä myös päällekkäisen koulutustarjonnan karsiminen ja hallinto- ja tukipalveluiden kokoaminen (Opetusministeriö, 2008; Ursin et al., 2010a). Kansallisesta näkökulmasta korkeakoulufuusioilla voidaan tavoitella myös väestörakenteen ja työelämän muutokseen vastaamista (Tirronen, 2008).

Korkeakoulujen omasta näkökulmasta fuusioiden tavoitteisiin sisältyvät usein taloudelliset haasteet sekä toimintaympäristön uhkat, kuten kilpailun koveneminen (Harman & Harman, 2003; Opetusministeriö, 2007b). Korkeakoulut tavoittelevat fuusiolla mm. kansainvälistymistä, laadun parantamista, kilpailukyvyn lisäämistä, profiloitumista ja päällekkäisyyksien karsimista (Ursin et al., 2010a; Kyvik & Stensaker, 2013). Resurssiriippuvuusteorian mukaisesti korkeakoulut voivat pyrkiä fuusioilla vähentämään tai tasapainottamaan ulkoisia riippuvuuksiaan pystyäkseen itse kontrolloimaan omaa toimintaansa ilman voimakkaita ulkoisia vaikuttimia (Pfeffer & Salancik, 1978).

8.1 Aineiston teemoittelua

Uudelle Tampere3-korkeakoululle on asetettu erilaisia tavoitteita monissa asiakirjoissa ja keskustelutilaisuuksissa. Tähän tutkielmaan tavoitteenasetteluun liittyviä kirjauksia ja lausuntoja kerättiin Tampereen yliopiston hallituksen pöytäkirjoista, Tampereen yliopiston tiedotteista Tampere3-prosessiin liittyen sekä vararehtoryöryhmän asettamisasiakirjasta ja vararehtoryöryhmän asiakirjoista ja loppuraportista. Tavoitteenasetteluun liittyviä kirjauksia on kerätty Tampereen yliopiston hallituksen pöytäkirjoista vuodelta 2014, Tampereen yliopiston tiedotteista Tampere3-prosessiin liittyen vuosilta 2014 ja 2015 (liite

1) sekä kolmen tamperelaisen korkeakoulun yhteisen vararehtoriyöryhmän julkaisemista asiakirjoista ja loppuraportista. Lisäksi Tampere3-prosessille asetetaan tavoitteita Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneelin tallenteessa, jossa aiheesta keskustelevat Tampereen ammattikorkeakoulun hallituksen puheenjohtaja Matti Höyssä, Tampereen teknillisen yliopiston hallituksen puheenjohtaja Tero Ojanperä sekä Tampereen yliopiston hallituksen jäsen Petri Räsänen.

Tavoitteenasetteluun liittyviä kirjauksia löydettiin Tampereen yliopiston hallituksen kokouspöytäkirjasta 7/2014, Tampereen yliopiston tiedotteista 26.9.2014, 15.10.2014, 25.11.2014 ja 25.5.2015 sekä vararehtoriyöryhmän loppuraportista. Tavoitteenasetteluun liittyviä lausuntoja on lisäksi kerätty Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneelin tallenteesta.

Yhteensä aineistosta löytyi 20 tavoitetta, joista osa toistui useissa asiakirjoissa joko täysin samassa muodossa tai hyvin pienin muutoksin. Tutkijan tehtäväksi jäi prosessoida tavoitteita yhteismitallisiksi ja pyrkiä sekä yhdistelemään että erottelemaan tavoitteita niin, että aineistosta nousisi selkeästi esiin eri tyyppiset tavoitteenasettelut ja toisaalta niin, että keskenään samanlaiset tavoitteet voitaisiin tarvittaessa yhdistää yhdeksi tavoitteeksi.

Tavoitteita on yhdistetty silloin, kun erottelemista ei nähty tarkoituksenmukaiseksi. Kaksi erillistä tavoitetta on yhdistetty yhdeksi esimerkiksi lausunnoissa ”vahva tase” ja ”taseen tuplaaminen”. Nämä kaksi erillistä tavoitetta edustavat tämän tutkielman kannalta keskenään samaa sisältöä. Esimerkkinä löydetyistä tavoitteenasettelusta, jota ei sisällytetty alla olevaan teemoitteluun on lause ”*tarjotaan alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tohtorintutkintoja*”, sillä jo nyt kolmen korkeakoulun osalta toteutuvaa tilannetta ei voida pitää tavoitteena uudelle korkeakoululle.

Erityishuomiona on syytä nostaa esiin yksi tavoitteenasetteluun liittyvä virke, joka esiintyi useissa eri lähteissä. ”*Tampereen yliopiston tavoitteena on saada aikaan monialainen, innostava ja globaalisti vetovoimainen oppimis- ja tutkimusympäristö, jonka perustana on korkea tieteellinen ja teknologinen osaaminen sekä niiden hyödyntäminen.*” Tämä virke on julkaistu juuri tässä muodossa kolmessa eri tiedotteessa liittyen Tampere3-prosessiin 26.9.2014, 15.10.2014 sekä 25.5.2015 ja näiden lisäksi lähes samansisältöisenä sekä vararehtoriyöryhmän asettamisasiakirjassa ja loppuraportissa sekä edelleen Tampereen

yliopiston hallituksen pöytäkirjassa 25.9.2014, yhteensä siis kuudessa erillisessä aineistolähteessä. Tämän virkkeen sisältämiä tavoitteita voidaan pitää merkittävinä ja melko laajasti hyväksytyinä tavoitteina uudelle Tampere3-korkeakoululle.

Aineistoa tutkittaessa ja samankaltaisia tavoitteita yhdisteltäessä päädyttiin lopulta yhteensä 14:ään erilliseen tavoitteeseen. Nämä olivat

- 1) Tutkimuksen monitieteisyys ja monialaisuus
- 2) Koulutuksen monitieteisyys ja monialaisuus
- 3) Itsenäisyys tutkimuksessa
- 4) kansainvälisesti tunnistettava tutkintorakenne
- 5) Taloudellisen itsenäisyyden parantaminen
- 6) Parempi osuus kilpailusta tutkimusrahoituksesta
- 7) Vahva tase ja taseen tuplaaminen
- 8) Suuri talousharppaus
- 9) Vahva taloudellinen asema
- 10) Teoreettinen ja työelämälähtöinen opintopolku
- 11) [O]ikeus sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulututkintojen myöntämiseen
- 12) Työelämän korkeakoulu
- 13) Globaali vetovoima
- 14) Menestys kovenevassa kilpailussa

Näiden neljäntoista tavoitteen ei voida erillisenä ja yksittäisinä vielä kuvaavan selkeästi Tampere3-prosessille asetettuja tavoitteita. Aineistosta nousseille tavoitteille etsittiin yhteneväisiä teemoja, yläotsikoita, joiden avulla tavoitteita olisi tutkielman kannalta soveltuvaa ryhmitellä. Lopulta, useiden vaihtoehtoisten aiheiden jälkeen, tavoitteet teemoiteltiin aihealueen ja sisällön mukaisesti ”mahdollistajiin” (resurssit ja toimintaympäristö) ja ”tehtäviin” (tutkimus ja koulutus). Teemoittelu on esitelty taulukossa 2.

Teemoittelun ”mahdollistajat”-osio nousee resurssiriippuvuusteoriasta, jonka perusteella organisaation toiminta perustuu *toimintaympäristön* riippuvuuksien hallintaan ja kriittisten *resurssien* varmistamiseen (Pfeffer & Salancik, 1978). Teemoittelun ”tehtävät”-osio perustuu uuden Tampere3-korkeakoulun ydintehtäville, jotka on johdettu suoraan myös

nykyisten korkeakoulujen tehtävistä yliopistolain ja ammattikorkeakoululain perusteella. Korkeakoulujen keskeisimmät tehtävät ovat vapaan *tutkimuksen* edistäminen ja tutkimukseen perustuvan ylimmän *opetuksen* antaminen (Yliopistolaki, 2009). Aineistosta esiin nousseet tavoitteet oli lopulta yksinkertaista teemoitella resurssi-riippuvuusteoriaan ja korkeakoulujen tehtäviin perustuen.

Taulukko 2. Aineiston teemoittelua sisällönanalyysiin.

Mahdollistajat	Tehtävät
<p><u>Resurssit</u></p> <p>1) "Taloudellisen itsenäisyyden parantaminen" 2) "Parempi osuus kilpailusta tutkimusrahoituksesta" 3) "Vahva tase" ja "Taseen tuplaaminen" 4) "Suuri talousharppaus" 5) "Vahva taloudellinen asema"</p>	<p><u>Tutkimus</u></p> <p>1) "Monitieteisyys" ja "Monialaisuus" 2) "Itsenäisyys tutkimuksessa"</p>
<p><u>Toimintaympäristö</u></p> <p>1) "Työelämän korkeakoulu" 2) "Globaali vetovoima" 3) "Menestys kovenevassa kilpailussa"</p>	<p><u>Koulutus</u></p> <p>1) "Monitieteisyys" ja "Monialaisuus" 2) "Kansainvälisesti tunnistettava tutkintorakenne" 3) "Teoreettinen ja työelämälähtöinen opintopolku" 4) "[O]ikeus sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulututkintojen myöntämiseen"</p>

Aineiston teemoittelussa havaitaan, että resursseihin ja koulutukseen kohdistuvia erillisiä tavoitteita on julkaistu tämän aineiston perusteella enemmän kuin toimintaympäristöön ja tutkimukseen liittyviä tavoitteita.

Tässä tutkielmassa jatkotarkastelu kohdistetaan teemoittelun perusteella resursseihin, johon on aineiston perusteella asetettu eniten tavoitteita. Korkeakouluilla on useita resursseja, kuten esimerkiksi henkilöstö, talous ja tilat. Yksi korkeakoulujen merkittävimmistä kriittisistä resursseista on rahoitus. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi tarkastellaan miten uusi Tampere3-korkeakoulu pystyisi vastaamaan sille asetettuihin

taloustavoitteisiin. Kun tutkielma on rajattu käsittelemään koulutuksen rahoitusta, nousevat tätä näkökulmaa vasten merkittävimiksi taloustavoitteiksi kohdat 1) ”Taloudellisen itsenäisyyden parantaminen”, 4) ”Suuri talousharppaus” ja 5) ”Vahva taloudellinen asema” sekä jossain määrin myös kohta 3) ”Vahva tase” ja ”Taseen tuplaaminen”.

Kolmen tamperelaisen korkeakoulun tunnuslukujen yhdistäminen uuden Tampere3-korkeakoulun muodostamiseksi on tarpeellista, jotta voidaan vastata tutkimuskysymykseen. Tarkastelemalla uuden Tampere3-korkeakoulun tunnuslukuja voidaan vastata onnistuuko korkeakoulujen mekaaninen yhdistäminen toteuttamaan sille asetettuja taloustavoitteita, erityisesti resurssiriippuvuusteorian näkökulmasta mielenkiintoisen taloudellisen itsenäisyyden parantamisen, joka käännettynä tarkoittaisi korkeakoulun ja ministeriön välisen keskinäisriippuvuuden pienentymistä.

8.2 Uuden Tampere3-korkeakoulun tunnusluvut

Tässä tutkielmassa muodostetaan hypoteettinen uusi Tampere3-korkeakoulu. Uusi korkeakoulu luodaan mekaanisesti yhdistämällä kolmen tamperelaisen korkeakoulun tunnuslukuja viime vuosilta. Käytännössä aineistona toimii ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmallit, kolmen tamperelaisen korkeakoulun tasekirjat vuodelta 2014, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset tulossopimukset vuosilta 2010-2012 ja 2013-2016 sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset rahoituslaskelmat vuosilta 2014 ja 2015. Tässä tutkielmassa ei huomioida hypoteettisen fuusion mahdollisuuksia vähentää kuluja tai keventää kustannuksia esimerkiksi uudelleenorganisoidulla hallinto- ja tukipalveluilla, yhdistämällä koulutusta tai tutkimusta tai kehittämällä organisaatorakennetta. Valittu mekaaninen yhdistäminen ei pakota tekemään oletuksia keinoista kustannusten keventämiseksi eikä tutkimuksen validiteetti tästä näkökulmasta heikkene. Tulevissa luvuissa pohditaan lyhyesti kustannusten keventämisen mahdollisuuksia vastata asetettuihin taloustavoitteisiin.

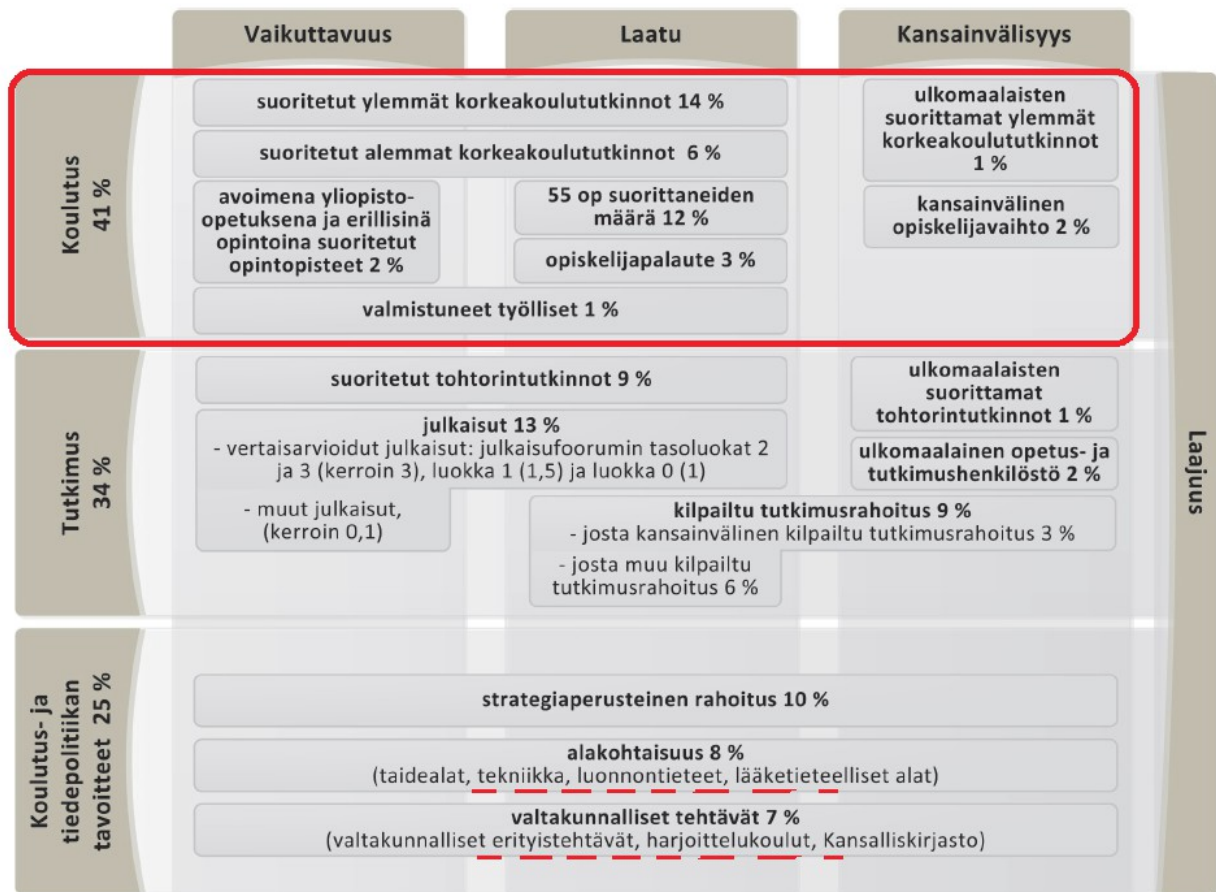
Taulukko 3. Uuden Tampere3-korkeakoulun hypoteettisia tunnuslukuja.

Tampere3:n tunnuslukuja 2014	TAY	TTY	TAMK	Tampere3
Henkilökunta (htv)	2000	1781	800*	4581*
Tutkinto-opiskelijat (kirjoilla)	10083	7927	9495	27505
Alemmat korkeakoulututkinnot	1105	687	1653	3442
Ylemmät korkeakoulututkinnot	1184	812	203	2199
Tohtorintutkinnot	142	91	-	233
Budjetti (M€)	180,0	143,3	71,7	395,0
Tulos (M€)	6,3	6,0	4,0	16,3
Tase (M€)	152,6	284,4	78,2	515,2
Valtion perusrahoitus (M€)	125,4	89,4	65	279,8
Valtion perusrahoitus (M€) 2015	124,5	87,8	65,7	278,0

* Arvio henkilötyövuosista.

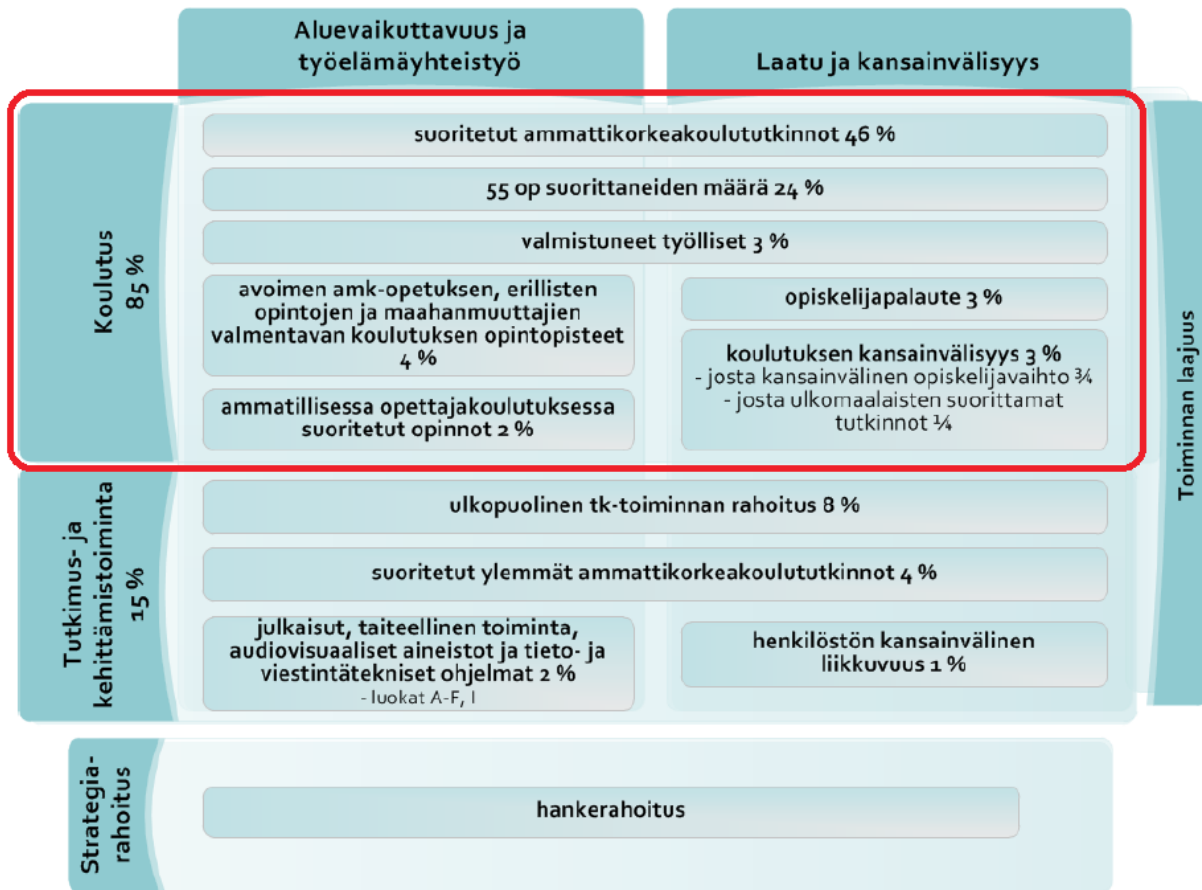
Taulukossa 3 on esitetty joitain yleisiä tunnuslukuja uudesta Tampere3-korkeakoulusta yhdistämällä suoraan kolmen tamperelaisen korkeakoulun tunnuslukuja vuodelta 2014. Niiden mukaan uuden Tampere3-korkeakoulun lähtötilanne vuoden 2014 lukuihin perustuen olisi noin 4500 henkilötyövuotta, hiukan alle 30 000 kirjoilla olevaa tutkinto-opiskelijaa, noin 5500 alemmaa ja ylempää korkeakoulututkintoa vuosittain, noin 400 miljoonan euron vuotuinen budjetti ja noin 16 miljoonan euron taloudellinen tulos taseen ollessa yli 500 miljoonaa euroa. Uusi Tampere3-korkeakoulu saisi vuosien 2014 ja 2015 perusteella valtion perusrahoitusta koulutuksen ja tutkimuksen suorittamiseen noin 280 miljoonaa euroa.

Tämän tutkielman tarkastelu on rajattu pääosin koulutuksen rahoitukseen, jonka vuoksi on oleellista tarkastella uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitusindikaattoreita erillisesti kokonaisrahoituksesta ja muista tunnusluvuista. Sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen rahoitusmalleista on melko hyvin eroteltavissa koulutuksen rahoitukseen käytettävät indikaattorit (kuvat 3 ja 4), joiden perusteella voidaan arvioida uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitusosuutta.

Kuva 3. Yliopistojen rahoitusmallista huomioitavat osat.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa ei tarvitse tehdä erillisiä oletuksia, mutta yliopistojen rahoitusmallissa on koulutusosuuden lisäksi huomioitava osin koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden kautta tulevaa rahoitusosuutta. Erityisesti alakohtaisuusindikaattorin kautta tuleva kompensatio keskimääräistä tutkintoa selkeästi kalliimpien tutkintojen kustannusten subventoinnista huomioidaan tässä tutkielmassa mukaan koulutuksen rahoitukseen. Samoin valtakunnallisista tehtävistä huomioidaan harjoittelukoulut, joiden kustannukset liittyvät opettajankoulutuksen järjestämiseen. Harjoittelukoulun erillisrahoitus huomioidaan kokonaisuudessaan koulutuksen rahoituksena, sillä todellisten koulutukseen käytettävien rahoitusosuuksien erittelemisen olisi lähes mahdotonta. Harjoittelukouluihin myönnettävä rahoitus on eritelty Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelmassa eikä se kokonaisuudessakaan muodosta merkittävää osaa Tampereen yliopiston koulutuksen rahoituksesta (5,3 miljoonaa euroa vuonna 2014 ja 5,4 miljoonaa euroa vuonna 2015).

Kuva 4. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallista huomioitavat osat.

Uuden Tampere3-korkeakoulun rahoitus ei käytännössä voisi toteutua nykyisillä korkeakoulusektoreiden erillisillä rahoitusmalleilla, vaan korkeakoulujen valtionrahoitus tulisi uudistaa huomioimaan korkeakoulut, jotka voivat myöntää sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja. Tällaisen uuden rahoitusmallin luominen olisi kuitenkin voimakkaan spekulatiivista, jonka vuoksi tässä tutkielmassa käytetään erillisiä ammattikorkeakoulun ja yliopiston rahoitusmalleja laskettaessa yhteen tamperelaisten korkeakoulujen koulutuksen rahoitusosuuksia projisoimaan uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitusta. Laskelmat tehdään vuosien 2014 ja 2015 rahoituslaskelmista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuotuiset rahoituslaskemat kullekin korkeakoululle rahoitusmallin mukaiseksi valtion perusrahoitukseksi toimitetaan ministeriöltä korkeakouluille tiedoksi indikaattorikohtaisesti, jolloin kuvien 3 ja 4 mukainen koulutukseen osoitettu valtion perusrahoitus on mahdollista erotella muusta rahoituksesta ja näin

keskittyä tämän tutkielman puitteissa erityisesti koulutuksen rahoitukseen.

8.3 Uusi Tampere3-korkeakoulu ja koulutuksen rahoitus

Seuraavissa taulukoissa (taulukot 4 ja 5) kuvataan kunkin tamperelaisen korkeakoulun valtion perusrahoitusta rahoitusmallien mukaisesti. Indikaattoreina on käytetty koulutuksen rahoitukseen käytettäviä indikaattoreita (kuvat 3 ja 4). Kunkin korkeakoulun rahoituslaskelmat on eritelty indikaattorikohtaisesti ja kunkin korkeakoulun koulutuksen rahoitukseen osoitetut varat on laskettu yhteen. Näiden lukujen yhteenlaskusta on muodostettu uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitukseen käytettävissä olevat varat sekä indikaattorikohtaisesti että yhteenlaskettuna.

Taulukko 4. Tampere3:n koulutuksen rahoitus vuoden 2014 rahoituslaskelmilla.

Koulutusindikaattorit 2014 (M€)	TAY	TTY	TAMK	Tampere3
Ylemmät korkeakoulututkinnot	19,1	15,4	-	34,5
Alemmat korkeakoulututkinnot	11,9	7,0	29,4	48,3
Suoritettut amm. opet. koul. opinnot	-	-	2,6	2,6
55 opintopistettä suorittaneet	15,0	10,0	16,4	41,4
Avoin opetus ja erilliset opinnot op	2,8	0,3	1,2	4,3
Kv. opiskelijavaihto	2,6	2,0	1,4	6,0
Ulkomaiset yl./al. kk-tutk. suorittaneet	1,2	1,0	0,3	2,5
Työllistyneet yl./al. kk-tutk. suorittaneet	1,3	1,2	1,9	4,4
Opiskelijapalaute*	-	-	1,9	1,9
Alakohtainen rahoitus	5,5	6,3	-	11,8
Harjoittelukoulu	5,3	-	-	5,3
Yhteensä	64,7	43,2	55,1	163,0

*Opiskelijapalaute huomioidaan yliopistojen rahoituksessa vuodesta 2015 lähtien.

Vuoden 2014 rahoituslaskelmien mukaisesti (taulukko 4) Tampereen yliopisto on saanut koulutuksen rahoittamiseksi 64,7 miljoonaa euroa, Tampereen teknillinen yliopisto 43,2 miljoonaa euroa ja Tampereen ammattikorkeakoulu 55,1 miljoonaa euroa. Näin uuden Tampere3-korkeakoulun valtion perusrahoitukseksi koulutuksen toteuttamiseksi muodostuisi 163,0 miljoonaa euroa. Näillä luvuilla voidaan tehdä myös alustavia laskelmia tutkintojen kustannuksista uudelle Tampere3-korkeakoululle. Taulukossa 3 on laskettu yhteen uuden Tampere3-korkeakoulun tuottamat korkeakoulututkinnot vuodelle 2014, eli

samalle tulosvuodelle kuin taulukon 4 valtion perusrahoitus koulutukseen. Laskennallisesti uusi Tampere3-korkeakoulu tuottaisi 3442 alemmaa korkeakoulututkintoa ja 2199 ylempää korkeakoulututkintoa, eli yhteensä 5641 korkeakoulututkintoa. Kun koulutuksen rahoitukseksi muodostuu 163 miljoonaa euroa, voidaan yhden korkeakoulututkinnon kustannukseksi laskea noin 29 000 euroa. Luku on hyvin suoraviivainen eikä sitä tule käyttää vertailulukuna arvioitaessa uuden Tampere3-korkeakoulun kustannustehokkuutta. Eri tutkintojen kustannuserot ovat merkittävät ja lisäksi koulutukseen suunnattuja varoja käytetään myös muuhun kuin tutkintoja tuottavaan toimintaan, kuten kansainvälistymiseen ja koulutuksen laatuun. Edelleen erityisesti yliopistokoulutuksessa vertaillaan usein tutkintokokonaisuuden (alempi ja ylempi korkeakoulututkinto) kustannuksia eikä molempia tutkintoja erillisesti. Lisäksi ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen ylempien ja alemmien korkeakoulututkintojen laajuudet ja viitteelliset suoritusajat ovat erilaiset, joten keskimääräisen tutkintokustannuksen käyttäminen vertailulukuna ei ole mielekästä.

Taulukko 5. Tampere3:n koulutuksen rahoitus vuoden 2015 rahoituslaskelmilla.

Koulutusindikaattorit 2015 (M€)	TAY	TTY	TAMK	Tampere3
Ylemmät korkeakoulututkinnot	19,2	11,7	-	30,9
Alemmat korkeakoulututkinnot	8,3	5,2	27,6	41,1
Suoritettut amm. opet. koul. opinnot	-	-	2,5	2,5
55 opintopistettä suorittaneet	16,8	10,2	14,9	41,9
Avoin opetus ja erilliset opinnot op	2,7	0,3	0,9	3,9
Kv. opiskelijavaihto	2,6	2,1	1,3	6,0
Ulkomaiset yl./al. kk-tutk. suorittaneet	0,9	1,2	0,2	2,3
Työllistyneet yl./al. kk-tutk. suorittaneet	1,2	1,4	1,8	4,4
Opiskelijapalaute	3,3	1,9	1,8	7,0
Alakohtainen rahoitus	5,6	6,4	-	12,0
Harjoittelukoulu	5,4	-	-	5,4
Yhteensä	66,0	40,4	51,0	157,4

Vertailemalla taulukoita 4 ja 5 huomataan, että indikaattorikohtaisessa valtion perusrahoituksessa on vaihtelua vuosien välillä. Yliopistoissa alemmien korkeakoulujen suoritusmäärissä on eroja, mutta Opetus- ja kulttuuriministeriö käyttää tutkintojen rahoitusta laskettaessa kolmen vuoden keskiarvoja, jolloin vuosittainen vaihtelu vähenee. Lisäksi erilaiset siirtymäaikojen päättymiset voivat aiheuttaa väliaikaisia muutoksia

tutkintomäärissä. On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi Tampereen teknillinen yliopisto sai vuonna 2014 ylempien korkeakoulututkintojen perusteella 15,4 miljoonaa euroa ja vuonna 2015 vain 11,7 miljoonaa euroa. Noin 25 prosentin muutos vuodessa on merkittävä. Samoin esimerkiksi Tampereen yliopisto sai alemmista korkeakoulututkinnoista vuonna 2014 11,9 miljoonaa euroa ja vuonna 2015 vain 8,3 miljoonaa euroa. Noin 30 prosentin muutos vuodessa on merkittävä. Vuosien 2014 ja 2015 koulutusindikaattorien mukaista koulutuksen rahoitusta vertailtaessa huomataan, että vuonna 2015 Tampereen yliopisto sai 1,3 miljoonaa euroa enemmän rahoitusta edellisvuoteen verrattuna kun Tampereen teknillisen yliopiston rahoitus pieneni 2,8 miljoonaa euroa ja Tampereen ammattikorkeakoulun rahoitus pieneni peräti 4,1 miljoonaa euroa. Laskennallisesti uuden Tampere3-korkeakoulun koulutuksen rahoitus olisi vuonna 2015 ollut 5,6 miljoonaa euroa pienempi kuin vuoden 2014 rahoituksen perusteella. Alle neljän prosentin ero ei ole suuri, mutta vaatisi varautumista huomioiden korkeakoulun kiinteät kustannukset, jottei Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa solmittavien tulossopimusten toteuttaminen vaarantuisi.

Taulukko 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset sopimukset 2010-2012.

Tulossopimukset 2010-2012	TAY	TTY	TAMK	Tampere3
Alemmat korkeakoulututkinnot*	1100	790	1622	3512
Ylemmät korkeakoulututkinnot*	1120	870	200	2190
Kv. opiskelijavaihto*	850	750	700	2300
Ulkom. tutkinto-opiskelijoiden määrä*	700	550	360	1610
Opiskelijat (FTE) / op. / tutk. hlökunta**	9,0	7,0	16,4	-
Vähint. 45op suorittaneiden %-osuus**	45,0	45,0	64,0	-
Tutkinnon 5/7 vuodessa suorittaneet (%)**	66,0	66,0	66,0	66,0
Tutk. suorittaneiden osuus (%)**	68,0	68,0	72,0	-

* Vuosina 2010-2012 keskimäärin

** Tavoite 2012

Kunkin korkeakoulun valtion perusrahoituksella toteutettavia koulutusmääriä ja -indikaattoritavoitteita vuosille 2010-2012 tarkastellaan taulukossa 6, jossa on myös mahdollisuuksien mukaan arvioitu vastaavia tavoitteita uuden Tampere3-korkeakoulun osalta. Suhdelukujen osalta Tampere3-korkeakoulun tavoitteiden laskemiseksi tulisi käyttää esimerkiksi opiskelijamäärillä painotettuja vertailulukuja, jonka vuoksi tavoitteita ei

ole kaikilta osin arvioitu taulukoihin 6 ja 7. Vuosien 2010-2012 tulossopimusten mukaisesti uusi Tampere3-korkeakoulu tuottaisi laskennallisesti noin 3500 alempaa ja noin 2200 ylempää korkeakoulututkintoa vuosittain. Vastaavat luvut vuosien 2013-2016 tulossopimuksilla (taulukko 7) olisivat kokonaisuudessaan hyvin samanlaiset.

Taulukko 7. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen väliset sopimukset 2013-2016.

Tulossopimukset 2013-2016	TAY	TTY	TAMK	Tampere3
Alemmat korkeakoulututkinnot*	1040	780	1635	3455
Ylemmät korkeakoulututkinnot*	1130	840	170	2140
Kv. opiskelijavaihto*	950	750	660	2360
Ulkom. tutkinto-opiskelijoiden määrä*	650	550	300	1500
Vähint. 55op suorittaneiden %-osuus**	35,0	30,0	46,0	-

* Vuosina 2013-2016 keskimäärin

** Tavoite vuodelle 2016

Uuden Tampere3-korkeakoulun mahdollisuutta toteuttaa vuosien 2013-2016 tulossopimuksista laskettuja tavoitteita (taulukko 7) voidaan verrata uuden Tampere3-korkeakoulun tunnuslukuihin vuodelle 2014 (taulukko 3). Alempia korkeakoulututkintoja tavoiteltaisiin kolmen vuoden keskiarvona 3455 kappaletta vuosittain ja vuonna 2014 luvuilla toteuma olisi ollut 3442 kappaletta. Ylempiä korkeakoulututkintoja tavoiteltaisiin kolmen vuoden keskiarvona 2140 kappaletta vuosittain ja toteuma vuoden 2014 luvuilla olisi ollut 2199. Tutkintojen osalta todetaan, että uusi Tampere3-korkeakoulu tuottaisi, kuten kukin kolmesta tamperelaisesta korkeakoulusta, erittäin hyvin tavoitteiden mukaisen määrän tutkintoja.

Tutkielma tarkastelee miten uusi Tampere3-korkeakoulu vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin, joista tämän tutkielman keskiössä ovat taloudelliset tavoitteet, erityisesti taloudellisen itsenäisyyden parantaminen, tavoiteltu ”suuri talousarppaus” sekä vahva taloudellinen asema. Tarkastelu on rajattu koskemaan koulutuksen rahoitusta, jonka vuoksi yllä on eritelty uuden Tampere3-korkeakoulun tunnuslukujen (taulukko 3) lisäksi hypoteettisesti uuden Tampere3-korkeakoulun valtion perusrahoitus koulutukseen liittyvien indikaattorien osalta (taulukot 4 ja 5).

Koulutuksen rahoituksen kannalta merkittävimmiksi taloudellisiksi tavoitteiksi aineistosta voidaan nostaa taloudellisen itsenäisyyden parantaminen ja vahva taloudellinen asema, eli korkeakoulun taloudellisen aseman parantaminen ja taloudellisen riippumattomuuden lisääminen. Tämä tutkielma ei pyri tarkastelemaan uuden Tampere3-korkeakoulun mahdollisuuksia kasvattaa osuuttaan valtion perusrahoituksesta tai muusta täydentävästä rahoituksesta eikä tutkielmassa toisaalta tehdä oletuksia yhdistämisen mahdollistamista kustannusten keventämisistä esimerkiksi koulutusta yhdistämällä. Tässä tutkielmassa tyydytään toteamaan, että yhdistäminen voisi mahdollistaa yksikkökustannusten pienentämisen, mutta toisaalta Pinheiron ja muiden (2015) mukaan ei voida osoittaa, että korkeakoulujen yhdistymisissä olisi nähtävissä taloudellisia hyötyjä suuruuden ekonomian kautta. Tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan taloudellisen itsenäisyyden parantamisen mahdollisuuksia resurssiriippuvuusteoriaan tukeutuen.

9 Keskustelu

Yksi korkeakoulujen merkittävimmistä kriittisistä resursseista on rahoitus. Erityisesti tarkasteltaessa koulutuksen rahoitusta korkeakouluilla ei ole mahdollisuutta hankkia koulutukseen kuluva rahoitusta itsenäisesti. Kansainvälisesti merkittävin korkeakoulujen oma koulutuksen rahoitusmekanismi on erilaiset lukukausimaksut, joilla korkeakoulut voivat rahoittaa koulutustaan. Lisäksi erilaiset lahjoitukset muodostavat kansainvälisesti pienen osuuden koulutuksen rahoituksesta. Suomalaiset korkeakoulut ovat koulutuksen rahoituksessaan käytännössä täysin riippuvaisia Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakouluille osoittamasta perusrahoituksesta. Tämä nähdään voimakkaaksi resurssiriippuvuudeksi toisesta toimijasta. Toisaalta myös Opetus- ja kulttuuriministeriö on riippuvainen resursseista, joita korkeakoulut voivat tuottaa. Koulutuksen osalta korkeakoulujen tuottamat resurssit ovat tutkintoja, käytännössä siis koulutettua työvoimaa. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kuitenkin lähes kaikilla koulutusaloilla useampia korkeakouluja, jotka voivat tuottaa tarvittavia tutkintoja. Opetus- ja kulttuuriministeriön resurssiriippuvuus yksittäisestä korkeakoulusta ei ole niin voimakas, kuin korkeakoulun resurssiriippuvuus Opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vaihtoehtoisia kanavia, muita korkeakouluja, resurssien hankkimiseksi. Korkeakoulujen koulutukseen käytettävän rahoituksen hankkimismenetelmiä on säädelty ja korkeakoulut ovat käytännössä riippuvaisia yhden toimijan, Opetus- ja kulttuuriministeriön, resursseista.

Uuden Tampere3-korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön välillä voidaan katsoa olevan hyvin voimakas keskinäisriippuvuus. Molemmat osapuolet tuottavat toisilleen kriittisiä resursseja. Ministeriö antaisi edelleen myös uudelle Tampere3-korkeakoululle valtaosan sen taloudellisista resursseista ja Tampere3-korkeakoulu tuottaisi Opetus- ja kulttuuriministeriölle tutkintojen kautta osaavaa työvoimaa, tutkimusta sekä yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Uuden Tampere3-korkeakoulun ja Opetus- ja kulttuuriministeriön keskinäisriippuvuuden ei kuitenkaan voida katsoa olevan tasapainossa, vaan keskinäisriippuvuudessa esiintyy epätasapainoa. Uudella Tampere3-korkeakoululla ei olisi nähtävissä, suunnitelluista talousarppauksista ja mahdollisesta taseen tuplaamisesta riippumatta, riittävän suurta vaihtoehtoista menetelmää taloudellisten resurssien hankkimiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö olisi edelleen Tampere3-korkeakoululle kriittinen resurssien tuottaja. Vaikka yhdistyminen muuttaisi selkeästi uuden Tampere3-korkeakoulun painoarvoa suhteessa koko Suomen korkeakoulukentän tuottamiin korkeakoulututkintoihin, olisi Opetus- ja kulttuuriministeriöllä silti koko muu laaja korkeakoulukenttä tuottamassa ministeriölle kriittisiä resursseja, korkeakoulututkintoja. Näin voidaan päätellä, että Tampere3-korkeakoululla olisi edelleen voimakas riippuvuus Opetus- ja kulttuuriministeriön tarjoamista taloudellisista resursseista. Riippuvuus ei ehkä olisi niin voimakas kuin kolmen erillisen tamperelaisen korkeakoulun tilanteessa ja neuvottelu resursseista Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa voisi olla helpompaa, mutta riippuvuus ministeriöstä olisi edelleen merkittävä eikä sen voida katsoa muuttuneen voimakkaasti kohti tasapainoista keskinäisriippuvuutta hypoteettisen yhdistymisen toteutuessa. Tämän tutkielman tarkastelun ulkopuoliset tekijät voivat kuitenkin merkittävästi vaikuttaa lopputulokseen.

Myös korkeakoulujen lakisäätteiset tehtävät muodostavat riippuvuuden ministeriön ja korkeakoulujen välille. Lakeihin ja säädöksiin vaikuttamisen voidaan katsoa kuuluvan korkeakoulujen keinovalikoimaan, kun pyrkimyksenä on vähentää riippuvuutta muista toimijoista. Uusi Tampere3-korkeakoulu ei sovellu nykyiseen lainsäädäntöön, jossa sama taho ei voi antaa sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja. Uuden Tampere3-korkeakoulun toteutuminen vaatisi myös muutoksia lainsäädäntöön ja erilaisiin säädöksiin, muun muassa korkeakoulujen rahoitukseen, joka toimii tällä hetkellä duaalimallin mukaisesti erillisenä ammattikorkeakouluille ja yliopistoille.

Vaikka asetetut taloudellisen itsenäisyyden lisäämisen tavoitteet eivät vaikuttaisi toteutuvan luvussa 8 esitetyllä uuden Tampere3-korkeakoulun hypoteettisella yhdistymisellä, ei tämän tutkielman puitteissa ole mahdollista yleistää samaa johtopäätöstä kaikkien tavoitteiden toteutumiseen. On mahdollista, että uuden Tampere3-korkeakoulun muodostaminen voisi mahdollistaa muiden asetettujen tavoitteiden toteutumisen. Uusi Tampere3-korkeakoulu voi myös mahdollistaa koulutuksen rahoituksen näkökulmasta asetettujen tavoitteiden toteutumisen, jos yhdistymisen kautta saadaan merkittävästi muita taloudellisia hyötyjä, kuten päällekkäisyyksien poistamista, yksikkökustannusten vähenemistä tai hyötyjä suuruuden ekonomista. Kun hypoteettinen yhdistäminen ei suoraan tuo taloudellista hyötyä, voidaan uuden korkeakoulun taloudellista asemaa pyrkiä parantamaan esimerkiksi yhdistämällä koulutusaloja, vähentämällä henkilöstöä tai muita koulutuksen kustannuksia tai onnistumalla neuvottelemaan Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa merkittävästi aiempia parempi sopimus koulutuksen ja tutkimuksen tuottamisesta ja resursoinnista.

Uudelle Tampere3-korkeakoululle asetetut taloudelliset tavoitteet voivat myös toteutua samanaikaisesti riippumatta uuden korkeakoulun perustamisesta, muiden tekijöiden vaikutuksesta. Esimerkiksi merkittävä kasvu opiskelijamaksuissa eli lukukausimaksujen käyttöönotto kaikille tutkinto-opiskelijoille voisi kasvattaa kaikkien korkeakoulujen rahoitus pohjaa niin, että uudelle Tampere3-korkeakoululle asetetut taloudelliset tavoitteet toteutuisivat yhdistymisestä riippumattomista syistä.

Kaikkien uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettujen tavoitteiden toteutumiseksi on ensisijaisen tärkeää, että uuden korkeakoulun perustaminen onnistuu. Tämänhetkinen korkeakoululainsäädäntö ei kuitenkaan mahdollista kuvattunlaisen, sekä ammattikorkeakoulututkintoja että yliopistotutkintoja myöntävän korkeakoulun toimimista. Voimassaoleva lainsäädäntö muodostaa ehkä konkreettisimman esteen uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettujen tavoitteiden toteutumiselle.

Kirjallisuuskatsauksen kautta voidaan nostaa esiin tekijöitä, joista osa puoltaa yhdistymisen onnistumista ja osa asettaa onnistumiselle haasteita. Tärkeimpänä yhdistymisen onnistumista tukevana tekijänä uuden Tampere3-korkeakoulun osalta voidaan mainita yhdistymisen vapaaehtoisuus. Myös keskenään eri kokoisten korkeakoulujen yhdistyminen liittämällä pienempi osaksi isompaa voidaan nähdä

onnistumista tukevana tekijänä erityisesti Tampereen ammattikorkeakoulun osalta verrattuna kahteen yliopistoon. Toisaalta yhdistymisen haasteena voidaan kirjallisuuskatsauksen perusteella pitää kahden yliopiston samaa kokoa. Vaikka Tampereen yliopistolla on enemmän henkilökuntaa ja opiskelijoita, on Tampereen teknillisen yliopiston tase Tampereen yliopistoa suurempi. Melko samankokoisten korkeakoulujen yhdistäminen on usein aiheuttanut haasteita onnistumiselle. Lisäksi yhdistymishankkeen onnistumismahdollisuuksia heikentävät kahden eri korkeakoulusektorin yhdistäminen ja useamman kuin kahden korkeakoulun yhdistämistavoite. Sekä korkeakoulusektorit ylittävä yhdistymispyrkimys että useamman kuin kahden korkeakoulun yhdistäminen yhdeksi uudeksi korkeakouluksi heikentää kirjallisuuskatsauksen perusteella merkittävästi yhdistymisen onnistumismahdollisuuksia ja sitä kautta todennäköisyyttä saavuttaa uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettuja tavoitteita. (mm. Harman & Harman, 2003; Skodvin, 1999)

Yleisesti ottaen hyvin suunnitellut ja järkevästi toteutetut yhdistymiset vaikuttavat melko laajasti onnistuneen, vaikka ehdotusta yhdistämiseksi olisi aikoinaan kritisoitu voimakkaastikin. Monissa tapauksissa yhdistymisessä on saavutettu suurempia ja kattavampia korkeakouluja, vahvempia akateemisia ohjelmia, parempia tukipalveluita, enemmän valinnanvaraa opiskelijoille ja joustavampi organisaatio. Vaikka yhdistyminen tuo lisäkustannuksia lyhyellä aikavälillä, usein talous parantuu pitkällä aikavälillä. (Harman & Harman, 2003; Skodvin, 1999)

Kriittisten resurssien hankkimisen epävarmuutta vähentääkseen organisaatiot pyrkivät muokkaamaan riippuvuuksiaan esimerkiksi yhdistymällä tai valtaamalla samoista resursseista kilpailevia toimijoita (Casciaro & Piskorski, 2005). Horisontaaliset yhdistymiset pyrkivät Pfefferin ja Salancikin (1978) mukaan joko parantamaan organisaation asemaa vaihtosuhteissa tai vähentämään kilpailun tuomaa epävarmuutta. Usein tällaisessa yhdistymisessä on kyse aseman parantamisesta kilpailtaessa muiden toimijoiden kanssa samoista resursseista.

Kolmen korkeakoulun yhdistyminen ei ole itsetarkoitus, vaan väline asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Pinheiron ja muiden (2015) mukaan ei voida osoittaa, että korkeakoulujen yhdistymisissä olisi nähtävissä taloudellisia hyötyjä suuruuden ekonomian kautta. Itse yhdistyminen ei vaikuttaisi ratkaisevan ongelmia ja auttavan asetettujen

tavoitteiden saavuttamisessa. Yhdistyminen toimii välineenä tavoitteiden saavuttamiseksi. Esimerkiksi koulutukseen liittyvät hyödyt tulevat yhdistymisissä Ursinin ja muiden (2010a) mukaan esiin usein vasta pitkän ajan jälkeen.

Vararehtoryöryhmän loppuraportti esittää vaatimuksena uuden Tampere3-korkeakoulun onnistumiselle riittävän lisärahoituksen saamista. Yhdistymishankkeelle vaadittava tai haettava lisärahoitus on verrattaen yleinen pyrkimys. Opetusministeriö myönsi esimerkiksi Itä-Suomen yliopistohankkeelle vuosina 2007-2010 yhteensä 12,2 miljoonaa euroa hankerahoitusta (Tirronen, 2008).

Myös Yliopistoallianssin suunnitteluryhmän loppuraportissa yhteistyöllä tavoiteltiin korkeampaa koulutuksen laatua, resurssien tehokkaampaa käyttöä ja koulutuksellisten päällekkäisyyksien poistamista, joista syntyvät säästöt suunniteltiin ohjattavaksi opetuksen laadun ja sisältöjen kehittämiseen. Myös Yliopistoallianssin suunnitteluryhmän loppuraportissa vaadittiin ministeriöltä rakenteellisen kehittämisen rahoitusta suunnitelmien toteuttamiseksi. Lisäksi loppuraportti edellytti yliopistoilta päätöstä ohjata olemassa olevaa rahoitustaan Allianssin tukemiseksi. (Taxell et al., 2007)

Vaikka hankerahoitus olisi väliaikaista eikä sitä tulisi laskea uuden korkeakoulun pysyväksi rahoitukseksi, valtion hankerahoitus kuitenkin entisestään lisääsi riippuvuutta, vaikkakin väliaikaisesti, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja uuden Tampere3-korkeakoulun välillä. Lisärahoituksen vaatiminen soveltuu huonosti keinoksi, kun tavoitteeksi on asetettu taloudellisen itsenäisyyden parantaminen.

Kyvikin (2004) mukaan kaikki korkeakoulujärjestelmät pyrkivät kohti integraatiota, kuten tällä hetkellä on tapahtunut esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Australiassa. Jos toteutuneet esimerkit viitoittavat tietä muille, voidaan binäärijärjestelmien merkittäviä muutoksia tai murtumisia odottaa Suomessa ja muissa maissa lähivuosina. Toteutuessaan Tampere3-prosessi viitoittaisi tietä muille korkeakoulusektorit ylittävälle yhdistymisille Suomessa ja mahdollisesti myös kansainvälisesti.

Tamperelaisilla korkeakouluilla voi olla myös erilaiset motiivit ja keskenään erilainen tavoitteenasettelu uudelle Tampere3-korkeakoululle. Kaikki kolme korkeakoulua ovat tehneet merkittäviäkin muutoksia sisäisesti viime vuosina, laajimpana Tampereen

ammattikorkeakoulun ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulun fuusio vuonna 2010. Kunkin korkeakoulun verrattaen mittavien ja tuoreiden muutosten jälkeen aineiston perusteella ei ole selvää kuinka voimakkaasti kukin korkeakoulu tavoittelee uuden Tampere3-korkeakoulun perustamista. Tampereen ammattikorkeakoulun viiden vuoden takaisen, suhteellisen tuoreen fuusion jälkeen toiminnan rauhoittaminen ja tulosten arviointi voi olla tavoiteltavampi toiminnan muoto kuin uuden suuren fuusion valmistelun aloittaminen. Tässä tutkielmassa ei ole eroteltu uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettuja tavoitteita aineistosta toimijoiden mukaan. Erityisesti tiedotteet, joista suuri osa on julkaistu kolmen korkeakoulun yhteistyönä, eivät tarjoa mahdollisuutta erotella kunkin korkeakoulun tavoitteita toisistaan.

Minkään kolmesta tamperelaisesta korkeakoulusta ei voi oman taloudellisen tilanteensa ja vallitsevan korkeakoulupoliittisen tilanteen perusteella katsoa käyvän selviytymistäistelua lakkauttamista tai pakkoliitoksia vastaan. Kaikkien kolmen korkeakoulun voidaan katsoa olevan hyvin vakavaraisia verrattuna koko kotimaiseen korkeakoulukenttään. Keskityttäessä päärahoittajaan aineistosta nousseiden ”vahvan taloudellisen aseman” ja ”suuren talousharppauksen” voitaisiin myös tulkita tarkoittavan uuden Tampere3-korkeakoulun asemoitumista nykyisiä kolmea tamperelaista korkeakoulua paremmin valtakunnallisessa vertailussa kilpailtaessa valtion perusrahoituksesta toisten korkeakoulujen kanssa, kuten Tampereen yliopiston rehtori Kaija Holli muotoili asian avajaispuheessaan jo syyskuussa vuonna 2013 (Tampereen yliopisto, 2013). Tämän tutkielman perusteella ei kuitenkaan voida todeta, että uuden Tampere3-korkeakoulun perustamisen varsinaisena motiivina olisi varmistaa ja parantaa tamperelaisten korkeakoulujen asemaa kilpailtaessa valtakunnallisesta korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Tutkielman perusteella ei voida sanoa pystyisikö uusi Tampere3-korkeakoulu yhdistymisen avulla parantamaan asemaansa suhteessa koulutuksen rahoitukseen tulevaisuudessa. Aineistosta nousseet uudelle Tampere3-korkeakoululle asetetut taloudelliset tavoitteet voisivat myös toteutua, jos uusi korkeakoulu pystyisi tulevaisuudessa saavuttamaan suhteellisesti suuremman osuuden valtion perusrahoituksesta korkeakouluille kuin kolme erillistä tamperelaista korkeakoulua.

10 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa kysyttiin miten uusi Tampere3-korkeakoulu vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuskysymyksen ratkaisemiseksi on ensin osoitettava millaisia tavoitteita uudelle Tampere3-korkeakoululle on asetettu, jonka jälkeen voidaan tarkastella pystyykö uusi Tampere3-korkeakoulu vastaamaan näihin tavoitteisiin. Asetettuja tavoitteita osoitettiin aineistosta sisällönanalyysillä luvussa kahdeksan. Tutkielmassa keskityttiin taloudellisiin tavoitteisiin erityisesti koulutuksen rahoituksen näkökulmasta, jonka vuoksi tarkastellaan pystyykö uusi Tampere3-korkeakoulu vastaamaan sille asetettuun tavoitteeseen taloudellisen itsenäisyyden parantamiseksi. Taloudellista itsenäisyyttä tarkastellaan resurssiriippuvuusteorian näkökulmasta, jolloin jää osoitettavaksi muuttuisiko uuden Tampere3-korkeakoulun keskinäisriippuvuus Opetus- ja kulttuuriministeriöstä verrattuna kolmen erillisen tamperelaisen korkeakoulun keskinäisriippuvuuteen samasta ministeriöstä. Tarkastelun haastavuuden vuoksi uusi Tampere3-korkeakoulu muodostettiin hypoteettisena uutena korkeakouluna yhdistämällä kolmen tamperelaisen korkeakoulun taloudellisia ja muita tunnuslukuja eikä tehty muita oletuksia esimerkiksi päällekkäisyyksien karsimisesta.

Tutkielman aineistosta kerättiin uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettuja tavoitteita. Tavoitteiksi on aineiston perusteella asetettu tutkimuksen ja koulutuksen monitieteisyys ja monialaisuus, itsenäisyys tutkimuksessa, kansainvälisesti tunnistettava tutkintorakenne, teoreettinen ja työelämälähtöinen opintopolku, oikeus sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistotutkintojen myöntämiseen, työelämän korkeakoulun luominen, globaali vetovoima, menestys kovenevassa kilpailussa, taloudellisen itsenäisyyden parantaminen, parempi osuus kilpailusta tutkimusrahoituksesta, vahva tase ja taseen tuplaaminen, suuri talousharppaus sekä vahva taloudellinen asema.

Nämä tavoitteet ovat keskenään kovin erilaisia, mutteivät kuitenkaan suoraan ristiriidassa keskenään. Tavoitteenasettelussa on nähtävissä sekä sellaisia tavoitteita, jotka voidaan toteuttaa jo uutta korkeakoulua muodostettaessa (esimerkiksi oikeus sekä ammattikorkeakoulu- että yliopistotutkintojen myöntämiseen) että sellaisia tavoitteita, jotka voivat toteutua uuden korkeakoulun toiminnan tuloksina (esimerkiksi menestys kovenevassa kilpailussa).

Tutkielmassa tarkastellaan onnistuuko uusi Tampere3-korkeakoulu vastaamaan sille asetettuihin koulutuksen rahoitusta koskeviin tavoitteisiin, eli vähentämään riippuvuutta suurimmasta koulutuksen rahoittajasta ja lisäämään taloudellista itsenäisyyttä koulutuksen rahoituksessa. Luvussa 8 käsitellyn aineiston perusteella vaikuttaa selkeältä johtopäätökseltä, ettei uuden Tampere3-korkeakoulun muodostaminen kolmesta tamperelaisesta korkeakoulusta asetetuilla ennakkoehdoin lisäisi merkittävästi taloudellista itsenäisyyttä koulutuksen rahoituksen näkökulmasta. Kolmen tamperelaisen korkeakoulun hypoteettinen yhdistäminen uudeksi Tampere3-korkeakouluksi osoitti, että uusi korkeakoulu olisi edelleen erittäin riippuvainen Opetus- ja kulttuuriministeriön taloudellisista resursseista koulutustehtävän toteuttamiseksi. Tulosneuvotteluissa Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa yhden, volyymiltaan suuremman korkeakoulun asema voisi kuitenkin olla parempi kuin kolmen erillisen korkeakoulun. Resurssiriippuvuusteorian mukainen keskinäisriippuvuus kriittisen resurssin toimittajasta, Opetus- ja kulttuuriministeriöstä, ei vähentyisi uuden Tampere3-korkeakoulun myötä. Taloudellisen itsenäisyyden lisäämisen tavoitteita ei saavutettaisi yhdistämällä kolme tamperelaista korkeakoulua uudeksi Tampere3-korkeakouluksi.

Tämän tutkielman perusteella uusi Tampere3-korkeakoulu ei onnistuisi täyttämään kaikkia sille asetettuja tavoitteita. Taloudellisen toimintakyvyn paraneminen ja taloudellisen autonomian lisääminen vaikuttavat haastavilta tavoitteilta Tampere3-prosessissa. Hankkeelle on asetettu sen kaltaisia taloudellisia tavoitteita, joita on sekä historian että valtion talouden nykytilanteen valossa vaikea nähdä realistisina. Lisäksi näyttäisi siltä, että parhaassakin rahoitustapauksessa osana taloudellisen toimintakyvyn parantamista ja itsenäisyyden lisäämistä olisi toteutettava myös kulujen pienentämiseen tähtäviä toimenpiteitä, tehokkuuden parantamista ja päällekkäisyyksien karsimista. Taloudelle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta Tampere3-prosessin onnistuminen vaikuttaisi melko epätodennäköiseltä eivätkä asetetut taloudelliset tavoitteet vaikuta realistisilta suhteessa valtionrahoituksen nykytilanteeseen kuluvan hallitusohjelmakauden aikana.

Tutkielman perusteella nähdään, että yhdistyminen ei kasvattaisi koulutuksen rahoitusta ellei uusi korkeakoulu pystyisi joko karsimaan kustannuksiaan tai neuvottelemaan Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa merkittävästi parempaa tulossopimusta kuin kolme erillistä tamperelaista korkeakoulua yhteensä. Tutkielmassa uutta Tampere3-korkeakoulua muodostettaessa on kuitenkin tietoisesti jätetty pois spekulatiot mahdollisista muista

toimenpiteistä, joita yhdistymisellä voitaisiin toteuttaa. Nämä mahdolliset muut toimenpiteet voisivat vaikuttaa merkittävästi asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

10.1 Kritiikki

Koko tutkielman reliabiliteetti ja validiteetti koostuu useasta osasta. Arvioitavana ovat aineisto, tutkijan ennakkokäsitykset, uuden Tampere3-korkeakoulun muodostaminen aineistosta tietyin ennakko-oletuksin, kahden korkeakoulusektorin yhdistämisen haasteet, tapaustudkimus menetelmänä sekä aineistoanalyysin päättelyketju ja johtopäätösten yleistettävyys.

Aineisto on hyvin ajankohtaista ja soveltuu erinomaisesti käytettäväksi tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. Aineisto on hyvin tuoretta ja aineiston validiteetin ja reliabiliteetin voidaan katsoa olevan korkea. Tutkijan ennakkokäsitykset voivat vaikuttaa tutkielman johtopäätöksiin erityisesti tilanteessa, jossa johtopäätökset ovat epävarmoja tai esimerkiksi kvantitatiivisen tutkimuksen p-arvo on hyvin lähellä hypoteesin hyväksymisen ja hylkäämisen raja-arvoa. Tässä tutkielmassa on kiinnitetty erityistä huomiota tutkijan objektiivisuuteen ja tutkielman tulokset ovat verrattaen selkeitä tehtyjen rajausten piirissä, joten tutkijan ennakkokäsitysten ei katsota merkittävästi vaikuttavan tutkielman reliabiliteettiin ja validiteettiin.

Valittu menetelmä uuden Tampere3-korkeakoulun muodostamiseksi voi aiheuttaa heikomman reliabiliteetin johtopäätöksille. Kolmen tamperelaisen korkeakoulun mekaaninen yhdistäminen uudeksi Tampere3-korkeakouluksi oli päättelyketjun kannalta selkein valinta tutkimuskeinoksi. Useat vaadittavat näkemykset ja arvaukset erilaisista päällekkäisyyksien purkamiseen liittyvistä toimista, uuden korkeakoulun rahoitusmallista ja uusista sopimusneuvotteluista Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa olisivat heikentäneet oleellisesti tutkimuksen validiteettia, jos todellisuudessa Tampere3-korkeakoulun yhdistyminen päätettäisiin toteuttaa tutkielman oletuksista poikkeavalla tavalla. Tästä syystä mekaaninen yhdistäminen ilman ennakko-oletuksia esimerkiksi päällekkäisyyksien purkamisesta nähtiin parhaana keinona säilyttää tutkielman validiteetti ja reliabiliteetti mahdollisimman korkeina. Myös kahden korkeakoulusektorin yhdistäminen aiheutti haasteita tutkielmalle. Korkeakoulusektoreiden hallinnollinen vertailu on kuitenkin pyritty tekemään mahdollisimman selkeästi ja tarkasti korkean validiteetin ja reliabiliteetin saavuttamiseksi.

Tapaustutkimusta on kritisoitu sen heikosta yleistettävyydestä ja verrattaen heikosta toistettavuudesta. Tämä tutkielma kärsii kaikkien tapaustutkimusten tavoin niistä ongelmista, joita tapaustutkimuksiin yleensä validiteetin ja reliabiliteetin kannalta liitetään. Tutkielmatyön aikana on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota aineiston perusteella tehtyjen päättelyketjujen läpinäkyvyyteen ja toistettavuuteen. Voidaan pitää todennäköisenä, että toistettaessa tutkimus samoilla aineistoilla päädyttäisiin melko usein samoihin johtopäätöksiin. Sen sijaan johtopäätösten yleistettävyys tästä tapaustutkimuksesta muihin samankaltaisten tavoitteiden saavuttamiseksi tehtäviin korkeakoulusektorit ylittäviin yhdistymisiin on epäselvää ja tutkimuksen validiteetti on tältä osin heikompi.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että huomioiden tutkielman aiheen haastavuus esimerkiksi hypoteettisen yhdistymisen, kahden korkeakoulusektorin välisen fuusion ja tutkielmaa tehtäessä käynnissä oleva prosessin vuoksi, voidaan tutkielman validiteetin ja reliabiliteetin todeta olevan melko korkeita.

Tämän tutkielman kirjallisuuskatsauksessa on keskitytty melko voimakkaasti yliopistofuusioihin eikä erityisesti kotimaisia ammattikorkeakoulusektorin fuusioita juuri käsitelty. Ammattikorkeakoulusektorin fuusioihin perehtyminen olisi kuitenkin voinut avartaa näkökulmaa Tampere3-prosessiin liittyen ja on vaarana, että nyt tehty historiakatsaus antaa yksipuolisen kuvan nykytarkastelun pohjaksi.

10.2 Jatkotutkimusaiheita

Uudenlaisen korkeakoulun perustamiseen liittyy monenlaisia huomioitavia ja tutkimuskohteeksi sopivia muitakin seikkoja kuin mitä tämän tutkielman puitteissa tarkastellaan. Näitä ovat esimerkiksi uuden korkeakoulun hallintomuoto, korkeakoulun sisäinen rahoitusmalli, houkuttelevuus opiskelijoille ja työntekijöille, päällekkäisyyksien purkamisen aiheuttama mahdollinen työhyvinvoinnin laskeminen, yhdistymisen suunnittelusta ja toteutumisesta johtuvat poikkeamat opetus- ja tutkimushenkilökunnan työtehoon ja sitä kautta työtulosten muuttuminen ainakin väliaikaisesti sekä muun kotimaisen korkeakoulukentän seuraaminen perässä onnistuneen muutoksen jälkeen ja sen aiheuttama mahdollinen etulyöntiaseman menettäminen. Osa aiheista voisi olla tutkittavissa jo yhdistymisprosessin valmistelun aikana. Toiset, kuten esimerkiksi

yhdistämisen vaikutukset henkilökuntaan, on paremmin mitattavissa ja analysoitavissa vasta toteutuneen yhdistymisen jälkeen.

Yhdistymisissä uuden muodostettavan korkeakoulun sisäinen rahoitusmalli voidaan joutua luomaan suurelta osin uudelleen. Kuoppalan ja muiden (2010) mukaan rahanjaon periaatteet ja subventoinnit eri yksiköiden välillä koetaan usein epäselviksi. Uuden Tampere3-korkeakoulun sisäisen rahanjakomallin tutkiminen voisi olla hyvin hedelmällistä monesta näkökulmasta, sekä verrattuna muiden korkeakoulujen sisäisiin rahanjakomalleihin että prosessina.

Tässä tutkielmassa ei eroteltu uudelle Tampere3-korkeakoululle asetettuja tavoitteita aineistosta toimijoiden mukaan. Aineistona käytetyt tiedotteet, joista suuri osa on julkaistu kolmen korkeakoulun yhteistyönä, eivät tarjoa mahdollisuutta erotella kunkin korkeakoulun tavoitteita toisistaan. Aineistosta nousi kuitenkin joitain viitteitä, joiden perusteella voisi olla erittäin mielenkiintoista tutkia millaisia tavoitteita kunkin kolmen korkeakoulun toimijat ovat asettaneet uudelle Tampere3-korkeakoululle. Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulun hallituksen puheenjohtaja Matti Höyssä mainitsi tavoitteena ”työelämän korkeakoulun” ja toisaalta yliopistojen edustajat ovat lausunnoissaan korostaneet huippututkimuksen tavoittelua (Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli, 2014).

Yksi lähestymistapa Tampere3-prosessiin olisi tutkia kolmen eri korkeakoulun toimijoiden motivaatioita ja tavoitteita prosessissa. Tämän tutkielman aineistosta löydettiin heikkoja viitteitä erilaisista tavoitteenasetteluista eri korkeakoulujen välillä ja tätä näkökulmaa olisi hedelmällistä tarkastella erikseen. Erityisesti Tampereen ammattikorkeakoulun osalta tavoitteenasettelu saattaisi poiketa kahdesta muusta korkeakoulusta. Tampereen ammattikorkeakoulu on hiljattain yhdistynyt Pirkanmaan ammattikorkeakoulun kanssa ja tuon yhdistymisen vaikutuksia on voitu vasta hiljattain alkaa tutkia seurantatutkimusten avulla. Kahden melko lähekkäin toteutetun fuusion aiheuttamat vaikutukset korkeakouluun ja korkeakoulun motivaatio toteuttaa toinen fuusio lähes välittömästi edellisen jälkeen voisi kaivata lisätutkimusta.

Kuten Pinheiro ja muut (2015) toteavat, eri maiden korkeakoulujen yhdistymisiä vertaileva hallinnon tutkimus voisi tarjota holistisempaa näkemystä yhdistymisistä ja pystyisi

arvioimaan kontekstin merkitystä yhdistymisissä. Globaaleja korkeakoulusektorin fuusiotutkimuksia tehdään aika ajoin, mutta erityisesti binäärijärjestelmän keventämiseen tai binäärijärjestelmästä luopumiseen keskittyviä tutkimuksia on verrattaen vähän.

Tutkittaessa fuusioita korkeakoulututkimus on voimakkaan keskittynyt tutkimusyhteistyöhön ja tutkimuksen rahoitukseen eikä koulutusta tai koulutuksen rahoitusta ole merkittävästi tutkittu. Kunkin maan korkeakoulujen rahoitusmallit poikkeavat toisistaan ja vaikka korkeakoulut ovatkin samankaltaisesti suurelta osin valtion perusrahoituksen ja/tai lukukausimaksurahoituksen varassa, maat ovat niin erilaisia että niiden hallinnollinen vertailtavuus on haastavaa. Koulutuksen rahoituksen näkökulma voisi kuitenkin selittää tavoitteiden saavuttamisen vaikeutta korkeakoulufuusioissa.

Resurssiriippuvuusteoriaa ja yhdistymisiä on tutkittu lähinnä yksityisellä sektorilla (mm. Hillman et al., 2009) ja julkinen sektori voisi hyötyä resurssiriippuvuusteorian käyttämisestä erilaisten yhteistyöhankkeiden ja yhdistymisten tutkimusten viitekehyksenä. Resurssiriippuvuusteoria vaikuttaisi toimivan melko hyvin teoreettisena viitekehyksenä erilaisille julkisen sektorin fuusioille, erityisesti vapaaehtoisesti toteutetuille.

Lähteet

Ahola Sakari (2008) *Duaalimalli porskuttaa – näkökulmia korkeakoulutukseen*, KeVer-verkkolehti 7(2), 2008, saatavilla osoitteesta

<http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/view/126/221>, tarkistettu 2.11.2015

Aittola Helena & Marttila Liisa (2010) *Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos*, Opetusministeriön julkaisuja 2010:5

Ammattikorkeakoululaki (2014) *Ammattikorkeakoululaki 932/2014*

Birnbaum Robert (1988) *How colleges work: the cybernetics of academic organization and leadership*, San Fransisco, Calif., Jossey-Bass, ISBN 1-55542-126-1

Casciaro Tiziana & Piskorski Mikolaj Jan (2005) Power imbalance, mutual dependence and constraint absorbtion: A closer look at resource dependency theory, *Administrative Science Quarterly*, 50(2)

Cunningham J. Barton (1997) Case study principles for different types of cases, *Quality and Quantity*, 31(4), ss. 401-423

Davis Gerarld F. & Cobb J. Adam (2009) Resource dependency theory: Past and future, *Research in the Sociology of Organizations*, 28

Drees Johannes M. & Heugens Pursey P. M. A. R. (2013) Synthesizing and extending resource dependency theory: A meta-analysis, *Journal of Management*, 39(6), ss. 1666-1698

Emerson Robert M. (1962) Power-dependence relations, *American Sociological Review*, 27(1), ss. 31-41

Hannula Mikko, Melin Harri & Naukkarinen Mikko (2015) *Tampere3-vararehtoriöryhmän raportti 13.5.2015*, Tampereen yliopisto

Harman Grant & Harman Kay (2008) Strategic mergers of strong institutions to enhance competitive advantage, *Higher Education Policy*, 21, ss. 99-121

Harman Grant & Harman Kay (2003) Institutional mergers in higher education: Lessons from international experience, *Tertiary Education and Management*, 9(1), ss. 29-44

Heimonen M. (2011) *Organizational inertia in a strategic public sector merger: Case Aalto University*, Aalto University publication series Crossover, 5/2011, ISBN 978-952-60-4206-0

Hillman Amy J., Withers Michael C. & Collins Brian J. (2009) Resource dependency theory: A review, *Journal of Management*, 35, ss. 1404-1427

Hofstede Geert & Hofstede Gert Jan (2005) *Cultures and organizations – software of the mind*, McGraw-Hill Publishers, 2005.

Ilmavirta Veijo, Salminen Hannele, Ikävalko Markku, Kaisto Heikki, Myllykangas Päivi, Pekkarinen Eero, Seppälä Hannele & Apajalahti Touko (2013) *Korkeakoulut yhteiskunnan kehittäjinä. Korkeakoulujen yhteiskunnallisen ja alueellisen vaikuttavuuden arviointiryhmän loppuraportti*, Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 5:2013

Järvinen Pentti & Järvinen Annikki (2011) *Tutkimustyön metodeista*, Opinpajan Kirja, Tampere 2011

Kaukonen Erkki & Välimaa Jussi (2010) *Yliopistopolitiikan ja rakenteellisen kehittämisen taustoja*, julkaisussa Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos, toim. Aittola Helena ja Marttila Liisa, Opetusministeriön julkaisuja 2010:5

Kuoppala Kari, Näppilä Timo & Hölttä Seppo (2010) *Rakenteet ja toiminnot piilosilla – Rakenteellinen kehittäminen tutkimuksen ja koulutuksen huipulta katsottuna*, julkaisussa *Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos*, Aittola Helena & Marttila Liisa (toim.), Opetusministeriön julkaisuja 2010:5

Kohtamäki Vuokko (2014) *Rahaa opetukseen ja tutkimukseen: rahoituksen sisäinen*

allokoiminen yliopistoissa, *Hallinnon tutkimus*, 33(4), ss. 314-331

Kyvik Svein (2004) Structural changes in higher education systems in western Europe, *Higher Education in Europe*, 29(3), ss. 393-409

Kyvik Svein & Stensaker Bjørn (2013) Factors affecting the decision to merge: The case of strategic mergers in Norwegian higher education, *Tertiary Education and Management*, 19(4), ss. 323-337

Lasonen J. & Ursin J. (2011) *Koulutus yhteiskunnan muutoksissa : jatkuvuuksia ja katkoksia*, Suomen kasvatustieteellinen seura, Jyväskylän yliopistopaino

Metsämuuronen Jari (2008) *Laadullisen tutkimuksen perusteet*, International Methelp Ky, ISBN 978-952-5372-24-3

Minne menet yliopisto -paneeli (2015) *Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan Vihreän listan ja Vihreän vasemmiston paneeli 24.3.2015*, tallenne katsottavissa osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=2kgnXCeLleE>, tarkistettu 2.11.2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2012) *Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016 – Kehittämissuunnitelma*, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2014) *Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute Tampereen yliopistolle syksyllä 2014*, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 3.11.2014

Opetusministeriö (2007a) *Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun yhdistyminen uudeksi yliopistoksi*, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä, 2007:16

Opetusministeriö (2007b) *Konsortio, federaatio ja yhdistyminen – kansainvälinen taustaselvitys korkeakoulujen yhteistyömuodoista*, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä, 2007:21

Opetusministeriö (2008) *Koulutus ja tutkimus 2007-2012. Kehittämissuunnitelma*,

Opetusministeriön julkaisuja, 2008:9

Opetusministeriö (2010) *Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos, RAKE-yhteishankkeen (2008-2009) loppuraportti*, Opetusministeriön julkaisuja, 2010:5

Pfeffer Jeffrey & Salancik Gerald (1978) *The external control of organizations: A resource dependence perspective*, New York: NY, Harper and Row Publishers

Pietilä Maria (2013) Tutkimuksen profilointi muutoksena ja pysyvyytenä – yliopistouudistus institutionaalisisesta näkökulmasta, *Tiedepolitiikka*, 1/2013

Pinheiro Rómulo, Aarrevaara Timo, Berg Laila, Geschwind Lars & Torjesen Dag Olav (2015) *Strategic mergers in the public sector: Comparing universities and hospitals*, julkaisussa Tarba, Cooper & Sarala (toim.) (2015), *Mergers and Acquisitions In Practice*, Routledge

Skodvin Ole-Jacob (1999) Mergers in higher education - success or failure?, *Tertiary Education and Management*, 5(1), ss. 65-80

Suomen perustuslaki (1999), *Suomen perustuslaki* 11.6.1999/731

Tampereen korkeakoulujen yhteistyö -paneeli (2014) *Tampereen teknillisen yliopiston Tekniikan akateemisten paikallisosaston paneeli 25.11.2014*, tallenne katsottavissa osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=CFzc31ZYjeg>, tarkistettu 2.11.2015

Tampereen yliopisto (2013) *Tampereen yliopiston lukuvuoden avajaispuhe 3.9.2013*, *Rehtori Kaija Holli*, Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto (2014a) *Tampereelle rakennetaan täysin uudenlaista korkeakoulua Suomessa*, tiedote, Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto (2014b) *Tampereelaisten korkeakoulujen yhteistyö T3-hankkeen työryhmä*, tiedote, Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto (2015) *Tamperelaiset korkeakoulut jatkavat uudenlaisen yliopiston rakentamista Tampereelle*, tiedote, Tampereen yliopisto

Taxell Christoffer, Sipilä Jorma, Sallinen Aino, Varantola Krista, Eriksson Jarl-Thure, Tuunanen Erkki, Lahti Timo, Äijälä Tiina, Nieminen Mika, Liimatainen Sakari, Liinavuori Juha & Pimiä Mauri (2007) *Yliopistoallianssi, suunnittelutyöryhmän loppuraportti*, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto

Tirronen Jarkko (2008) *Itä-Suomen yliopistohankkeen prosessiarviointi I*, Kopijyvä, Kuopio

Tirronen Jarkko (2011) *Itä-Suomen yliopistohankkeen prosessiarviointi, Osat II ja III*, Publications of the University of Eastern Finland, General Series, 2011(6)

Tirronen Jarkko (2013) *Yliopiston ajatus ja historialliset yliopistomallit, Tiedepolitiikka 3/2013*

Ursin Jani, Aittola Helena & Välimaa Jussi (2010a) *Kohti yhteisiä koulutusrakenteita*, julkaisussa *Yliopistojen rakenteellinen kehittäminen, akateemiset yhteisöt ja muutos*, Aittola Helena & Marttila Liisa (toim.), Opetusministeriön julkaisuja 2010:5

Ursin Jani, Aittola Helena, Henderson Charles & Välimaa Jussi (2010b) *Is education getting lost in university mergers?*, *Tertiary Education and Management*, 16(4), ss. 327-340

Valtioneuvosto (2005) *Valtioneuvoston periaatepäätös julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä*, Valtioneuvosto

Valtioneuvosto (2015) *Ratkaisujen Suomi, Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015*, Hallituksen julkaisusarja, 10/2015

Yin Robert K (1989) *Case study research: Design and methods*, Applied Social Research Methods Series 5, Sage Publications

Yliopistolaki (2009) *Yliopistolaki 558/2009*

Liite 1. Tampereen yliopiston tiedotteet Tampere3-yhteistyöstä

- 26.8.2015 Tampere3 käynnistää yhteisten opintojaksojen ja -kokonaisuuksien suunnittelun
- 5.6.2015 Tampere3: eteneminen kesällä; hankkeelle haetaan vetäjää
- 3.6.2015 Rehtori kiittää runsaasta palautteesta
- 26.5.2015 Hallitus yksimielinen Tampere3-yhteistyöstä
- 25.5.2015 Tamperelaiset korkeakoulut jatkavat uudenlaisen yliopiston rakentamista Tampereelle
- 19.5.2015 Tampere3: henkilöstö keskusteli yhteistyöstä
- 13.5.2015 Tampere3-vararehtoryöryhmän raportti valmistunut
- 11.5.2015 Tampere3: Valmisteluvaiheen raportti pohjustaa jatkokeskusteluja
- 23.4.2015 Tampere3-ohjausryhmän linjauksista yhteenveto
- 7.4.2015 Tampere3: Tiedotustilaisuus henkilöstölle toukokuussa, kaikki työryhmät intrassa
- 25.3.2015 Tampere3-yhteistyö sai tukea sidosryhmiltä
- 23.3.2015 Tampere3: Tervetuloa Sisäänrakennettu kansainvälisyys -työpajaan 10.4.
- 17.3.2015 Tampere3: Turvallisuus, riskienhallinta ja kriisit -alatyöryhmä kokoontuu 25.3. - Tervetuloa mukaan!
- 11.3.2015 Työseminaari sote-palveluista sekä hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuksesta 25.3.
- 11.3.2015 Tampere3: Henkilöstö keskusteli tutkintorakenteista
- 9.3.2015 Kutsu Tampere3-työpajaan 31.3.15 klo 13-16 Tieteellinen profiili ja tutkimusalueet BioMediTech ja Kaupin kampus
- 9.3.2015 Työpaja digitalisoitumisesta ja keskustelutilaisuus pelitutkimuksesta 12.3.
- 6.3.2015 Tampere3: Tähtäimessä yhtenäinen kolmiportainen tutkintorakenne
- 25.2.2015 Tampere3: Tutkintorakenne ja -ohjelmat –valmisteluryhmä nimesi uusia tutkintoalatyöryhmiä
- 18.2.2015 Tampere3-visiotyö teemalla Yrittäjyys ja uudet liiketoimintamallit – osallistu kyselyyn ja työpajaan
- 17.2.2015 Tule mukaan keskustelemaan Tampere3-hankkeesta!
- 2.2.2015 Tieteellinen profiili ja tutkimusalueet –valmisteluryhmä nimesi alatyöryhmiä
- 2.2.2015 Korkeakoulujen hallitukset yhteisseminaarissa
- 9.1.2015 Tampere3: Tutkintorakenne ja –ohjelmat -valmisteluryhmän alatyöryhmät valittu
- 12.12.2014 Tampere3 kiinnosti OKM:n seminaarissa, lisää keskustelutilaisuuksia alkuvuodesta

9.12.2014 Tampere3-hankkeen valmisteluryhmien ohjeet julkaistu
1.12.2014 Korkeakouluyhteistyön koordinaattori esittäytyy
28.11.2014 Opetusperiodit yhdenmukaistuvat
25.11.2014 Hallitukset kannustavat yliopistoyhteisöjä keskusteluun
21.11.2014 Ensimmäisten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja prosessin koordinaattori nimetty
19.11.2014 Korkeakouluyhteistyö: Aamulehden keskustelutilaisuus 26.11 klo 18
17.11.2014 Keskustelutilaisuus tamperelaisten korkeakoulujen yhteistyöprosessista
12.11.2014 Tamperelaisten korkeakoulujen hallitukset keskustelivat yhteistyöstä
10.11.2014 Mika Hannula tamperelaisten korkeakoulujen vararehtoriyöryhmään
27.10.2014 Tamperelaisten korkeakoulujen yhteistyö -sivut intrassa
16.10.2014 Korkeakouluyhteistyön selvittämisessä valmisteluryhmät ovat avainasemassa
15.10.2014 Tampereelle rakennetaan täysin uudenlaista korkeakoulua Suomessa
9.10.2014 Yliopistofoorumissa keskusteltiin selvitystyöstä ja strategiaprosessista
26.9.2014 Tampereen korkeakoulujen yhteistyöselvitys jatkuu
29.8.2014 Keskustelu selvitysmiehen kanssa aloitti yliopiston hallituksen syyskauden
1.4.2014 Tamperelaiset korkeakoulut haluavat olla yhdessä enemmän

Liite 2. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen yliopistolle v. 2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
KTPO
20.12.2013

YLIOPISTO

TaY

Laskelma, valtionrahoitus yliopiston toimintaan vuonna 2014 (1000 euroa)

Perusrahoitus	
Koulutus	
> ylemmät korkeakoulututkinnot	19 142
> alemmat korkeakoulututkinnot	11 935
> 55 opintopistettä suorittaneet	14 959
> avoin yo-opetus ja erilliset opinnot opintopisteet	2 804
> vaihto-opiskelijat	2 626
> ulkomaalaiset ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 153
> työllistyneet ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 262
Tutkimus ja tutkijankoulutus	
> kv-referee julkaisut	7 954
> muut tieteelliset julkaisut	5 689
> tohtorin tutkinnot	11 035
> kv-rahoitus	3 049
> muu kilpailtu tutkimusrahoitus	7 005
> ulkomaalaiset opetus- ja tutkimushenk.	1 274
> ulkomaalaiset tohtorin tutkinnon suorittaneet	1 024
Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet	
> valtakunnalliset tehtävät ¹⁾	6 841
> alakohtainen osuus	5 492
> strategiarahoitus	10 000
Laskennallinen perusrahoitus yhteensä vuonna 2014	
113 245	
Muu yliopistolain mukainen valtion rahoitus	
> ALV kompensatio 2014	8 769
> ALV saatava/velka edellisiltä vuosilta	1 057
> Laskennallisen rahoituksen ulkopuolella, muut kuin AYO	2 302
Kaikki yhteensä	125 373

¹⁾ harjoittelukoulu 5 331

Liite 3. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen yliopistolle v. 2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö
KTPO
17.12.2014

YLIOPISTO

TaY

Laskelma, valtionrahoitus yliopiston toimintaan vuonna 2015 (1000 euroa)

Perusrahoitus	
Koulutus	
> ylemmät korkeakoulututkinnot	19 165
> alemmat korkeakoulututkinnot	8 261
> 55 opintopistettä suorittaneet	16 763
> avoin yo-opetus ja erilliset opinnot opintopisteet	2 682
> vaihto-opiskelijat	2 606
> ulkomaalaiset ylemmän kk-tutk. suorittaneet	877
> työllistyneet ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 172
> opiskelijapalaute	3 348
Tutkimus ja tutkijankoulutus	
> julkaisut	13 925
> tohtorin tutkinnot	10 977
> kv-rahoitus	2 952
> muu kilpailtu tutkimusrahoitus	6 979
> ulkomaalaiset opetus- ja tutkimushenk.	1 167
> ulkomaalaiset tohtorin tutkinnon suorittaneet	883
Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet	
> valtakunnalliset tehtävät ¹⁾	6 963
> alakohtainen osuus	5 591
> strategiarahoitus	8 000
Muu yliopistolain mukainen valtion rahoitus	
> ALV kompensatio 2015	8 943
> ALV saatava/velka edellisiltä vuosilta	967
> Eduskuntalisäys tai muu	
> Laskennallisen rahoituksen ulkopuolella, muut kuin AYO	2 273
Kaikki yhteensä	124 495

¹⁾ harjoittelukoulu 5 426

Liite 4. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen teknilliselle yliopistolle
v. 2014

Opetus- ja kulttuuriministeriö
KTPO
20.12.2013

YLIOPISTO

TTY

Laskelma, valtionrahoitus yliopiston toimintaan vuonna 2014 (1000 euroa)

Perusrahoitus	
Koulutus	
> ylemmät korkeakoulututkinnot	15 397
> alemmat korkeakoulututkinnot	7 047
> 55 opintopistettä suorittaneet	10 012
> avoin yo-opetus ja erilliset opinnot opintopisteet	254
> vaihto-opiskelijat	2 035
> ulkomaalaiset ylemmän kk-tutk. suorittaneet	980
> työllistyneet ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 158
Tutkimus ja tutkijankoulutus	
> kv-referee julkaisut	9 889
> muut tieteelliset julkaisut	1 871
> tohtorin tutkinnot	7 604
> kv-rahoitus	1 528
> muu kilpailtu tutkimusrahoitus	9 145
> ulkomaalaiset opetus- ja tutkimushenk.	2 319
> ulkomaalaiset tohtorin tutkinnon suorittaneet	1 115
Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet	
> valtakunnalliset tehtävät	720
> alakohtainen osuus	6 266
> strategiarahoitus	3 000
Laskennallinen perusrahoitus yhteensä vuonna 2014	
80 341	
Muu yliopistolain mukainen valtion rahoitus	
> ALV kompensaatio 2014	6 811
> ALV saatava/velka edellisiltä vuosilta	509
> Laskennallisen rahoituksen ulkopuolella, muut kuin AYO	1 781
Kaikki yhteensä	
89 442	

Liite 5. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen teknilliselle yliopistolle
v. 2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

KTPO

Luonnos 13.9.2014 v. 2015 osalta

Luonnos 28.9.2015 v. 2016 osalta

YLIOPISTO

TTY
(1000 euroa)

Laskelma, valtionrahoitus yliopiston toimintaan

	v. 2015	v. 2016	Erotus	Muutos-%
Perusrahoitus				
Koulutus				
> ylemmät korkeakoulututkinnot	11 675	12 058	383	3,3 %
> alemmat korkeakoulututkinnot	5 190	4 971	-219	-4,2 %
> 55 opintopistettä suorittaneet	10 178	9 351	-827	-8,1 %
> avoin yo-opetus ja erilliset opinnot opintopisteet	287	270	-17	-5,9 %
> vaihto-opiskelijat	2 089	1 970	-119	-5,7 %
> ulkomaalaiset ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 173	1 327	154	13,1 %
> työllistyneet ylemmän kk-tutk. suorittaneet	1 362	1 153	-209	-15,3 %
> opiskelijapalaute	1 942	1 903	-39	-2,0 %
Tutkimus ja tutkijankoulutus				
> julkaisut	10 401	9 964	-437	-4,2 %
> tohtorin tutkinnot	7 564	7 236	-328	-4,3 %
> kv-rahoitus	1 799	2 648	849	47,2 %
> muu kilpailtu tutkimusrahoitus	9 629	9 355	-274	-2,8 %
> ulkomaalaiset opetus- ja tutkimushenk.	2 251	2 072	-179	-8,0 %
> ulkomaalaiset tohtorin tutkinnon suorittaneet	1 018	953	-65	-6,4 %
Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet				
> valtakunnalliset tehtävät	733	704	-29	-4,0 %
> alakohtainen osuus	6 378	6 129	-249	-3,9 %
> strategiarahoitus	4 000	4 982	982	24,6 %
Laskennallinen perusrahoitus yhteensä	77 669	77 045	-624	-0,8 %
Muu yliopistolain mukainen valtion rahoitus				
> ALV kompensatio	7 231	7 659	428	5,9 %
> ALV saatava/velka edellisiltä vuosilta	1 204	848	-356	-29,6 %
> Eduskuntalisäys tai muu			0	
> Laskennallisen rahoituksen ulkopuolella, muut kuin AYO	1 649	1 684	35	2,1 %
Kaikki yhteensä	87 753	87 236	-517	-0,6 %

Liite 6. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen ammattikorkeakoululle v. 2014

026301 Pirkanmaan ammattikorkeakoulu Oy

02630 Tampereen ammattikorkeakoulu

RAPORTTI: V04Y
13.06.2014 sivu

Ammattikorkeakoulun yksikköhinnan muodostuminen vuonna 2014

A. KOULUTUKSEN MUKAAN MÄÄRÄYTYVÄ OSUUS (85% ammattikorkeakoulujen kokonaisrahoituksesta)

1. Suoritetut tutkinnot

	Tutkintoja			Kerroin	Kust. suhde	Tutkinto- rahoituksen peruste	Yksikkö- hinta euroa	VOS- peruste euroa
	vuonna 2010	vuonna 2011	vuonna 2012					
1 Humanistinen ja kasvatustieteiden ala	0	0	0	* 3,5 *	1,4429 =	0,0		
2 Kulttuuriala	133	162	136	* 4,0 *	1,4373 =	826,0		
3 Yht.k.tiet., liiketal. ja hall. ala	275	285	283	* 3,5 *	0,8515 =	837,5		
4 Luonnontieteiden ala	74	64	71	* 3,5 *	0,8832 =	215,4		
5 Tekniikan ja liikenteen ala	462	498	543	* 4,0 *	0,9258 =	1.855,3		
6 Luonnonvara - ja ympäristöala	24	29	22	* 4,0 *	1,0798 =	108,0		
7 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	476	412	526	* 3,5 *	1,0586 =	1.746,3		
8 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	102	123	144	* 3,5 *	0,9337 =	402,0		
Koulutusalat yhteensä	1.546	1.573	1.725			5.990,4	4.910,11	29.413.258

	Laskentaperuste				Kolmen vuoden keskiarvo	Yksikkö- hinta euroa	VOS- peruste euroa
	vuonna 2009	vuonna 2010	vuonna 2011	vuonna 2012			
2. Opettajankoulutuksen suoritetut opinnot		245	246	277	256,0	9.992,19	2.558.000
3. 55 opintopistettä suorittaneet		2.590	2.723	3.056	2.789,7	5.869,75	16.374.636
4. Av. amk:n, erill. opint. ja mamu v.koul. op.pisteet		1.926	1.707	1.647	1.760,0	662,85	1.166.610
5. Opiskelijapalautteen pisteiden summa		22.471	24.050	26.797	24.439,3	79,73	1.948.464
6. Kansainväliseen opiskelijavaihdon opiskelijat		620	591	640	617,0	2.235,69	1.379.419
7. Ulkomaalaisten suorittamat tutkinnot		42	50	48	46,7	5.664,54	264.345
8. Työllisten määrä vuosi valmistumisen jälkeen	1.379	1.425	1.430		1.411,3	1.370,35	1.934.020

B. SOVELTAVAN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN MUKAAN MÄÄRÄYTYVÄ OSUUS (15% ammattikorkeakoulujen kokonaisrahoituksesta)

1. Ulkop. sovelit. tutkimus- ja kehitystyön rahoitus	3.772	4.461	3.614		3.949,0	717,77	2.834.472
2. Suoritetut ylemmät amk-tutkinnot		100	109		114,3	22708,71	2.596.362
3. Kansainväliseen henkilöstövaihtoon osallistuneet		707	670		830	735,7	1.213,69
4. Julkaisujen yms. tuotteiden lukumäärä		93	102		192	129,0	4.657,29

C. YHTEENSÄ

VOS-peruste ja yksikköhinta kohtiin A ja B ja v.2011 lask. opisk.määrään (7.907)	perustuen	7.836,51	61.963.251
VOS-peruste ja yksikköhinta suhteutettuna v.2014 laskenn. opisk.määrään (7.615)	ja valtion talousarvioon tasauskertoimella	1,040426	8.153,30
VOS-peruste ja yksikköhinta ilman opet.koulutusta v.2014 lask. opisk.määrään (7.355)	perust.	8.093,73	59.529.413
Tasausrajojen (RahL:n voimaantulosäännös) soveltamisesta johtuva tasauskerroin	1,007840		8.157,19	
Amk:n vuoden 2013 rahoitus /laskennal. opiskeliija	8.011,66 *	0,989355 = vuoden 2014 tasossa	7.926,37	
Amk:n vuoden 2013 tasausrajan mukainen alin yksikköhinta	(97 %)		7.688,58	
Amk:n vuoden 2013 tasausrajan mukainen ylin yksikköhinta	(103 %)		8.164,16	
Yksikköhinta ilman opettajankoulutusta ja hark.varaista korotusta tasausrajat huomioon otettuna			8.157,19	59.996.123
Opettajankoulutus kohdasta A.2 v.2014 lask. opet.koulutuksen opisk.määrään (260)	perustuen	9.838,46	2.558.000
Harkinnanvarainen korotus	0,0 %	62.554.124 eurosta		0
Vuoden 2014 yksikköhinta hark.varaisten korotusten aiheuttaman tasauksen (0,999086)	jälkeen	8.207,08	62.496.949
Vuoden 2014 yksikköhinta arvonlisäveron osuuden (4,03 %)	lisäämisen jälkeen	8.537,83	65.015.575

=====

Liite 7. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituslaskelma Tampereen ammattikorkeakoululle
v. 2015

Tampereen ammattikorkeakoulu

Laskelma, valtion rahoitus ammattikorkeakoulun toimintaan vuonna 2015

Perusrahoitus 2015

Koulutus

Suoritetut ammattikorkeakoulututkinnot	27 587 233
Suoritetut ammatilliset opettajankoulutusopinnot	2 533 395
55 opintopistettä suorittaneet	14 937 506
Avoin ammattikorkeakouluopetus, erilliset opinnot ja maahanmuuttajien valmentava koulutus, opintopisteet	932 719
Opiskelijapalaute	1 839 135
Kansainvälinen opiskelijavaihto	1 258 578
Ulkomaalaisten suorittamat tutkinnot	220 722
Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työllisten määrä	1 809 024

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Tutkimus- ja kehitystyön ulkopuolinen rahoitus	2 020 717
Suoritetut ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	2 691 188
Julkaisut	657 130
Henkilöstön kansainvälinen liikkuvuus	816 704

Siirtoerä

1 064 698

Muut koulutuspolitiikan ja tutkimus- ja kehittämisspolitiikan tavoitteet

Strategiarahoitus:	1 550 000
ICT-alan pilotti	
<i>TAITO -yhteinen terveysalan oppimis- ja tki-ympäristö</i>	
<i>Open Lab - konetekniikan protovalmistuksen avoin laboratorio</i>	

Perusrahoitus yhteensä vuonna 2015

59 918 749

Muu ammattikorkeakoululain mukainen valtion rahoitus

ALV kompensatio 2015

5 811 000

Rahoitus yhteensä

65 729 749